Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Hans Råskov

Citation: Hjortø, Knud: ”Hans Råskov”, i Hjortø, Knud: *Hans Råskov*, Det Schubotheske Forlag, 1906, s. I. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hjort_06-shoot-workid54087.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Hans Råskov

II
III

KNUD HJORTØ

HANS RÅSKOV

DET SCHUBOTHESKE FORLAG
J. L. LYBECKER OG E. A. HIRSCHSPRUNG
1906

IV

J. COHENS BOGTRYKKERIER
(GEORG A. BACH).

1

UDEN for den søndre længe af Peder Hansens gård begyndte foråret fjorten dage tidligere end andre steder; solens stråler faldt med kraft tilbage fra de okrede mure, og træerne gav læ mod østenvinden; så var der også bakker på bægge sider af gården, så den selv lå i en dal. Hesteomgangen stod med en krans af udsprungne følfod allerede først i Marts, og samtidig begyndte kastanieknopperne at blinke i solen som smaa bitte lygter, sådan svedte de, men midt i April sprang de ud med en lille grøn hånd til hver side som folk, der holder tale. Vejen, der her gik uden om gården, blev grå og tør, mens andre veje endnu var helt fugtige; om dens hjulspor stod sandet i tynde, sprøde kamme, og når man gik og trådte dem ned med bare fødder, så havde man sommerfornæmmelser længe inden første Maj; her kom hønsene ud og pillede i græsset og hakkede følfoden i de gule hoder, og den sorte grævlingehund, Vaps, nød ikke sjælden sin middagslur her og lå og blinkede velbehageligt i solen med sine gule øjenlåg.

Og den, der ikke mindst søgte ud til den søndre længe, det var gårdens ældste søn, Hans — kaldet Råskov efter sin afdøde moer. Dær sad han en 2lun Aprildag og lae den sidste hånd på sin vindmølle; vingerne var af bedste asketræ, der for længe siden var blevet udsøgt og tørret; de antog en smuk skrå form under hans fem og halvfjerds øres svanekniv og blev siden glattet efter med et glasskår. Hans havde sat sig sådan, at han i god tid kunde vare sig, om nogen skulde komme og overraske ham i arbejdet, hvorved det vilde ha tabt al værdi i hans øjne. Men ingen forstyrrede ham undtagen hønsene, der kom stilkende på lange, forsigtige ben og blinkede og nikkede efter de spåner, der uafbrudt faldt fra hans kniv; de holdt hodet på siden ligesom gamle nysgærrige koner, der kun kan se med det ene øje. Hans tog småsten op med tæerne og kastede efter dem; han kunde ikke fordrage dem; de mindede ham om kvindemennesket derinde, som han havde mistænkt for at gå på lur efter ham for at opdage hvad det var, han havde for, som hun ikke måtte se. Hun havde en dag oppe på loftet fundet en halvfærdig elektrisermaskine af Hans' fabrikat, og hvor havde hun ikke knævret og nikket og kaglet til alle mennesker på gården om den maskine, som hun oven i købet skulde ha forklaring på, hvad hun naturligvis ikke fik og selvfølgelig skældte ud for. Han havde været nødt til at slå den i stykker og grave den ned, ikke at tale om, at han nu for fremtiden var udelukket fra at lave elektrisermaskine mere, da hun havde snaget i den. Hun var akkurat ligesom hønsene her; det var ikke noget under, at Hans hadede dem.

Sværest var det at lave skåret, hvor vingerne skulde passe sammen. Han mærkede det med en blyant, trak en ridse med kniven og begyndte så 3at skære ud, men pludselig så han træet blive rødt, kniven havde givet ham et snit i den ene finger. — Nåda, sae han vredt; hvad skal det til? Du kan godt blive fri. — Han løb ind i tørvehuset, hvor han havde nogle af sine gemmesteder, og stak kniven ind under dørtrinet; dær skulde den ligge i fjorten dage, inden den måtte bruges igen. Der var heller ikke noget i vejen for, at han kunde hjælpe sig med den gamle, skønt den var af meget ringere stål. De ægte svaneknive har den egenskab, at når man spytter en klat på bladet og lægger en stump halmstrå oven i, så kan det dreje sig et lille stykke, men skal de derfor ha lov at skære en i fingrene?

Når Hans sad her ude og arbejdede, søgte hans øjne gærne op til en gård, der lå langt borte, men meget tydeligt oppe på en høj bakke; man så ikke andet af den end to stykker skinnende gule mure og midt mellem dem en stor bruntjæret port; træer og andet tilhørende kunde man ikke se; den lå dær så underlig ensom og udgjorde en vigtig del af Hans' tidligste erindringer. Som ganske lille havde han haft en æventyrlig forestilling om, at det var en guldring med en eller anden mærkelig sten, og senere var æventyret aldrig ganske gået af den; den adskilte sig fra alle andre gårde derved, at den en gang havde levendegjort et stykke af hans fantasi. Den faldt ham uvilkårlig i øjnene, når han gik alene her ude og var helt tilfreds, den stod i indre livssammenhæng med hans lykkeligste øjeblikke.

Vingerne var imidlertid blevet færdige, og møllen samlet. Det var en god mølle, der var lavet med al tænkelig omhu; om aksen gik der en snor, hvori den 4kunde hæve en sten af forud beregnet vægt. Hans bar den fløjtende hen til en pæl ved urtehaven og gjorde den fast.

Gå så, sae han.

Den vrikkede om til den ene side og gik ikke. Hans stillede den bedre i vinden og satte den i gang igen, så vrikkede den bare om på den anden side. Der var noget, der rejste sig med et hårdt sæt i Hans' sind, men han holdt ikke op med at fløjte; han vilde vise sin mølle, at han blev ikke vred på den, skønt den var urimelig. Han skulde være så forekommende at smøre den, hvis det var det, den ønskede, og han hentede vognsmørelse og smurte den netop så meget, som den trængte til, men den vilde ikke gå, skønt der ikke kunde være tale om nogen fejl eller mangel ved den. Måske var den ked af den sten til at begynde med; ja men der var aldrig nogen af hans andre maskiner, der havde budt ham sådan en stædighed. Alligevel, da han havde særlig meget til overs for denne her mølle, så vilde han for en gangs skyld strække sig så vidt, at han fritog den for stenen, skønt det var tosset. Fløjtende tog han stenen af, men hans ansigt lignede et ultimatum, da han tog tre skridt tilbage og for sidste gang befalede den at gå.

Den gjorde det ikke. Hans smilede vredt, han vidste godt, hvad det vilde ende med, men han trak det i langdrag, og til ingen nytte tog han vindretningen med største nøjagtighed, afsatte den på jorden med et rids og indstillede møllen for sidste gang, men den blev ved sit; han sendte den en sten, og den ligesom rystede på hodet. Så gik 5han meget langsomt — skønt hans hænder dirrede — hen til den stridige ting, der stumt og stædigt benægtede rigtigheden af hans beregninger, tog den forsigtigt af og bar den hen på marken, hvor der var en stenbunke. Dær lavede han et leje til den i jorden, løftede den største sten, han kunde magte, og holdt den over sit hoved. Han betragtede sit værk, der var anbragt sådan, at ikke en pind var hel i det om lidt; ikke een havde set det; kun kvindemennesket havde ligesom lugtet det en dag, ikke mere. Det var ellers et smukt stykke arbejde; han havde købt en ny kniv, for at det skulde blive rigtig godt; så meget mindre grund var der til at skåne det nu. Så hug han stenen ned, men det knasede ikke nok; han tog møllen op og brækkede den vredt i så mange stykker han kunde, med større hidsighed, jo mindre stykkerne blev, og smed dem rundt om, så ingen skulde ane, hvad det en gang havde været.

Det gjorde godt; han så sig sky og hurtigt omkring; der var vel ikke nogen til også at fordærve dette for ham! Men pludselig glemte han alt andet over noget rødt, der lå og skinnede infamt i solen; han var vis på, at det ikke havde været der for et øjeblik siden, og han gik lige løs på det i stor ophidselse. Det var ikke andet end en rød klud; han betragtede den med væmmelse og undrede sig over, at han ikke havde lagt mærke til den, da han gik derud, men efter at han havde set lidt mere på den, gravede han med sin nøgne fod et hul ved siden af, sparkede den der ned og kastede til over den.

Da han igen gik forbi gården, skingrede en kvindestemme løs med en lang ramse, hvori hans navn var det første ord. Det gav et hop i ham, men 6han gik sindigt videre; det skulde ikke se ud, som om han vilde rende sin vej. Han gemte sig inde i pileplantningen for at følge hendes voksende arrigskab, og han blev efterhånden vel til mode igen. Det var lutter personlige fornærmelser mod ham selv, og det nærede yderligere hans foragt, at de var så fjollede; hun var nu ikke opfindsom. Men da det begyndte at slippe op for hende, mente han, at det var på tide at vise sin ryg, han kom frem og gik langsomt ned ad mosen til, hvad der ganske rigtigt gav hendes ordstrøm nyt liv.

Bliv bare ved, sae han hen for sig; det er det jeg vil høre; du gør din pligt.

Et stamp i jorden fik ham til at se op. Det var fårene, som han nu var kommet tæt hen til. De stod med mulen mod jorden og stirrede på ham med deres lange, flakte pupiller, og da han tog et skridt hen imod dem, stampede de igen og nikkede, og så bævrede de med halerne og rystede en mængde bønner af sig.

Hvad skulde det nu betyde? Hans blev rå og ond ved synet af de tåbelige dyr. Han gik lige ind i tøjrslaget til dem og satte sig på pælen; så kunde de more sig med at hænge sig; og se, om de ikke straks gjorde forsøg på det! Godt! så blev han siddende dær, til de bar sig fornuftigt ad ligesom andre dyr. Han hørte, hvordan det peb i deres halse, men de var dog fornuftige nok til at linde lidt, da de mærkede, at de ikke fik vær nok på den måde. Efter uhyre lang tids forløb fik den ene mod til at nippe af et græsstraa, men drejede han blot hodet, så kvalte de sig igen af hjærtens lyst, mens rædsel og dumhed strålede ud af deres modbydelige øjne, der 7lignede gamle slidte knaphuller. Han belønnede dem med et spark og gik, og så var der igen en stemme, der skrålede efter ham.

Nå, tak, hun var stadig på udkig! Det blev nok en morsom aften, for hun vidste jo, at der var i alt fald een ting, Hans ikke kunde fordrage, og det var at blive skældt ud, mens han fik mad. Det skulde hun nok huske at benytte sig af, og hæsligt til mode gik han ned over engene; til han nåede skelgrøften, der var grænsen mellem faerens eng og genboens mose.

Når man vandrer omkring med uroligt sind og kommer til rindende vand, så behøver man ikke at gå selv, man kan sætte sig, uroen risler bort med vandet, der løber ustanseligt; man kan la øjnene følge

krusningerne på vandet, med græsstråene, med de blanke sorte hvirvlere, der danser deres lunefulde kvadriller på overfladen, og de fremmede tings bevægelse overfører vandringens fortryllelse på ens sind, mens man nyder den hvile, som man hemmeligt, under sjælens uro, dog trænger mest til.

Og har man fulgt en ting med øjnene så langt man kan, og i sit stille sind ladet den komme til et ønskeligt mål, så kan man, hvis man er anlagt for det, lægge planer om opstemning af vandet og anbringelse af overfaldshjul, lavede af en gammel cigarkasse — —

Hans blev sulten. Han kastede et mørkt blik hjem mod gården, mod spisekammervinduet, han oplevede i tanken den lange kamp om smørrebrødet, med tvær tavshed på den ene side og mange slags ubehageligheder på den anden. — Hvad skal du? 8Jeg spør, hvad du skal. — Hvad siger du så? Hvad? Hvad er det så, du skal sige? Siger du ikke tak? Kan du så sige tak? Nå: Tak? — Hvad, er du dær inyw, skal du ha mer inyw? Kan du be' pænt om det, må jeg høre? Nå! Har du glemt, hvad jeg har lært dig? Hvad skal du sige? Hvad, render du fra din mad? Hans! Ha—ns!

Han vendte sig med væmmelse om mod sin grøft, men den var ligesom blevet tom; den var ham ikke til nogen trøst, og det overfaldshjul blev der måske ikke noget af. Hans havde en stærk appetit og kendte glæden ved at få mad; bægge dele var opdaget og blev benyttede imod ham. Jo tak, fruentimmeret kunde rigtignok beskrive ham, når han var sulten, eller når han endelig fik noget. Det var helt morsomt at høre på — for andre.

Det var altid den smurte mad, kampen stod om; middagsmaden fik han i borgestuen sammen med folkene, den var nogenlunde fredelig, for så havde hun andet at bestille.

Der var ikke mere fornøjelse ved skelgrøften, Hans gik hjem. Han var blevet godt ondskabsfuld, foruden at han var sulten, og det kunde jo blive helt morsomt at tvære sin vilje igennem og få alt det, man kunde spise og samtidig se hende blive mere og mere arrig.

Da Hans gik ind gennem køkkenet, følte han sig fuldkommen parat til at ta den forestående kamp op.

9

DET var en kold vinteraften i Januar med en urolig knaldende blæst; Hans kom ud af gården og gik over marken ned til søen. Han fyldte egenlig tretten år den dag, men al festlighed var forsvundet fra fødselsdagene, siden hans moer var død, og skønt han jo måtte vide det fra de to foregående år, så havde han dog glemt det igen i år og sat forventningen op efter noget usædvanligt; godt var det da, at han ikke havde røbet det med et eneste ord, men endnu mens de spiste deres nadver, havde han ikke tænkt på andet, end at der måtte komme noget — — og så var det endt med, at han havde pådraget sig en stor og skammelig ydmygelse: han var kommet til at tale om, hvad han nok skulde blive til, når han blev stor; det var ikke ham, der først havde givet anledning til det, han huskede ikke længere, hvordan det var gået til, men det var blevet sagt. Faeren havde småleet, men husholdersken — — å, hun var blevet så glad, som om hun havde fået noget forærende! Hvor havde hun tygget på det og bavlet over det og forklaret det og spurt husmanden hvad han mente, og drengen, hvad han skulde være, og hun havde sagt, at det var vel bedst, at Hans og drengen kom til at følges ad, så kunde de jo kappes 10— — Det var fordi hun en dag var kommet efter, at Hans „havde leget" med den elendige dreng, nå ja, på en vis måde havde han også givet sig af med ham; det havde han nu for det. Han foragtede sig selv, fordi han sådan havde udleveret sig til et kvindemenneske, men nu måtte han altså tænke på noget andet, for der kunde jo ikke være tale om at blive noget, som hun havde haft sin næse i og vrøvlet om.

Han nåede søen og gik ud på isen; han var så led til mode, at det var lige meget, hvor han gik hen. Isen knagede advarende under ham, og han stampede vredt i den til gengæld: Hvad skabte den sig for? Det havde vel frosset i fjorten dage! Men den knagede igen.

Godt; så blev han nød til at gå længere ud. Han var egenlig bange; ved hvert brag slog der hede bølger op gennem hans krop, og sveden stak som nåle på siderne af hans næse.

Der var en tosset vise, han mod sin vilje havde lært af drengen, og som havde plaget ham hele aftenen; den blev nu mere påtrængende, skønt han hvert øjeblik kom i tanke om den og jog den bort. Den lød sådan:

Min bedstemor
fik trillinger hvert år,
som hver en nok så net
af bedstefar blev ædt.

Den havde næsten taget magten fra ham, nu da han var bange og dog ikke kunde beslutte sig til at vende om. Men den blev siddende i halsen på ham, da han pludselig faldt og gled ned ad en skrå isflade, indtil vandet lukkede sig over ham. Det 11brændte og isnede på een gang, og da han kom op igen, var det ligesom himlen var løftet højt over ham. Han begyndte at svømme, samtidig med at han fløjtede den

tossede vise: Min bedstemor — —.

Den slap ham ikke mere, så længe ban lå i vandet. Han skubbede det løse isstykke fra sig og korn med lethed op på kanten af den faste is, men så var der noget, der tog fat i hans ben og halede dem ind under isen; det rev ham baglæns ned i vandet igen. Hvor det værkede i hodet, da han kom ovenfor. Han klemte kasketten godt fast; det var ikke værd, den blev her nede, og så tog han fat igen; men selv om han fik sparket sine ben fri fra det, der sugede dem fremefter, så knækkede isen, når han var omtrent oppe. Der var altså ikke andet at gøre end at bryde den itu indefter, og under stadig fløjten, der undertiden blev hakket i stykker af hans klaprende tænder, slog han bid efter bid af isen, først med knoerne, så med håndleddene, og så, da de ikke kunde holde længere, trak han ærmerne ud over hænderne og slog til med hele armen, og stadig måtte han passe på den forbandede sugen, der tog fat i hans ben; han fik en fornæmmelse af, at han sloges, og at det var ham, der gav pryglene; det styrkede ham, at han kom i et slags raseri; snart havde han lavet en lang bugt ind i isen; der var en vældig fremfærd i ham. Men det blev galt igen, da han ikke kunde slå mere is i stykker, for han blev suget ned lige så tit han kravlede op. Han *tænkte eder*; han kunde ikke udtale dem, da hans mund var optaget af at fløjte, men han glødede i tavs banden og sværgen. Den kolde luft svalede langt ned i svælget, hvor den rev og slog knuder som sodavand, helt nede i brystet blev 12han kold; han mærkede ikke heller nogen varme i den luft, han udåndede, den peb kold ud af ham som ud af et gammelt hus.

Mens han så efter en revne, hvor der kunde slås mere is itu, syntes han lige med et, at der var et stort rødt lys på himlen; han lå stille et øjeblik og så sig om, men så var der alligevel ingenting, og i det samme huskede han sin store lommekniv, den huggede han ned i isen foran sig, og sådan kom han op. Han måtte hvile sig lidt, benene kunde ikke bære ham lige straks, og da han lå dær og så på det hul, han var sluppet op af, så faldt det ham ind, at det for lidt siden slet ikke havde været så sikkert, at han kunde redde sig, og nu kom skrækken bagefter og krævede sin part, som der før ikke havde været plads til. Han løb hjem, først på fire og siden på to, men blev igen helt sig selv, da han stod inde i gården. Nu gjalt det om at ingen fik noget at vide og noget at vrøvle om; han listede sig stille ind i sovekammeret og skiftede tøj i mørket, men efter denne omklædning var kostaldens fugtige, mælkeduftende varme noget så lykkeligt, at han aldrig havde oplevet noget tilsvarende. Han lae sig på en bunke halm og blev endelig af med den ihærdige melodi og faldt i søvn.

13

AT Hans Råskov havde et vanskeligt sind, det var der to mennesker, der særlig kom til at mærke i løbet af det følgende forår. Den ene var husholdersken, mod hvem han befæstede sig ved et gennemført tavshedssystem; den anden var hans lærerinde. For Hans gik i den fine skole, der antoges at gi en højere dannelse end almueskolen, væsenlig fordi undervisningen kostede noget, og så fordi der, om det ønskedes, kunde undervises i fremmede sprog. Hans havde længe måttet høre af de andre drenge, at han gik i tøseskole og lærte at hækle blonder til sin faers underbukser, og det var endelig gået op for ham, at kvinderegimente er en uværdig ting for et mandfolk. Han fandt også en vis lighed mellem lærerinden og det kvindemenneske, han foragtede mest af alle, og da han en gang havde begyndt at sammenligne, blev ligheden fuldkommen, og hans opførsel blev derefter. Han mærkede ikke selv, hvor hurtigt han forandrede sig, men han fik det at vide af lærerinden; det blev udførligt beskrevet for ham, hvordan han næsten lige med et var blevet en slem dreng — til sorg for mange, og ingen kunde begribe hvad der gik af ham; men han *var* ikke mere den han havde været.
14

Hans kritiserede i tanken udtrykket „en slem dreng“. Dær tog hun nu fejl og vidste ikke, hvad hun sae, for Hans hverken stjal eller løj eller ødelagde; derimod gjorde det et stolt og ubeskriveligt indtryk på ham, at han ikke mere var den han havde været; det mindede om udtryk i bøger, og så var det tillige sandt, men han havde aldrig rigtig vidst det, før hun sae det.

Af stor betydning for hans udvikling var det også, at der var kommet en ny dreng ind i skolen; han kunde mere end Hans, og navnlig forstod han de samme ting på en anden måde, og Hans blev dybt rystet i troen på sine egne kundskaber. En dag så Hans ham smile overlegent, og det var over lærerinden; han kunde ikke glemme det igen, men hvis der nogen sinde blev smilet sådan af ham, da troede han sikkert, at han måtte blive syg af det; bagefter kunde han ikke tåle at se på lærerinden, hun var mærket af det smil; når han hørte hendes stemme, fortrak hans ansigt sig, så der blev lagt mærke til det, han blev udspurt og fik skænd, da han ikke vilde svare; derved huskede han det hele endnu bedre, og hans kritik, der allerede havde været vågen nogen tid, blev nu sikker og skånselløs. Men der var i det smil en åbenbaring af en højere kultur, der bevirkede, at han for første gang kom til at beundre samtidig med at han lærte at foragte.

En dag sad de ved siden af hinanden og regnede reguladetri af samme bog. Hans var i dårligt humør, fordi han så den anden strege sine tal ud og skrive små tal oven over og stadig blive først færdig; det nagede ham, at han ikke også var inde i den hemmelighed, og langt om længe bekvemmede han 15sig til at spørge. — Det kaldtes at forkorte; man havde lov at dividere første og andet led eller første og tredie led med samme tal.

Hans viste uden nogen forklaring lærerinden en del stykker, der var regnede på denne ny måde; hun nikkede, at de var rigtige, men hun rødmede; det så han. Da de var færdige med deres stykker før tiden, fik de som belønning lov at sidde og tegne på tavlen. Hans udspurgte Kammeraten om brøk; han lærte i en fart at forkorte og gøre til uægte brøk; det var ikke svært. — Lad mig få addisjonen med med det samme!

Kan Hans ikke være stille? lød det fra lærerinden.

Jo, sae Hans og adderede hviskende, men lidt efter kom der nok en påmindelse, og kammeraten vilde nu ikke regne mere med ham.

Nu skal jeg skrive alt hvad hun siger, op på tavlen, sae Hans, så skal du se sikken en masse sludder.

Men den anden vendte ryggen til ham, og derved blev Hans mere ond; så vilde han selv se, hvor meget vrøvl han kunde samle.

Det blev en mærkværdig sidefuld, griflen skreg hen ad tavlen; der var mere end han kunde overkomme, og det blev endnu værre vrøvl, fordi han måtte springe det halve over. Kammeraterne blev opmærksomme, men hans sidemand flyttede langt bort fra ham og regnede med ansigtet helt nede i tavlen. Hans kunde ikke mere, da han kom til disse to sætninger: Sandelig sandelig siger jeg dig — — du er så våd, din gris. — Det sidste gjaldt den store hund, der plejede at ligge på hendes skød, og som lugtede nok så tit som børnene; det berørte 16Hans så ublufærdigt, at hun en dag havde sagt, at hun godt kunde lugte forskel på hunden og dem.

Mens Hans hvilede sig og nød det mishandlede skriftsted, var lærerinden pludselig over ham. Han rodede rundt i det skrevne med albuerne, men fik i skyndingen ikke tid til at spytte.

Nå, du skriver uartigheder på din tavle, sae hun virkelig bestyrtet. Du trænger nok til at få nogen smæk.

Smæk, hvæsede Hans. Når det hedder klø. Tøsepjat!

Drengene så hen på ham, og alle pigerne hviskede: Me—n, i kor. Han blev grebet under armene og slæbt ud på gulvet og skulde sige det en gang til. Men i samme nu var hans sind slået i lås som et kunstigt skrin, og der var ingen, der kunde åbne det.

Spanskrøret kom frem; der blev givet ordre til, at alle skulde se på, at han fik prygl; i pusterummene spurte hun, om han ikke skammede sig.

Han skammede sig virkelig; det var måske det, han havde lettest ved af alting. Hans sind var så ømt, at han blev flov over det ubetydeligste, men at se til tog hans skamfuldhed sig ud som trods, fordi den gjorde ham indesluttet og inderst inde hadefuld mod den, der gav anledning til, at han skammede sig. De prygl, han fik, disse elendige tøseprygl, de var den hæsligste ydmygelse, han havde oplevet, og havde han set noget mere af livets hensynsløshed, så havde han vel rettet sig og ladet det komme an på, hvem der havde flest kræfter, han eller lærerinden, men hans sind var endnu bundet af nedarvet respekt og tålsomhed; han stod med krum ryg 17under pryglene og nøjedes med at puffe fra sig med en albu som en antydning af modværge. Senere da det var bagefter, *tænkte* han sig, hvordan han kunde ha slået igen.

Da han hverken vilde græde eller sige, at han skammede sig, kunde det jo ikke være andet, end at han skulde stå ved døren. Bægge dørene var ganske vist optaget; ved den ene stod endda to med en brændekurv imellem, men de blev hjemsendt på grund af deres forholdsvis ringere forseelser, og Hans kom til at stå alene i hele sin afskylighed.

Det var en betydningsfuld oplevelse. Med stjålne øjekast så han, hvordan kammeraterne skammede sig over ham, han mærkede deres afsky på sig og gennemgik dem i tankerne een for een, flere havde været hans ret gode venner, men han var færdig med dem, og idet han anede, hvad de mente om ham, tændtes der en vrede imod dem, der først dæmpedes, da de var blevet ham fuldstændig ligegyldige. Kun een kunde Hans ingenting se på; han skulde for fremtiden være hans eneste ven. Han tænkte så ivrigt, at hans læber bevægede sig, og lærerinden gjorde alle opmærksomme på det; de, der havde samlet sig efter katastrofen, smilede, men Hans, der følte latterliggørelse som den eneste virkelige straf, pressede læberne sammen og holdt dem i ro. Der var nu lukket noget i ham, som selv den redeligste vilje ikke kunde få op.

I frikvarteret havde Hans den store skuffelse, at den, han havde udvalgt til sin eneste kammerat, tog flov og kølig imod ham, og da Hans udelod sig med nogle hånlige bemærkninger om lærerinden, svarede den anden stille og fornuftigt, at han syntes egenlig 18ikke hun var så tosset. Så var Hans færdig; han havde altså ikke noget menneske, hvis øjne han kunde møde; han gik skulende omkring og lignede en overbevist synder mellem lutter retfærdige.

Fra vinduet holdt lærerinden øje med ham, det gik som det skulde: alle fornægtede ham. Da syntes Hans, at han så altfor meget, og at det måtte være en lindring at være blind.

— — Det var på den tid de skulde hjem; Hans begyndte allerede at glæde sig til forskellige ting han havde liggende i sine skjulesteder; der var meget han ikke havde rørt i flere måneder, og som han næsten havde glemt; det skulde blive morsomt at få fat i det altsammen igen. Men alt gik i stå i ham, han stivnede fuldstændig, da han blev holdt tilbage, mens de andre fik lov at gå. Havde han været nærmere døren, så vilde han ha rendt sin vej, men hun havde jo regnet det hele ud i forvejen. Han forudså alt hvad der vilde komme: hun vilde skabe sig sød og ækel og gal og tosset; formaninger og skældud og *smæk* vilde blive enden på det; han fik et anfald af raseri og rystede, mens kammeraterne sae farvel og lånte ham øjne, som han havde lyst til at stikke ud.

Døren blev lukket efter den sidste; hun besørgede det selv; den blev låset af.

Men når hun hadede ham, som hun jo måtte gøre, hvorfor satan sparkede hun ham ikke ud ad døren, så han rullede hen ad vejen og slog hodet i stykker på kantstenene? — Det buldrede i hans hoved, som vankede der rungende lussinger, han kunde tænke sig dem — — — og så tog hun fat på at tale ham til rette. 19

Allerede det at han kunde det uden ad i forvejen, fordærvede virkningen af hendes ord; der var naturligvis det om den rare dreng, han altid havde været, om den slemme dreng, han nu var blevet; hun gjorde ham så sød, som han aldrig havde været, og så ond som han ikke var blevet endnu.

Hvor længe varer det? tænkte han; Satan, hvor længe varer det? — Hun vilde løfte hans hoved, men han var lige ved at få kvalme og måtte smide sig ned på en bænk, og til sidst begyndte hun, gud hjælpe mig, at græde. Han blev svimmel af væmmelse og flygtede, da hun rørte ved ham. Ved den lejlighed huskede han, at kvindemennesket der hjemme en gang havde kysset ham, og føj for satan hvor det lugtede!

Hun følte, at der var ikke noget at stille op med ham; han var som en maskine, der ved et sammenstød har fået hjul og stænger forvredne, og det er ikke at rette ud igen. Hun opgav ham med sorg, hun lod ham gå, ja hun gav ham også et puf i ryggen, da hun fik lukket døren op for ham. Han løb ned ad vejen, men opdagede straks, at det var tosset; skulde hun tro, at han ikke var lige glad! Ved omdrejningen kom han mod sin vilje til at se et glimt af hendes røde ansigt i vinduet, og kvalmefornæmmelsen kom igen.

Det hjalp, da han kom uden for landsbyen; han syntes det var en uhyre tid siden han havde været fri for andre mennesker, og han nød i høj grad den halve mil han havde at gå. Han var så optaget af det velvære, der langsomt vendte tilbage, at han brasede ind i stuen uden at iagttage nogen som helst forsigtighedsregel, og dær sad så husholdersken og 20stoppede strømper. Her forestod rimeligvis også noget; det skulde være mærkeligt andet. Han vilde liste ud i køkkenet for at spise dær, men nej tak, hun hentede maden ind til ham og satte sig over for ham, for at han skulde nyde hendes selskab. Underholdningen lod heller ikke vente længe på sig:

Ja, du trænger rigtignok hårdt til at komme ud mellem mennesker og lære, hvordan du skal opføre dig. Når en rækker dig noget, så kommer du bare med hånden uden at sige tak, ligesom et dyr, ligesom en ko, man gir noget. Men når man blir budt noget, så siger man først tak, og så rækker man hånden ud og tar imod det. — — —

Hans tyggede med besvær og døjede med at finde munden; det var ligesom kæberne vilde gå af led, og han syntes de sad forkert i hodet på ham.

Og sikken du sidder og spilder; du skulde ud ved siden af svinene og ha et trug ligesom de, og så skulde man ikke tro du vidste, hvor din egen mund var. Og du skal heller ikke begynde at gabe, så snart du har brokket skeen fuld, for det kan gærne vare længe, inden den kommer, sådan som du spilder hele tiden, men du skal lukke munden op, når skeen er omtrent deroppe; det ser så tosset ud at sidde sådan og gabe, inden der er noget at gabe over — —

Hans rejste sig og smed skeen hen foran hende.

Hold kæft, skreg han, og der var sådan en klang i hans stemme, at hunden, der lå under bordet, sprang op og begyndte at gø, idet den troede der var kommet fremmede; den kendte ikke hans røst igen.

Men Hans gik ud af stuen med ualmindelig rejsning.

21

EVA hed en trettenårig københavnerpige, der var på feriebesøg hos naboens. Hun var den første af det navn, som Hans nogen sinde havde kendt; hun var også i andre henseender det første, han havde oplevet. Han traf hende en dag, han var nede hos naboens i et ærinde. Hun hilste ikke igen, da han sae goddag, men da hun havde set lidt på ham, spurte hun: Hvad hedder du så? Hun måtte høre hans navn to gange, før hun forstod det. — Hans Råskov. Kan du ikke tale mere tydeligt? — Hvad hun selv sae, kunde man aldrig misforstå. Hun havde sort hår og mørkeblå øjne, der var mere bydende end de øjne, han ellers plejede at se;

man kunde ordenlig få vand i sine egne ved at se ind i dem. Hendes næse var lang og lige og lignede ikke andre pigers næser; den var så smal og bestemt.

Vil du lege med? spurte hun, — hvis du ellers har set nok på mig.

Det vilde han; bagefter fik han tid til at undre sig over, at han vilde. — Hun skreg aldrig, mens hun legede, men man hørte hele tiden hendes stemme mere end nogen andens. Hans måtte rømme sig, inden han talte til hende; derfor gjorde han det sjældent. Hun sae sin mening lige i ens ansigt, 22hun rettede og kommanderede, og det faldt hende ikke ind at se efter, om nogen muligvis blev fornærmet over det. Hun var i uafbrudt bevægelse, mens de legede, dansede hele tiden, og når der ikke var noget at løbe for, så hoppede hun lige op og ned, som om det kedede hende at stå stille. Hans følte sig meget tung og sej bare ved at se på hende, og han rørte sig så lidt som muligt, men hun kommanderede ham ud.

Du er en klods, sae hun til ham under tagfatten.

Han var forbavset over at hun sae sådan noget, skønt hun hverken var vred eller vilde drille. Han kom snart i en meget sammensat og ikke helt behagelig stemning over for hende, hvoraf det værste var, at han følte sig som noget underordnet, noget mindre betydningsfuldt end før.

Hun viste ham en gren og sae: Skær mig en kæp, derfra og dertil.

Han gjorde det hurtigt og samvittighedsfuldt; men hun sae ikke tak, da han rakte hende den, udsang blot et hm, der var en lys og fin tone, og dansede væk med den.

De kom til at spille nips, hvilket udføres med en lang og en kort pind, og hvor det gælder om at kunne måle så mange gange som muligt med den lange pind; men når man rammer den korte tre gange med den lange, så har man lov at måle med den korte. Hans var en mester i denne kunst og vandt mange points for sit parti. Så kom Eva springende.

Lær mig det, sae hun.

Hans blev stolt og glad. Han gjorde det langsomt, at hun kunde se, hvordan det gik til; han 23måtte holde på hendes hånd, mens hun prøvede, han lo ad hendes kejtethed og tog tøjet fra hende for at vise det en gang til, men så var hun pludselig borte. Han gik bag efter hende, for han syntes dog, hun skulde lære det; hun havde let ved det. Men hun var allerede ked af det. — Uha, dreng, sae hun, gå dog væk med det tossede stads.

Hans var i nærheden af hende det meste af den dag; han havde erkendt sin overmand og uden vaklen underkastet sig. Hans tanker stod stille om hende som en flok måbende landsbybørn om en dejlig og fornæm dame. Det ubehag, han havde følt ved at stå over for et menneske, der pludselig gjorde ham selv til noget ubetydeligt, var helt forsvundet; her kunde han ikke, som han plejede, gå bort og i sin ensomhed hævde sig selv som den overlegne, men det følte han heller ingen trang til; han så bare på hende, ja han så gennem hende ind i en anden verden, som han anede eller havde læst om, en verden, hvor menneskene var smukkere og lettere, mere sikre i deres holdning og tale end her ude. Det faldt ham ind, at han også stræbte hen imod den verden, og når han tidligere havde set folk fra København, der kom ud til hans landsby, — og som naturligvis ikke lae mærke til ham — så havde ban ikke følt sig overdreven imponeret; han skulde blive som en af dem, å ja, det havde ingen nød, det blev han nok; han gik omkring og beså dem på afstand og sae til sig selv, at de anede ikke, hvad han tænkte om dem.

Men her kom Eva ud fra en verden, der var endnu mere fornæm, og han var så optaget af at se på hende og tænke sig, hvad der lå bagved, at det 24var først da han hen på eftermiddagen gik hjem, at det faldt ham ind, hvor højt han egenlig stilede. Han havde ikke formået at sige et fornuftigt ord til hende, ikke en gang at opføre sig fornuftigt over for hende; han havde bare gabt på hende som en dum bondedreng. Og hans sind deltes pinligt mellem hans store betagethed i den nydelige tretten års dame og frygten for at falde ynkeligt igennem, når han en gang skulde åbne sig adgang til den verden, hvor han vilde træffe kvinder, der lignede hende, og komme til at måle sig med mænd af den slags, som hun beundrede. Dem hørte han ikke til, ham regnede hun ikke for noget, det var han klar over, inden han kom hjem.

Han havde ikke i lang tid været så misfornøjet med sig selv — nej ikke siden den dag han havde haft det spetakkel med lærerinden og var kommet i en anden skole. Hun indfandt sig en times tid efter at han kom fra skole; han så hende komme ned ad alleen med sit røde ansigt fuldt af højtidelig domfældelse. Han rendte ned til søen og gemte sig og kom ikke hjem, før det blev nat. Naturligvis var han ikke stolt af denne flugt, og havde han været sikker på, at det kunde afgøres ved en dragt prygl af faeren, så havde han taget den, men stå mellem to kvindfolk og lae sig overvrøvle, det kunde der ikke være tale om; han havde en modbydelig fornæmmelse af at være fej, da han lå nede ved søen og desværre ikke kunde undgå at høre, at de råbte på ham, men alligevel hellere det end stilles op mellem de to. Næste morgen, inden han var stået op, havde han husholdersken over sig; hun stod på hodet over ham og ævlede, og hun vilde oven i 25købet ta fat i ham, så han var nær ved at blive dårlig af væmmelse, og for en gangs skyld skreg han om hjælp: Hun vil op i

sengen til mig! Der var nogen, der hørte det. Det hjalp. Derefter var han naturligvis en væmmelig dreng og meget endnu værre; husholdersken fandt i en eller anden gammel bog ordet „forvorpen“, som hun var meget glad for. Hans var en forvorpen dreng. Der var andre, der mente noget lignende, og over for al denne enstemmighed var han ogsaa selv nær ved at anse sig for et udskud. Men nu var han over fjorten år; han havde ganske overstået disse to kvinder, og de runde, tragiske øjne, husholdersken havde lagt sig til, da hun mærkede at ord ingenting formåede, de forstyrrede ikke en gang hans madro nu. Han havde for længe siden opdaget, hvordan det i virkeligheden stod til med de to, som han en tid troede var til for at forbitre ham livet: De beundrede ham egenlig, de så noget stort i ham, men de vilde være med til at lede ham på den rigtige vej; det var deres ærgærrighed. Husholdersken var en dag kommet til at røbe det, idet hun langede ham sine rundeste øjne, og da tabte ordet „forvorpen“ så vel som de svagere skældsord resten af deres kraft.

Men det var ingen sag at være den store over for disse to, det følte han nu. Jo mere hans sind fyldtes af tanken om Eva, des mere var der både ved gården og i hele egnen, som han i tanken tog afsked med som noget, der ikke kunde få betydning for ham mere. Det stod langt under hende, altså også under ham. Det gjaldt om at komme bort herfra og blive til noget og aldrig komme tilbage. Da han sov ind, var han i tanken langt borte fra sin landsby; han 26var konfirmeret og havde begyndt at studere, og da han vågnede næste morgen var han allerede et andet menneske. Han tænkte paa Eva og klædte sig på i en fart. Hans sind var så åbent og i en usædvanlig bevægelse, han måtte tænke på mange ting og savnede en at tale med; når det var blevet lidt op på formiddagen, vilde han gå ned til naboens; morgenens friskhed var over ham, og han var ikke genert ved tanken om hende. Da han kom uden for, så han oppe på bakken den gård, der lignede en guldring, tanken om Eva smæltede på en hemmelighedsfuld måde sammen med dette syn, og med en fornæmmelse af, at der nu måtte ske noget usædvanligt, gik han ned til nabogården. Men i stedet for at gå ind satte han sig på en grøftekant og ventede på, at der skulde komme nogen ud, og hans sikkerhed tabte sig i denne ventetid, hvor han ikke længere følte sig så ganske alene som hjemme ved sin faers gård. Han blev uvillig til mode ved tanken om, at der hvert øjeblik kunde komme et eller andet ligegyldigt menneske, som han blev nød til at ta en vis stilling til.

Så kom Eva i spidsen for de andre børn.

Han syntes ikke rigtig han kunde kende hende igen; det var ligesom hun havde forandret sig siden i går. Det overraskede ham, at hendes øjne virkelig var så kolde; hun så på ham, som om han kunde være en hund. Han blev straks meget forbeholden og klodset, men vilde ellers nok være med til at lege.

Der var en stor, gammel halmstak, der så ud til at interessere frøken Eva. Hjemme havde Hans før i tiden haft en lignende stak, som han havde gennemboret med et indviklet system af huller. Han foreslog, at de skulde behandle denne på 27samme måde; han vilde gærne føre an, men han kunde dårlig få det frem, og bedst som han talte, stak Eva i løb hen mod stakken, og de andre bagefter. Hans løb også, men han skammede sig og kom derfor sidst. Da han nærmede sig stakken, havde de andre allerede boret sig et stykke ind i halmen, og da han så den begyndte leg, opdagede han også, at han kom alene og var uden for, og da kneb det med at vinde der hen. Han mødte oven i købet Evas øjne og måtte se ned i jorden.

Der kom et eller andet lune over det forkælede barn, da hun så den store dreng, der kom trækkende på benene og skulede til siden, den dårligste legekammerat, der kunde tænkes, og hun sae tydeligt og afgørende, som hun sae alt andet:

Ham dær, Hans, ham vil vi ikke ha med.

Hans gjorde tre hurtige skridt frem ad hen til en middelstor, skarpkantet flintsten, som han havde opdaget i samme øjeblik; han tog den op og vendte sig mod hende; nu turde han se på hende, og samtidig følte han med velbehag, hvordan spidserne af den skarpe sten gik ind i hans hånd. Hun stod ret op og passede på ham, parat til at vende sig og løbe, hvis han hævede armen. Han var en mærkelig dreng, tænkte hun, med den tunge krop og det altfor store ansigt; første gang hun så ham, var han for hende blevet indbegrebet af det, de i København kaldte „bonde“. Hans mund var for lille og så underlig ubehjælpsom; men i dette øjeblik var der lige som draget et slør fra hans blå øjne, de var mere klare og sikre, end hun før havde lagt mærke til; nu huskede hun også, at der kunde komme et eget stærkt 28udtryk i dem, når de var rettede på fjærne ting. Og nu faldt dette samme blik lige på hende. Som den verdensdame hun var, havde hun fra første øjeblik haft sans for den latterlige modsætning mellem den klodsethed, der hørte til hans alder, og alvoren i hans øjne, der ikke svarede til hans fjorten år. Han var en meget ordinær bondeknold, men samtidig tillod han sig at se på en, som om han allerede var en voksen mand. Lige i øjeblikket var det latterlige mindre påfaldende; hun var også lidt bange for den sten, han stod med i hånden.

Hans gik forbi stakken, idet han stadig holdt på stenen. De andre sae ikke noget, de fornægtede ham og skammede sig ved ham; den lille dame havde fældet dommen over ham med en stemme, der var som skabt til det samme; det faldt dem ikke ind at ta hans parti.

Hans kom hjem med sin flintsten i hånden; han vidste ikke, hvad han skulde gøre med den, da han

havde undladt at kaste den i det øjeblik, anledningen var der. Han blev så desperat hver gang han så på den, at det var ham umuligt at kaste den fra sig uden videre. Til sidst fandt han en plads til den i et hul i havegærdet, hvor han også havde andre sager gemt. Dær opbevarede han den og så til den en gang imellem.

Et sted ude i marken var der en skrænt med store huller i, hvor Hans kunde ligge skjult, når han ikke kunde tåle, at nogen kom i nærheden af ham eller talte til ham. Dær gennemgik han med sig selv, hvad der var sket; undertiden krævede hans sindsstemning, at han også forestillede sig, hvad der 29dernæst kunde være sket, hvis han havde båret sig anderledes ad, om han for eksempel havde kastet stenen på hende og givet hende en lille blodig erindring i det frække ansigt, et mærke, hun kunde beholde for livstid — — Han hadede hende så vel som det forbandede tilfælde, der havde gjort, at han nogen sinde havde set hende, og han krøb dybere ind mellem brombærrankerne, når lyden af stemmer nåede ham henne fra marken, og sådan gik der et par timer, uden at hævnsygen fæstnede sig under en bestemt form; når han tænkte sig een mulighed, kom der altid et „eller“, men aldrig noget, han kunde blive tilfreds med. Det endte gærne med, at han faldt i søvn, og så snart han vågnede, søgte han tilbage til andre mennesker, altid til flere, der talte sammen og ikke ænsede ham, og allerbedst var det da inde i borgestuen om aftenen, når han kunde sidde i en krog og la sine øjne vandre fra den ene til den anden, eftersom de tog ordet. Der var lægedom i at høre mennesker tale om ting, der lå så langt borte som muligt fra det, han tænkte på, og mens de snakkede om hverdagsting, som han ikke hørte det halve af, nåede han selv til en mere fornuftig betragtning af sit eget: Han havde båret sig rigtigt ad; det var bedst, sådan som det var gået.

Hans læste meget i denne tid; han havde fået fat i en stor fysik, som han uden vanskelighed forstod det meste af, efter at de i skolen havde gennemgået en mindre lærebog. Den og så en anden bog tog han med ud til sit skjulested i marken; han læste afvekslende i dem bægge, eftersom hans trang 30tilsagde ham det, og hans stemning svingede fra følelsen af at ha overvundet sin beskæmmelse, til den sjælelige smærte, der blir tilbage, når ens sind udvider sig for at optage en indgribende oplevelse.

Den anden bog, han læste i, var Johannes' Åbenbaring.

31

DET var en blytung Augustaften. Hen på eftermiddagen var himlen dækket ligesom af en lys stenbro af runde skyer, men mens solen gik ned, begyndte mørkere skymasser at arbejde sig op over horisonten; de skubbede mod hinanden som store, dorske dyr og drev sejt op på himlen, som havde det ingen hast; de blev nok færdige med deres, uden at de behøvede at jage på. Lidt efter lidt blev de til en sammenhængende masse, der skred hen under himlen som en sort hylde, og nede på jorden blev det drøjt at røre sig til noget; ved den mindste bevægelse sprang sveden frem og var ikke til at tørre af, og små bitte sorte fluer satte sig hele tiden fast i ansigtet og ned på halsen. Så begyndte tordenen at la sig høre langt borte som en hul hvisken af brag, der har rejst mange mil og tabt sig under vejs.

Inde i Peder Hansens borgestue sad mandfolkene og røg og snakkede om været. Karlen var utidig og gjorde løjer med den gamle, der nu igen begyndte at spille kegler, men manden talte ham strængt til, og husmanden sae: Det kan allersnarest træffe dig selv. — Og ud af sin uudtømmelige grube af historier begyndte han:
32

Peder Hansen kan du huske Rasmus, der tjente hos gamle Jens Jørgen, gale Rasmus, som de kaldte ham? De var jo noget hellige, folkene på gården, og gik meget i kirke, præsten tog dem altid i hånden, og somme tider fulgtes de med ham et stykke; det var ualmindelig flinke folk. Rasmus' kæreste døde for ham, mens jeg tjente dær som dreng, og siden den tid drak han noget meget. Så en Søndag formiddag, vi sidder og får vor mellemmad, siger manden: Du skulde hellere ta og gå med i kirken, Rasmus — — sådan på en meget pæn måde. Men Rasmus grinede ilde og bandede på, at det sludder brød han sig ikke om. — Ja ja, siger manden, det er da'n noget du blir fuld af, det er da een ting. — Efter dette her blev Rasmus så tosset til at bruge mund, når nogen talte om kirken eller præsten eller sådan noget. Så var det en dag, vi var ude og høste, og det var tordenvær, og vi sad bag ved en hov og skrukkede, men Rasmus stod op og skældte ud over været. Han var blevet så snaksom. Det var jo noget sludder han sae, men fruentømmerne kunde ikke li' det. — Du skulde ta og sætte dig ned, sae de, men han brød sig fanden om vorherre, som han sae, og det vilde han ta dem alle sammen til vidne på. Det var jo ikke noget at sige, når været var lige op over. Som vi sidder dær, slår det ned i et hus oppe i byen, og vi ser den klare lue stå op fra taget. — Nu skal du sgu her ned til os andre, siger den anden karl og begynder at rejse sig, men i det samme siger Rasmus noget, som jeg nu ikke vil genta, og rækker pegefingeren op mod himlen, og det er der jo en gammel tro, der siger, 33man ikke skal, og lige som han gør det, kommer der et ualmindelig stort lyn — — —

Blev han ramt? spurte pigen.

Det er der ingen, der veed, svarede husmanden; han blev da stående op, men fingeren var så stiv som en pind, og han blev aldrig til menneske mer. Vi måtte ha ham ned imellem os og holde på ham; jeg var da

også med til det; men da han havde skabet sig lidt, blev han ligesom en klud. Doktoren sae, det var delirium, og det var det naturligvis også til dels, men den stive finger kunde da ikke komme af det. Siden veed I jo nok, at han gik omkring og solgte bændler og tråd og den slags.

— Hans rejste sig og gik ud; historien havde sat hans sind i et sådant oprør, at han måtte være alene. Han huskede godt Rasmus; han havde været der engang for en syv otte år siden. De havde ingenting købt, men han havde fået en snaps, for det var hans fødselsdag, sae han. Hans havde ikke glemt den tynde, blanke, blå pegefinger, der stak ret op, mens han tog om glasset. Hans kunde lige se op over bordpladen den gang. Nu genfølte han den stemning, han da var bleven hensat i, følelsen af at ha set noget sygt og giftigt. Synet af bedstefaerens lig et par år senere havde ikke gjort nær så stærkt et indtryk på ham.

Han gik en omgang i gården, mens en anden erindring, der var omtrent samtidig med den blå finger, kom op i ham: Familien var på skovtur, og Hans var alene gået ind under nogle graner, hvor der voksede tre fluesvampe. Han havde aldrig set den slags svampe før, han stod og så på dem uden at røre sig, med bægge hænder i lommen og i stærk 34sindsbevægelse over den underlige røde farve, der var så syg og giftig, så vild og sælsom. Det faldt ham ikke ind at gå hen og røre ved svampene, men når han var færdig med at se på dem, vilde han mase dem med en kæp. Men så kom der nogen og kaldte på ham og opdagede ham, før han kunde gemme sig. Bag efter vilde de endelig ha at vide, hvad han havde været så optaget af.

Hans var kommet hen til Thor, der lå uden for sit hus og døsede. Han løste den, lænken faldt klirrende ned, Thor viftede takkende med halen, men benyttede sig ikke af friheden. Heller ikke hunden var i normal sindsstemning under det optrækkende uvær. Han gad ikke klappe det ligegyldige bæst og gik videre.

Han vilde ønske, at han og husmanden kunde ha været gode venner, men Hans var blevet skældt ud, fordi han ganske vist havde knækket husmandens kæp, som han var blevet gal på; ingen vidste, hvor meget han måtte bøde for sådan noget i sine egne tanker; men at nogen greb ham i gærningen og lod ham høre for det, det kunde han ikke glemme; han var færdig med det menneske. Alligevel kunde han ikke la være at høre til, når husmanden fortalte; ingen kunde så mange historier om underlige og gale mennesker som han. Og han fortalte dem så ligefrem, som om han ikke selv tænkte noget ved dem. Hans huskede dem og tænkte over dem; de tiltrak ham stærkt, de var ligesom en lang hemmelighedsfuld snor, der går ind og rykker i noget skjult og farligt, de fremkaldte en gysen, der endnu ikke var bleven til angst. Han tænkte undertiden 35på, om han ikke selv havde lighed med de mænd i husmandens historier.

Hans vilde uden for og se, hvad det blev til med tordenværet. Nede i portrummet var der så mørkt som i en stue. En sur lugt strømmede ud over den åbne halvdør fra fårehuset; høet knirkede fint og hurtigt mellem fårenes tænder, af og til hørtes også et rask lille ryktag, duften af kløverhø kom ud sammen med den anden lugt. Hans' knæ stødte mod enspændervognens hjulnav, og han standsede igen og gav sig til at føle på vognen, famlede med hænderne ved sædet, om nogen måske havde glemt at ta pisken ind. Hans sind var så tungt, han hang fast i alle ting, tog på dem, grublede over dem, fik tankeforbindelser. —

Så åbnede han portlågen og sà ud. Her havde han stået mange gange som lille dreng og set på mørket, tænkt over det, fået lyst til det; det dækkede markerne, skjulte alleen og stakkene, gjorde at alting der ude blev fremmed. *Hjemmet* — det lå mellem de fire længer, udenfor turde han ikke komme, men han kunde stå ved lågen og gærne ville ud og opleve mørkets æventyr, som lå over markerne og alleen og stakkene. Hvem skulde han få med?

— Han gik med tungt bankende hjærte op gennem alleen; også dær var indelukket, træerne skjulte himlen over ham, og når han vendte sig, så han stakkene sætte deres uhyre savtænder op i horisonten, og gården alene tog halvdelen af udsigten.

Han skråede ind over marken, op mod byen, hvor jordsmonnet steg, og udsigten blev fri. Han gik, og han stansede igen, uafbrudt, som om han søgte et 36sted, hvor der var godt at være, og hvor han kunde blive.

Uværet nærmede sig. Det blussede svagt langs horisonten, og da var det ligesom den sorte skykuppel lettede sig et øjeblik og atter faldt ned på synsranden efter at ha vist den store ild bag ved. Det lysnede i lange striber, tavst og tit, og samtidig var der noget, der sae: H—m, h—m, dæmpet og besværligt, som kunde det være en gammel mand, der sad og rokkede frem og tilbage, bange og resigneret. Å den var så elendig, denne stønnen, der kom fra den anden side af jorden, den var så fattet på det allerværste, at der kunde stå et uvær af rædsel ud af ens eget sind ved anelsen om, hvad der gemte sig under dette sørgelige: H—m, h—m, der fulgte efter hvert lyn.

Hans vilde ikke længere bort, det var til ingen nytte; han gik rundt i en kres, fuld af trang til skrig, som han syntes, at han kunde høre, men så begyndte været at bryde løs og overdøvede forestillingen om indre larm. Lysningerne kom højere op; jorden var som et mørkt, sovende skib, der sejlede ind i et ildhav, flammerne vaskede op over forstavnen.

Hans var meget uhyggelig til mode; han følte sig omgivet af skræk på alle sider, kun lige hvor han var, kunde han holde den fra livet: Han gik rundt i en lille cirkel og grundede over, hvad han egenlig vilde

heroppe; det hændte undertiden, at noget ligesom sendte ham et sted hen, og når han så var der, så han sig undrende om og tænkte: Hvad så? Han kunde gruble længe og pinligt, men den halvdrøm, der havde sendt ham af sted, veg 37for en fuld bevidsthed, der ikke oplyste ham om noget.

— Han så ned mod gården, der var mere uhyggelig end noget andet, og forstod ikke, hvordan han var kommet det stykke vej. Men han glemte sine spekulasjoner over uværet. Tordenen begyndte at blive hidsig, den satte i med brøl, som den ikke kunde føre igennem; den sprængte sig frem over hans hoved, bandte og rasede og kvaltes i det, den tog fat og stoppede op, som om den havde fået det i den gale hals, og så spyttede den det fra sig i den næste sky med et gruligt vræl. Hans blev svimmel af at gå rundt; han måtte også holde øjne med lynene, der piskede skyerne som svøber af flossede ildtråde; han så uafbrudt fra det ene til det andet og søgte at være forberedt på dem, der kom, for at ingen skulde komme bag på ham og ta magten fra ham og udløse det skrig, der lurede i ham.

Tordenen var næsten op over; hele skove af ildtræer voksede på horisonten, høje stabler af skrald væltede, slængtes med et kort, mangfoldigt brag ned over jorden. Der fløj et pust hen over markerne, og så væltede regnen ned. Hans vidste ikke, hvad han skulde gøre, om lidt måtte han herfra, endnu kunde han holde det fra sig, men tre skridt til en side, og han vadede ind i den gloende galskab. Tordenen skreg oven over ham som sten, der rammer sten, og når det slog ned, kom der en skurrende klapren, som var det tandhjul, der splintredes mod hinanden. Han kunde ikke blive der, hvad skulde det ende med?

Der kom et knald som af en stålakse, der vrides over, en rå, grulig metallyd, der fik alle hans nærver 38til at rejse sig, idet de blev ligesom ladede med elektricitet, og i samme nu så han et lyn, der borede sig ned i bakken så stift som en glødende jærnstang. Hestene skrålede; der kom en stormende ned imod ham; det var den sorte, der havde revet sig løs og styrede hjem efter i fuld firspring. Hans gjorde et spring efter tøjrepælen, der hoppede højt op i luften, han fik fat i rebet, styrtede og blev slæbt, men hesten sagtnede farten, da den mærkede et menneske, og de to løb hjem til gården ved siden af hinanden. Men så snart Hans var inden for lågen, kom der en rystelse over ham, han var nær ved at blive dårlig og satte sig på hjulet af enspænderen, mens hesten knaldede på sine fire hove hen over stenbroen og standsede med mulen mod stalddøren. Hans hørte dem råbe inden for, et vindu blev lukket op; han samlede sig og afgav forklaring. Så bragte han den sorte i stald og gik ind i stuen, men ligesom han åbnede døren, satte Thor snuden i spalten og tvang døren op med angstens kraft, væltede først ind og gemte sig under bænken bag folkenes ben; dær lå han og gav sig lydeligt for hvert skrald, der kom, og i mellemtiden slikkede han de medlidende hænder, der kom ned for at klappe ham. Henne på sofaen snorkede den blanksorte grævlingehund uden at blive forstyrret af religiøse anfægtelser; kun når der kom et usædvanlig stærkt lyn, så man ham blinke med sine hårde, brune øjne og derefter bore snuden endnu længere ind mellem bagbenene og sove videre. Vaps var en stemningsløs hund uden respekt for livets højere magter, men med udviklet sans for dets realiteter, såsom rotter, katte, suleben, kyllinger, knaldepiske og sød mælk.
39

Næ, som sagt, fortalte husmanden med sin halvhøje stemme, — der var noget i vejen med hele den længe; værst var det i den søndre ende; køerne kunde blive helt tossede om natten, og røgteren var ikke glad ved at gå der ned så; det var da ikke køerne, han var bange for, kan I nok vide. Somme tider, når vi kom sent ned for at fodre af, så hørte vi dem der inde, det var kunstigt at høre på, man skulde ikke tro, det var køer. De malkede også blod. Manden — det var den klogeste mand i sognet —, han rystede bare på hodet og sae: Hm! når nogen snakkede til ham om det, men han vilde ikke ha, der skulde hentes dyrlæge. — Det kan dyrlægen ikke gøre noget ved, sae han. — En aften, røgteren kom lidt sent hjem, mødte han alle svinene, da han lukkede portlågen op, de havde nær væltet ham; men da han rendte efter dem, var det ligesom de sank i jorden. Og ude i svinehuset, dær lå naturligvis alle svinene og sov rigtigt nok. Der gik dyr igen omkring den gård. Det er der mange, der har set. En nat da manden gik hjem, så kom alle hans køer og spaserede ved siden af ham, langs skelgrøften, ikke ti alen fra ham. De sae ikke noget. Men I skal ikke tro, han gennede efter dem; han så lige så vist på dem, og så sank de ned i skelgrøften og var væk. I kan nok forstå, at han prøvede ikke på at trække dem op. Folk snakkede meget om det. Til sidst begyndte der at spasere høns og kyllinger omkring gården, men så sae han det var bedst, at vi ikke snakkede om det til nogen, for det blev det bare værre af. Så døde manden da, og det første sønnen gjorde, var at grave i den søndre ende af kostalden; han var selv med til det; folkene var jo 40ikke så glade ved det. Ja — dær fandt de så en gammel, rusten jærngryde, der var fuld af afklippede menneskehår og negle. Jeg gik til præsten den gang. Men siden var der ikke noget i vejen med køerne. Manden tog gryden og gik med, inden vi rigtig fik set den.

Nu er det nok ovre, sae Peder Hansen og rejste sig.

Træskoene buldrede langs bordet, folkene bød godnat og gik ud. Thor kom også frem og slikkede mandens hånd og gik til sit. Hans fulgte efter, han satte sig foran hundehuset og snakkede med Thor og klappede den; hunden slikkede ham stille og uafbrudt. Men denne venlighed fra en hunds side — det var omtrent den eneste, Hans kendte, eller i alt fald den eneste, han med vilje fremkaldte — dæmpede ikke hans indre ophidselse. Der stod i hans sind noget mørkt, der syntes at tyde på, at der en gang, måske snart, vilde hænde ham noget, som ikke plejede at hænde mennesker, og han var bange for det. Tænke sig, at der

kunde ligge noget et sted — som en rusten gryde, fuld af hår og negle — ligge og lure og tiltrække blod og galskab oven over. Noget forfærdeligt, underjordisk, som man går hen over hver dag, og man synes, der er noget galt, man ser blod — — og man vil alligevel ikke vide, hvor galt det er, man lar hellere være med at grave efter det — —

Hans var ikke langt fra et Fader Vor, da han lå i sin seng. Religionen var aldrig blevet ham bibragt sådan, at den kunde få nogen betydning for ham, men nu huskede han på, at der skulde være stor hjælp at hente i den, og han overvejede ved 41sig selv, om han skulde forsøge at bede; han følte ikke den ringeste lyst, men han trængte jo til hjælp, og det var det eneste sted, hvor der endnu kunde være tale om at prøve. Men han opgav det alligevel; han kom jo nok over det, han vilde hellere vente, om det en anden gang skulde blive værre. Med det forsæt sov han ind.

Han vågnede ved, at månen skinnede ham lige i ansigtet; den stod som en ildebrand over rygningen af den søndre længe. Han var meget varm og utilpas; da han holdt hånden frem for sig, så han, at den dampede i månelyset. Han var så led ved sig selv der inde i den hede, tunge atmosfære, men han kunde ikke bestemme sig til at stå op. Sengen tog til at gynge under ham, stærkt og længe; han mærkede den gennemborende gysen, når det gik fremad, og den behagelige svimmelhed, når den svingede den anden vej; tiden gik ganske godt på den måde. Så kom der noget andet; han gled nøgen hen ad varme, ru stenflader, berørte dem lige, idet han svævede af sted, også det var nogenlunde behageligt, skønt det kildrede, og hele hans legeme var knitrende fuldt af elektricitet, han kunde jage det bort ved at røre sig, men han stod det igennem for at prøve. Så var det ligesom han gik med en stor kugle på sin hånd; den var ru og varm og uhyre stor, men hans hånd var lille og indskrumpen som en fugleklo; samtidig havde han en fornæmmelse, som om hans hjærne var svøbt ind i vat; men han vidste, at han kunde blive fri for det, så snart han vilde, det havde altså ingen hast med at ryste det af. Han 42lukkede øjnene og blev døsig, men hans opmærksomhed vaktes igen af en lille lyd fra hovedpuden, som var et underligt insekt kommet i klemme under hans hals og arbejdede for at slippe løs; men da det gik op for ham, at det var pulsåren, der bankede, så måtte han tro, at der var noget i vejen med hans forstand; den vatterede fornæmmelse om hjærnen var der endnu; han vilde bare se, hvor længe den kunde holde sig.

Da skete der noget besynderligt med ham; det var som om hans øjnes sekraft blev vredet den anden vej om, og i et fordrejet, blodigt øjeblik så han sin egen hjærne med alle nærver hængende ned i et knippe.

Hans stod op. Mens han klædte sig på, hørte han klokken slå tre, hårdt og nøgternt, det gav et sæt i ham, og han hviskede noget ondt ved sig selv. Køligheden faldt på hans krop, da han kom ud; han rystede i buksebenene og i skjorten, for at hele kroppen kunde blive svalet. Han gik hen til posten og kastede vand over den, at den ikke skulde skrige, når han pumpede; han drak og svalede sine hænder og holdt den ene nede i vandtruget, mens han postede med den anden. Der er ingenting så blødt at føle på som en vandstråle, der falder ned i vand. Ud fra hundehuset stod en varm damp til værs; Thor sov, Hans vækkede den og klappede den, men Thor brummede; han slæbte den uden for, for at den kunde lære fornuft, men den sled sig fra ham og foer ind igen og fik et spark med på vejen. Den kom straks ud med et åbent gabfuld tænder og et vredt glam.

Ti stille, hund!

Thor protesterede. Hans hentede en rive og knubsede den med skaftet, og den slap ikke, før den havde 43holdt op med at glamme ad ham og hylede af smærte i stedet for.

Dersom nu en fast hånd havde grebet ham i nakken og givet ham en lignende medfart som den, Thor havde fået, så havde det måske skaffet ham en vis lindring, men ingen så ham. Han gik syg omkring og så på forskellige ting; til sidst stansede han foran en vidiekurv, som han længe betragtede og flere gange bukkede sig efter, men der gik adskillige minutter, før han tog den og gik ud af gården med den.

Det var en frisk og stille nat, men den bragte ham ingen husvalelse; han betragtede månen, der hang lavt på den sydvestlige himmel, rødgul, forbrændt og øde, en død, kold ting ligesom et brandsted, der svier fantasien med forestillingen om den ild, der har været; et lille stykke forkullet ørken af aske og slagger på den friske blå himmel.

Hans var nået ned til vandhullet, hvor han igen stod og betænkte sig længe og pinefuldt; endelig trak han en gang med kurven, og da han fik den op, sprællede der en stor, rødgul karusse i den; han havde en fornæmmelse, som om en sygelig flamme dansede for hans øjne; han rystede den ud i en blikdåse, der var fyldt med vand, og den rødlige flamme blev til en sort stribe, der foer hid og did. Så gik der atter en lang tid, og som om det ikke kunde være andet, tog han sin kniv op, sigtede og jog bladet ind i ryggen på karussen; han følte, hvordan den sprællede under hans hånd, og denne fornæmmelse af liv, der mishandledes, gik som en elektrisk strøm op gennem hans arm og bredte sig over hele 44hans legeme; han kastede fisk og dåse ud i hullet og vendte sig for at gå hjem.

Idet han løftede hodet, så han en gnist springe op over skovbakken, og der kom et klagende suk fra

ham; han troede lige straks, at den gnist måtte være sprunget frem af hans egen hjærne.

Men det var solen, der stod op. Han blev stående for at se på den, og da alt var lyst, gik han hjem og i seng.

45

FEDER HANSEN og et par andre gårdmandsfamilier havde slået sig sammen og var kørt i skoven; de sad ved bordene og havde begyndt at pakke maden ud: oksestege, der sad i et tommetykt lag sky, stegte høns og duer, kogte æg, sandkager så store som slibestene, stikkelsbærgrød med stødt kanel, og fløde i trepægleflasker, så tyk, at den næsten ikke var til at lokke ud gennem halsen.

Hans gik inde mellem træerne, i meget bedre humør, end han længe havde været. Dagen før var Eva kommet ind i gården, fulgt af naboens datter, og var gået lige hen til Hans og havde spurt: Hvorfor ser man aldrig noget til dig? — Som den, der var blevet opsøgt og først tiltalt, gav Hans sig god tid og tog hende rigtig i øjesyn. Det var så længe siden, han havde tænkt på hende. Hun havde da et par væmmelige, næsvise øjne, og hun snakkede højere, end ordenlige folk plejer; hun lignede i det hele taget børnene oppe i den fattige naboby, hvor der var så megen råhed; de havde de samme øjne, der så alting, og som løb op og ned ad en på en fræk måde, og den samme tilklemte mund, der havde let ved at komme frem med de næsvisheder, de tænkte. Og så var det endda hende her, han havde 46været forelsket i; det gjorde ham endnu mere uvillig stemt. — Hvorfor kommer du aldrig ned og spiller nips med os? spurte hun utålmodig. — Han vendte sig fra hende, fandt noget andet, der var værd at se på og sae så: Det er ikke noget, jeg bryder mig om. — Bondelømmel, sae hun. — Han gik og tog det ord med sig, det var en lindring at høre; hun var altså bare en simpel tøs, det var meget godt. Han hørte hende bruge mund, mens hun gik; den anden pige tyssede på hende og skammede sig åbenbart over at være i hendes selskab. Men nu var han altså fri for hende; ganske vist havde det jo været flovt nok for ham, men han tænkte helt anderledes på det nu, og navnlig følte han, at dette bekendtskab i høj grad havde forøget hans verdenskundskab; han kunde se tilbage på sit tidligere jeg med den tilfredsstillelse, at han var mindre dum, end han havde været. Derfor var det nu også på tide at gøre alvor af den plan, han havde gået med siden den foregående aften: at lægge sig efter kemi; fysik lærte han i den skole, hvor han nu gik; kemi havde han lige fået et indblik i, det vilde han studere fra nu af indtil efteråret, da han skulde konfirmeres, og så — — —

Der blev kaldt på ham henne fra bordene; de skulde spise. De lo og talte højt; det var ikke morsomt at skulle der hen, han følte, hvordan de frastødte ham; der var modstand at overvinde; det var ligesom når man drømte, at man gik og måtte ta fat i tingene for at slide sig frem; han syntes selv, at han var umådelig kantet og besynderlig, mens han nærmede sig, han vendte hodet bort, folks øjne satte sig på ham som ækle insekter. Det var ingen 47sag, når han korn til København og kunde læse og passe sig selv; så skulde de ikke få ham med på skovture og den slags. Og da han endelig fik kæmpet sig frem til maden, som var noget af det, han havde mest glæde af, så lå den fremmed og underlig i hans mund; den var også vanskelig ligesom alt andet.

Ved et bord lidt borte sad et enligt par og drak kaffe, en ung pige og en herre i diplomat og grå filthat. Hun smilede hele tiden og så hvert øjeblik op på ham; stråhatten sad hende i nakken og dannede en glorie om det lyse ansigt; hendes ene arm stak halvt ud af ærmet og lå hen over bordet; Hans havde aldrig set noget så yndefuldt som den arm. Herren talte meget, men smilede ikke og tog sig af og til om det spidse hageskæg. Dersom der ikke havde lydt så høje og grove stemmer, hvor Hans sad, havde han kunnet høre det meste af, hvad der blev sagt ved det andet bord; han vilde gærne høre det; så kunde han måske få lidt at vide om, hvad der gør mennesker så glade og fine og sikre som de to der ovre.

Han så sig selv som voksen, smallere i ansigtet, med spidst fuldskæg, diplomat, dr. phil. Hans Råskov; han stod ved et bord og holdt tale, og folk bøjede sig frem for at se ham, han mødte mænds øjne, mens han talte; han havde det hele for sig — — Men henne ved døren kom een ind, drengen Hans, klodset i sine klodsede klæer, forlegen og studs; dr. phil.'en forsvandt — — —

Et par tørre træflngre kneb ham i armen: Hvad glor du efter, ka du'n svare, skal du ha noget mer kaff?
48

Hans sae nej, rejste sig og gik. Lidt inde i skoven fandt han et krat af unge bøge, hvor han kunde gemme sig. Mens han sad dær, hørte han stemmer, der nærmede sig, og han kom i stor sindsbevægelse ved tanken om, at det muligvis var de to fra det andet bord. Han listede sig hen ti stien og dukkede sig; det var dem.

Hans følte sig taknæmlig for dette tilfælde; han, der så dybt havde erkendt sin egen plumphed ved synet af de to fine mennesker, og som i sit inderste havde besluttet at blive ligesom dem, når han kom hjemme fra, han var tilfreds med at høre blot et par ord af disse menneskers mund, at fange tonen i deres samtale og huske den som et mønster. De lignede næmlig ikke de Københavnere, der kom ud og besøgte hans faer og medbragte hovedstadens sidste sjofle vittigheder — — så foretrak han at høre på gårdens karle og husmænd.

Nu kunde han høre, hvad herren sae; han talte om en mand, der havde gjort sig umulig, og som herefter ikke fortjente at nævnes af ordenlige mennesker. Hans fordømmelse var så klar og umedgørlig, han satte den frem med sådan en kraft, at den var lige så god som et spark. Den sølle fyr, der blev foragtet, kande gå hen og gemme sig i et hul; han havde nok bedst af, at han ikke mødte andre folks øjne.

Det kunde jeg ha sagt mig selv, tænkte Hans oprørt; hvad der udgår af den mands mund, det må være ringeagt.

Man ignorerer sådan en fyr, sae herren; det er det hele; at gøre noget som helst ved ham vilde være dumt.
49

Hans kendte godt det fremmede ord „ignorere“. Og hvad sae hun til det? Hun gav ham ret med en mild stemme, hvori Hans kunde fornæmme det smil, han før havde set om hendes mund. Hun deltog smilende i hans foragt; hun, der havde det søde ansigt, dømte et andet menneske til den værste straf, der gives: ikke at kunne møde nogens blik; at måtte flygte fredløs for menneskers øjne — —

Hans sprang ud på stien, greb en stor hård jordknold og slyngede den efter mandens hoved; den knustes mod hans hat, der rullede langt hen foran ham. Han var straks inde mellem buskene igen, han hørte et skrig og derefter herrens rolige stemme, der sae: Det var en eller anden bølle; lad ham bare rende, han tør ikke engang vise sig efter sin bedrift.

I den store beskæmmelse, Hans følte over, at han var rendt fra det i stedet for at ta følgerne, var der dog en slags trøst: Ingen havde set det. Også i dag havde han været heldig ligesom den aften nede ved vandhullet. Men han var ikke så lidt bange for sig selv, det gentog sig for tit, at han gjorde ting, der bagefter skaffede ham fredløse timer. Hvad der i dette tilfælde harmede ham mest, det var, at han havde været nød til at gemme sig. Kunde han vel stille sig op foran den mand og stumt blive stillet i klasse med den slags mennesker, man ikke gør noget som helst ved? Modtage hans ringeagt og luske af?

Nej!

Men dette her var altså gjort, og han var sikker på, at han kunde afholde sig fra at gøre noget lignende en anden gang.
50

Ved en krumning af den sti, han gik på, fik han øje paa en flok drenge fra byen, og han hviskede en ed af ærgrelse over, at han ikke kunde undgå dem. De havde nok gået og moret sig rigtig godt, eller også blev de så glade ved at opdage ham. Ja, der var absolut noget triumferende ved den forøgelse, deres gode humør pludselig fik. De kom lige hen imod ham, vilde rimeligvis gærne i kast med ham. Ved den blotte formodning derom fyldtes hans sind med had mod denne flok, der havde ledt efter ham og nu endelig hittede ham; de havde vist været svært utålmodige!

Hans havde ingen kammerater længere. Da han var en halv snes år, var han en hård og rask dreng, der kunde komme ud af det med andre, men nu var han både blevet for hård og for blød, og den forandring, der var foregået med ham, havde gjort det nødvendigt for ham at søge ensomhed; den var næsten blevet ham en livsbetingelse. Imens glemte han, hvad kammeratskab er; han tænkte sig, hvad de mente om ham, der ikke vilde ha mere med dem at gøre, og hans sind reagerede mod det, han tænkte sig. Anså de ham for vigtig — godt, så ringeagtede han dem; thi han havde lagt sig efter at bruge ord, der hører den voksne alder til. Men kammeraterne tænkte mindre på ham, end han på dem. Mens man dyrker sig selv, vokser man ganske vist i sine egne tanker, men man forsvinder for andre mennesker; det vidste Hans ikke endnu.

Drengene foran ham havde dog for en gangs skyld virkelig talt om ham; de havde fortalt en rødhåret tjenestedreng, der var ny på egnen, at Hans var den lærdeste i sognet, og at han allerede havde anlagt 51mange af de egenheder, der gør lærde folk mere grinagtige end andre mennesker. Søren — den rødhårede dreng — var blevet helt glad, da der nu var udsigt til at gøre nærmere bekendtskab med sognets lærdeste dreng, som han allerede havde lagt mærke til, mens de sad og spiste.

Men Hans syntes ikke om Sørens grinende ansigt, der var forrest og så ud som et ondt forvarsel om drengenes stemning imod ham, desuden havde Søren det ydre imod sig. Han havde en medfødt hovenhed under øjnene, hvad der gav ham et påfaldende brøsigt udseende, og så havde han fregner over hele hodet; selv på ørerne og på halsen sad der brune klatter, men over næsen dannede de en sammenhængende kage, og hans øren stod ud fra hodet, rå og røde, som var de skåret ud af en frisk kohud. Søren bandede flittigt, mest på Satan, det havde han lært af en svensk tjenestekarl, og i sine eder tilstræbte han en svensk udtale, hvilket gjorde dem ligesom mer krydrede.

Nå, det er dig, der skal være så klog, begyndte Søren, da han og Hans stod over for hinanden.

Hans svarede ikke. Det faldt ham ikke ind at overveje, at der godt kunde ligge en anerkendelse af hans

overlegenhed i disse ord, men hans tavshed gjorde, at Søren tabte noget af sin velvilje for ham.

Der skal vel blive en professor af dig en gang, mener du nok, vedblev Søren.

Hans tav fremdeles. Dette her må vel ende med slagsmål, tænkte han, og det var han heller ikke bange for, skønt det ikke var synderlig appetitligt at gribe i de fregner eller komme nærmere til Sørens staldlugt. 52

Nu lo drengene bag ved. Det var ikke udelukket, at de lo ad Søren, der spurte som en tosse og ikke fik svar. Han gik fornærmende tæt ind på livet af Hans og sae: Du skal nok være halv tosset omtrent, siger de; og du vil ikke hilse på andre folk nok.

Sørens ansigt havde nu fået et udtryk, som om han personligt havde lidt under Hans' ejendommeligheder og kom for at få oprejsning.

Jeg ved slet ikke, hvem du er, svarede Hans.

Søren så sig om til de andre, der straks grinede, og han nikkede som den, der har latteren på sin side: Du går sådan i dine egne fjantasier, og du kan dårlig se træerne, du er nær ved at rende dem om af bar lærdom.

Bag ved grinedes bekræftende, og Søren kunde nok behøve denne moralske støtte, for han var temmelig usikker over for Hans' tavshed, og hans øjne, der af og til mødte Sørens og tvang dem til at vige tiJ siden.

Sikken en fin stok, du dær har lagt dig til, tog Søren fat igen.

Jublende latter bag ved; det var næmlig en almindelig kæp.

Hvem skal ha klø af den? — Søren rakte efter den.

Nu skulde Hans blot ha svaret: Du! Eller han skulde ha holdt den om på ryggen, så de kunde begynde at trækkes om den, da havde sagen været klar, og Søren kunde snart komme til at gi de klø, han nu havde tiltænkt Hans; men Hans lod ham ta om kæppen og rørte sig ikke.

Søren var lige så gal i hodet, som han inderst inde var genert. Han havde drillet mange drenge 53til slagsmål, men han havde aldrig fået en modtagelse som denne her. Han havde helst gået sin vej, men det tillod hans ære ham ikke; tilhørernes munterhed, der ikke forstummede et øjeblik, vilde da straks ha vendt sig mod ham selv, men mærkeligt nok var det ham heller ikke muligt at følge sin lyst og stikke Hans en knyttet næve i synet.

Må jeg få den kæp, sae Søren med anstrængt barskhed.

Han fik lov at ta den.

Sikken en stok, sae han igen, og bifaldet svigtede ham ikke. Men hvad skulde han nu gøre? Han stod rådvild og lam og gloede på den elendige pind. Han følte sig slået flad. Han var stødt sammen med noget fint og hårdt, som han ikke kunde måle sig med. Havde Hans åbnet sin mund og sagt: Hold nu op med det sludder og lad os gå hen og få et slag kegler, så havde Søren været hans svorne beundrer for resten af livet; men noget så naturligt lå Hans fjærnest af alt. Hans tanker drejede sig kun om det slagsmål, der snart måtte komme; hans vrede ventede på at blive udløst af Sørens første angreb.

Du går sådan med hodet og render på træer og støder dem ligesom en vædder, sae Søren med rystende stemme. Man kan da nok se, du er tosset. Og du banker de små; gør han ikke?

Jo—o, skreg de andre. Det var nemlig hændet for et halvt år siden, at nogle mindre drenge havde drillet ham og fået prygl for det.

Du skulde selv ha prygl, sae Søren med al den harme, han kunde opdrive, og samtidig kom han i tanke om sine svenske eder, som han helt havde 54glemt. Han prikkede efter Hans, men Hans flyttede sig; han kunde heller ikke få bestemt sig.

Har du underbukser på? spurte Søren og prikkede på en ærerørig måde. Uendelig jubel bag ved. Hans svarede med et spark, der ikke ramte, og Søren blev så glad og følte sig som den, der kan klare sagen. Han udsendte en øvet knytnæve mod det tavse ansigt, så at Hans satte sig ned, mens tilskuernes latter blev til ivrige drøftelser. Hans løb nogle skridt tilbage og bukkede sig ned, og Søren blev pludselig stanset i sin forfølgelse, idet en skarpkantet sten ramte ham under øjet, så han faldt.

Drengenes råb blev til et mørkt og truende: Nå—å, nu kommer du i tugthuset!

Søren lå ned og skreg: Jeg dør! Gå hen og sig til min husbond, at han kommer til at køre alene hjem, for jeg dør.

Med disse ord rejste han sig op, og et par af drengene fulgte med ham hen til teltene, for at han kunde blive vasket. Men Hans fik en undsigelse, inden han gik.

55

EN aften sent i September gik Hans nede ved søen; han havde arbejdet med sin kemi hele dagen; nu havde han læst bogen igennem, og med forsøgene var han halvvejen. Det var en stor befrielse at ha noget, der optog tankerne så stærkt; men når han gik og spaserede som nu, så mærkede han alligevel, at der var mange ting i vejen; det blev ikke godt med ham, før han kom bort fra egnen; hver aften havde han noget at tænke over, som han burde ha undgået; han var snart lige glad med at passe på; han havde opgivet at blive et ordenligt menneske, så længe han var hjemme. Men når alt var nyt omkring ham, så vilde han begynde at blive anderledes. Det var jo forbavsende, hvor alene en ting som kemi kunde hjælpe på hans humør, og nu skulde han snart til at lære mange nye ting. Han levede helt i fremtiden; nutiden kunde han ikke klare, det gjaldt bare om at få ende på den, på den ene eller den anden måde.

Ud af de høje rør dukkede en skikkelse frem og kom hurtigt hen imod ham; det var Søren.

Alle de stemninger, Hans havde gået med, forsvandt i een anspændelse, ligesom bugter på et reb, der strammes. Søren røg sigar, men nu spyttede 56han på den, stak den i lommen og tog til at løbe; han var ikke i tvivl om, hvad han vilde; han havde gået her aften efter aften og ventet. Hans stod stille og lod ham komme; det var et meget godt sted; ingen kunde se dem. Men det var forbandet at skulle slås med den fyr; Hans havde glemt ham, men han var i fuldt raseri, inden Søren nåede ham; han genkendte lugten af ham på lang afstand. Bare han kunde ha skudt ham, inden han kom nær, så kunde han bagefter gå hen og vende ham med foden og se, om han var død.

Nå dær har vi dig, der stritter med sten, råbte Søren; her skal du se, — og han viste på arret, der gik i en rød, ujævn halvbue under venstre øje: Doktoren måtte sy mig sammen; hører du det? Han måtte sy mig sammen med silketråd; det skal din faer betale, men dig skal jeg selv betale — —

Han knyttede næverne, længe inden han kunde nå med dem, og han var endnu ikke færdig med at fortælle om sammensyningen, da han foer ind på Hans med næverne hvirvlende om ørerne på sig. Men medens han i runde buer udsendte nogle almindelige knubs mod Hans' hoved og skuldre, fik han selv et stift og hårdt stød lige oven på arret under venstre øje, og det gjorde ham aldeles følelsesløs langt ind i hodet, som om han havde rendt ansigtet ind i et riveskaft.

Søren blev bestyrtet og ude af sig selv over en så utrolig ondskab. Her kom han med sin gode ret til at slå først! Han havde ikke tænkt sig, at der kunde være den slags mennesker til. Og der sad blodvand på hans fingre, da han havde følt til sin sammensyning. Han glemte helt at bande svensk, hvad han dog havde gjort, når han pralede med de 57forfærdelige prygl, Hans skulde ha; alt det tillærte faldt af ham, mens de rullede hen ad jorden.

Søren var ingen kunstner i at slås; han brugte knoer og træsko mod Hans, ligesom han plejede at bruge dem mod sin husbonds køer, men kampen blev først for alvor ondartet, da Hans ved sit eksempel havde givet anvisning på stød i hjærtkulen og hug med flad hånd på siden af halsen. Søren brugte mund hele tiden; halvdelen af sine kræfter ødede han bort i skældsord.

Så du er ondskabsfuld oven i købet, hylede han i retfærdig harme; dit infame bæst! Jeg skal — —

Da åbnede Hans for første gang sin mund: Hold kæft for satan, hviskede han; hvad har du at vræle for?

Søren tav imponeret, og slagsmålet blev mere indædt; knoerne på Hans' højre hånd sad snart i frynser, Sørens buldne næver holdt bedre ud. Hans mærkede, at han kunde ikke stå sig; pryglene, han fik, blev mere følelige, og han gav ikke nok igen for dem. Han måtte se blod nu, hvis han ikke skulde gå fra forstanden, han glemte al sin væmmelse for den ildelugtende dreng, tog ham om halsen og klemte ham ind til sig og ledte med munden efter hans hals for at bide ham i struben. Søren mærkede læberne, der famlede ved hans strube, og tænderne, der fik klemt sig om et tyndt lag hud; han hvinede af rædsel og satte Hans i jorden med et knæ i hjærtekulen og dunkede været ud af ham ved at falde ned på hans bryst med bægge knæ; men et stykke af hans hud var bleven siddende mellem Hans' tænder.

Hans kunde ikke mere; men det var lige så meget hans eget raseri som pryglene, der tog kræfterne fra 58ham, og for hans øjne flimrede en blodpøl på en mørkegrå markvej — som kunde et kreatur dær ha brækket benet og være blevet stukket med det samme — den krøb ud i mange flige, den løftede sig og sank igen, som om den åndede, og nu dannede der sig en mund på midten, i det slimede lyserøde; den åbnede sig for at gi et brøl af sig — —

Nå, har du så fået nok?

I det øjeblik Hans sansede, at det var Søren, der talte, kom hans fornuft på sin plads igen, men med et ryk, der voldte en smærte, som når de to benstumper i et brækket lår på ny sættes mod hinanden; han så sig omkring og blev lidt beroliget ved synet af de kendte ting. Søren sad på hans højre hofte og var ved at tænde sin sigar; han havde givet nok for sin skramme og var i godt humør som en mand, der har bragt sine sager i orden.

Kan du så nære dig en anden gang? formanede Søren, og ikke stritte sten i hodet på ordenlige mennesker.

Men da Hans omsider var blevet herre over sin stemme, sae han: Næste gang jeg træffer dig, blir jeg nød til at slå dig ihjel.

Søren grinede fredsommelig: Kan du lugte røgen? Værsgo, du må gærne lugte. — Han strøg sigaren af med lillefingeren, så asken og gnisterne faldt ned på Hans' ansigt. — Du sku' eg'lig selv slås ihjel, men det vil jeg nu la en anden besørge.

Dermed gik Søren. Hans gik hen og satte sig ved en stak rør; blodet størknede på hans ansigt, og hans sind formede sig og hærdedes over denne rå begivenhed, der blev stående i hans erindring som støbt i cement.

59

DET var lige efter nytår. Hans gik sin sædvanlige tur ned til søen; det var sidste gang for lang tid, næste dag skulde han til København og begynde på sin læsning. Men der var ikke længere nogen tilfredshed ved det; hvor han så kom hen, vilde han blive nød til at tænke på det, der havde optaget alle hans tanker de sidste tre måneder: Han havde endnu ikke slået Søren ihjel; han havde overhodet ikke gjort noget som helst ved den ting, skønt den sad i hans sind som et ulægeligt brandsår. Jo han havde tænkt sig drabet på Søren. Han havde oplevet det mange gange. Men han havde ikke taget sin hævn. Han havde bekæmpet sig og ikke taget bøssen derhjemme, passet Søren op og skudt ham. Og dog havde han udtrykkelig sagt: Næste gang slår jeg dig ihjel. Han vidste næmlig straks den gang, at Sørens død var ham en nødvendighed, og det havde også vist sig, for et værre liv end han havde ført i tre måneder, kunde ikke tænkes, og det kunde heller ikke fortsættes; han kom aldrig til at du til noget.

Og så havde han sagt: jeg slår dig ihjel. — Hans tænkte så meget; det var sjældent at han sae noget af betydenhed, men når det skete, kunde han aldrig glemme det bagefter; han var bundet af de ord, han havde hørt sig selv sige.
60

I et sogn noget der fra var det sket, at en dreng havde fået et par rå lussinger af en karl. Han havde ikke sagt noget til det, men næste nat kom han med en økse og hakkede ansigtet i stykker på karlen. Hans forstod den dreng; der var mennesker, som var nød til at gøre den slags ting, for de kunde gå fra forstanden over det, de ellers måtte gå og gemme på. Hans var en af den slags mennesker; det vidste han nu; men han fejlede et eller andet, der gjorde at han ingenting udrettede, og alligevel havde han følt *nødvendigheden* lige så stærkt som den dreng, der var så klar over, hvad der skulde gøres. Men han havde strittet imod, og nu skulde han oven i købet rejse, så at han kom til at gå med det hele sit liv.

Han havde set Søren et par gange på lang afstand; men det, der var kommet over ham, var ikke viljen til at slå ihjel — — det var snarere som en rød dug, der viftede for hans øjne, og han var krøbet i skjul, mere bange for sig selv end for at dræbe. Det slog sig på ham selv, det fortærede hans sjæl — — og nu skulde han rejse langt bort med det, og det havde kun ham at leve af, kun ham at fortære i ensomheden. Her var dog kendte mennesker; der inde mellem de fremmede vilde det blive endnu værre.

Der blæste en fugtig og larmende vind hen over søens is, og den ene revne knaldede der ude efter den anden. Der gik nogen på isen, en, der vilde gøre vejen kort i stedet for at dreje uden om. Hans gik nærmere; det var nok en meget kry herre, han gav ondt af sig, når det knagede; han påkaldte Satan, som det er bedst at tie stille om, når man går på usikker is — —
61

Det var Søren! Han kom ud på det farlige sted lige over for bakken; han kendte nok ikke søen. Hans rystede af ophidselse, og mens han kæmpede med sin første tilskyndelse: at advare Søren, kom der et brag og en brølende ed, der straks blev til et jamrende skrig om hjælp.

Hans kunde høre, hvordan det hele gik til; han fulgte med i alle enkelthederne. Nu arbejdede Søren sig op, skrigene blev ligesom klemt flade, idet han lå på maven, for han kunde ikke tie stille et øjeblik; og nu gik han bag over og sank; han udsendte et hvin med al den luft, der kunde være i ham. Det gyste også i Hans; han huskede rædslen ved det, der sugede og trak under; det var værre for ham at stå et halvt hundred alen

borte end at være midt i det. Havde det ikke været Søren, kunde han ha ønsket, at han skreg lidt mindre.

Hvem der nu havde haft en sigar! Så kunde han stå her og la røgen svæve hen over det menneske, der havde tilføjet ham den værste meen og tøvet så længe med at bøde for den. Muligvis han også kunde ha lugtet røgen. Hans' tanker var delt mellem Søren, som sprællede der ude, og Søren, som næsten havde pryglet ham fra forstanden.

Søren blev ved at gå ned igen; vandet rendte ind i munden på ham, når han gled bag over; det skulde han ellers passe på; hvorfor vrælede han også så forbandet? — Hans kunde ikke stå stille, han løftede på benene og gjorde skridt til siden som en, der ser på gymnastik.

Han huggede sgu godt i isen der nede, men der var jo også næver til det. — Du kan ikke komme op, Søren, men du kan knuse dig frem. Tærsk bare løs; 62brug næverne og spar på kæften; du sluger alt for megen kulde på den måde.

Hans kunde ikke mer forstå, hvad han skreg; han tudede som en hund; han hvinede som en tyr, der er rent desperat og vil se mennesketarme hænge på sine horn. Men det gik forfærdelig hurtigt tilbage for ham; han vilde overbyde sig selv i vræl og kunde derfor snart ikke mer. Han gav sig som en hund, der har fået bagkroppen knust under et læs sæd; og da han selv mærkede, at han ikke kunde få skriget igennem, så blev han endnu vildere; men han slog ikke mer i isen; det lød ikke en gang som om han forsøgte at komme op; han havde opgivet alt og vidste måske ikke selv hvordan han skreg.

Hans ønskede, han var borte der fra, men han kunde da heller ikke gå fra en, der var ved at drukne. Mon han da ikke vilde gøre alvor af at komme op? Det kom bare an på at holde mund og tænke sig om.

Hvor længe mon det snart havde varet? Hans syntes der måtte være gået en god halv time. Det begyndte at angribe ham. Det var så grufuldt, at noget menneske skulde være nød til at skrige sådan. Når det er kommet så vidt med nogen, så var det vel bedst at løbe til og slå ham ned i en fart, ligesom man gør ved kreaturer, der er kommet galt af sted.

Hans glemte et øjeblik Søren som en, der var hans medmenneske; han hørte kun skrigene, og det var som om de blev ved at kalde på noget i ham selv, og det rørte sig virkelig og vilde svare; skrig arbejdede sig op i hans hals og kunde knap holdes tilbage.

Han var også faldet gennem isen en gang, det var ikke så farligt, han havde heller ikke et øjeblik troet, at han skulde blive der nede; men nu kom den 63oplevelse tilbage med en hel ny rædsel: Sæt at han havde begyndt at skrige, blot havde givet det første skrig og ikke kunde blive herre over det igen! Han var aldrig blevet til menneske mere. Når man een gang havde givet sig sådan hen i det, måtte man jo være bange for sig selv resten af livet.

— Nu kunde Søren ikke hyle længere; en slimet, trævlet lyd flåede sig op gennem hans hals; der var endnu rester af skrig i den, de lød løjerligt komisk, som når en lirekasse går i stå midt i melodien. Det skulde vist betyde, at han græd, men det sank snart til en hvæsen, hvori der blot var en mindelse af gråd. Det lød som kom det fra en døende, der ikke har andet mæle igen end selve været, ikke andre ord at klage med end sine sidste suk.

Hans glemte sig selv over følelsen af dødens nærhed; han løb ned til søen, fandt et sivknippe og skyndte sig ud på isen.

Søren hørte ham, han begyndte at trække været på en menneskelig måde, og lidt efter fik han sit mæle igen. — Gud fader, søn og helligånd, stammede han; kom og hjælp mig. Ok, Jesus Christus, guds enbårne søn — —

Hans lae sig på maven og skubbede sit neg hen til hullet, han mærkede Sørens tag og så ham komme op. Han løb straks tilbage til bredden, Søren stavrede usikkert bagefter.

Hvem er det, der har hjulpet mig op? græd Søren med pibende stemme.

Det kan jo være dig det samme, mumlede Hans og vendte sig og løb.

Hvorfor mon det skrog skulde overfalde mig den 64dag ude i skoven? tænkte Hans; men det har de andre vel fået ham til.

Da Hans nåede hjem til gården, kunde han ikke bekvemme sig til at gå ind; han gik længe uden for og søgte forgæves at få sit sind til at falde i lave over det, der var sket. Hver gang han trøstede sig med, at nu var det altså overstået, så mældte der sig indvendinger. Der fandtes ingen tilfredsstillende løsning, selv ikke den mulighed, at Hans slet ikke var kommet, og Søren havde fået lov at drukne. Hans tanker vendte stadig tilbage til den dag, da han mødte Søren i skoven; dær lå fejlen. Hans skulde slet ikke ha været med i skoven,

han skulde ha holdt sig borte fra steder, hvor han kunde risikere at træffe mennesker. Fejlen var hans; der var ikke andet at gøre end at forhindre, at noget sådant gentog sig.

Men nu rejser jeg, tænkte Hans, idet han tog i portlågen, og Satan skal vide, at det *skal* blive anderledes.

65

DA Hans Råskov som sejstenårig dreng kom til København for at studere, lignede han ikke ganske de andre lærelystne drenge, der tit kommer ind fra landet; han havde ikke alene den kundskabstrang, der kan opsamles i en familie, der slægtled efter slægtled lever uden for kulturen; hos ham føltes alt det, hans forfædre havde levet i, som noget der var fare ved; den hjemlige gård var et sted, hvor han ikke turde blive, alting gik galt for ham dær, det gjaldt livet, at han kom der fra. — Hvad skal jeg så gøre med de andre? sae hans faer, da Hans endelig vidste, hvad han vilde være; — de har heller ingen lyst til at bestille noget, og jeg har ikke råd til at la jer studere allesammen. — Hans gik sin vej og svarede ikke, men da han var alene, tænkte han over det. Nej der blev vist ikke meget landmænd ud af de yngre brødre, han syntes nok, han havde lagt mærke til, at deres lyst ikke gik i den retning. Sæt at han havde været en af de yngre, og der ikke havde været råd! Halvfjerdsindstyve kroner om måneden — — Han blev ilde til mode og fik kvalme ved det; han havde stor respekt for penge og gemte med omhu, hvad han kunde lægge til side af dem, hans faer gav ham. Mon gården kunde bære det, han 66kom til at koste? Men så slap han da fra det. Han vidste godt, at han var egenkærlig, og han fik det også tit nok at vide, navnlig var husholdersken utrættelig: Tænk at han skulde koste så meget, og at han ikke kunde nøjes med mindre! Men så sae Peder Hansen en aften: Ja ja, han er den første jeg koster noget på, og så er det bedst, jeg gør noget ud af det, mens jeg har råd til det.

Hans syntes det lød så sørgeligt, han gik hen og fandt et ensomt sted, hvor han kunde tænke over det. Det var måske også rent galt at gi så mange penge ud på ham, bare fordi han ikke kunde holde det ud der hjemme, for det var vel mere det, der pressede på end læselysten. Om nu nogen havde vidst det! Han vilde bare redde sig selv, så kunde de andre blive hængende der. Han klyngede sig desperat til fremtiden, for når der var gået ti år, så var han en hel anden, og så havde han glemt alle disse elendige spekulasjoner; hvad anfægtede det ham om ti år, om han måske havde været nederdrægtig egenkærlig nu. Derfor gjaldt det om at komme af sted! Blot den tanke at gå i seng i sit eget værelse i København, så langt fra gården, den indeholdt en stor lettelse. Imidlertid blev han mere indesluttet og umedgørlig for hver dag, der gik, og følte, at han hver dag gjorde sig mindre fortjent til, at der blev gjort noget for ham. Han havde opgivet sig selv derhjemme; dær var han nu en gang uforbederlig.

Opholdet i København hjalp virkelig. Han arbejdede, han tænkte, og han sov, og sådan gik årene. Meget sjælden stansede han i sit arbejde for at sige til sig selv, at det og det ikke kom igen; hvad der var 67sket, kunde åbenbart ikke gentage sig, han kom snart ind i en dyb tryghedsfølelse: Han var voksen og havde overstået børnesygdommene. Hans hjærne udvikledes stærkt i disse år, ellers skete der ikke noget med ham. Forstandslivet i ham var så kraftigt, at hans sind i mange år kunde finde næring alene i det, efter at han havde mættet sig med hæftige stemninger. Studierne, som han havde begyndt med lidenskabelig iver, blev efterhånden det, han faldt til ro ved, og det eneste, der optog ham; på anden måde levede han ikke med; der kom kun få mennesker inden for den begivenhedsløse atmosfære, der omgav ham. Senere da han blev bekendt for sine undersøgelser over sprængstofferne, kom flere til at kende ham, og der opstod et slags kammeratskab, hvor arbejdet var det eneste, der bandt, men nærmere end til værkfællesskabet kom ingen; der var over hans væsen en advarende kulde, der holdt andre mennesker på afstand. Han blev en stille ung mand, der passede sin gærning, og selv om det skete, at han under et vanskeligt forsøg satte en kolbe i bordet, så den revnede, eller han knækkede et reagensglas mellem fingrene, så mindede det ham ikke om noget; han havde sit hoved oven over alting, og alle stemninger var sunket til bunds og glemt som en kildebrønd, der er kastet til. Det, der i den sejstenårige drengs opfattelse havde været en sygdom, det var nu overstået; selv den sygdom at huske, var han blevet helbredet for.

Han gik dær og arbejdede i København, som hans forfædre havde slidt i den hjemlige jord, og slægtens præg af uforanderlighed — det de plejede at bære fra det fem og tyvende til det halvtredsindstyvende 68år — begyndte at komme over ham, han fik sin faers tunge gang og krumme arme, og så havde han ligesom mange af sin familie den vane, at han aldrig besvarede et spørsmål lige straks, og mens han tænkte sig om efter svar, plejede han at ta den spørgende i øjesyn; også det bidrog til, at folk vanskelig fattede velvilje for ham. Formående mænd, der gjorde hans bekendtskab, tænkte: Han blir nok til noget, — men næppe en eneste af dem ønskede at være den, der ydede ham sin støtte. Han selv tænkte ikke på at skaffe sig forbindelser, foreløbig nøjedes han med sine forsøg og en underordnet beskæftigelse ved et laboratorium.

En mands indesluttethed holder i reglen andre mænd på afstand, men virker tiltrækkende på adskillige kvinder. Hans Råskov kom også til at gøre den erfaring. Nogle kvinder ærgrede sig over ham og skulde være spydige og sige ham sandheder, som de mente, han havde godt af at høre — den samme påtrængenhed kendte han fra husholdersken hjemme på gården. Andre var interesserede og nærgående, og når de fik lov at snakke ud, så kunde de finde på at fortælle ham, at han var altfor uskyldig — — Å jo, han kendte dem straks; pigerne der hjemme var heller ikke svært generte over for drengene, når de blev en fjorten femten år, og i København var damerne bare endnu mere fremmelige. Han huskede ikke, om han havde ventet, at

de så kaldte dannede damer skulde være af en finere slags, men det varede i alt fald ikke længe, før han vidste besked om den ting. Han betænkte sig ikke på at bedømme dem alle ens; det lå nu en gang for ham, at han lettest optog menneskefjendtlige ideer; de 69nærede hans sind, de groede bedst i ham, og dem lukkede han sig om og bevarede med størst troskab. Lysere indtryk fandt ikke jordbund i ham; det var ligesom de ingen livsværdi havde; de visnede og glemtes. Bitterheden mod mennesker var det eneste, der var igen af drengens lidenskabelige sind; den fandt næring i mange ubetydeligheder, den skærpedes mod sig selv ligesom ornens hjørnetænder.

Hans Råskov havde ingen svaghed for kvinder. Det var en arv fra forfædrene, de giftede sig sent og havde ingen erotiske erfaringer forinden; deres ægteskaber var bestemt ved en harmonisk blanding af fornuft og tilbøjlighed; der blev ikke født uægte børn blandt dem. At karle og piger førte et andet liv, det undrede dem ikke og forargede dem knapt nok; det kom dem ikke ved; de var selv af en anden slags og efterlignede ikke; de var hærdede i kyskhed fra slægt til slægt. Det var folk, der gemte på meget hårdsind og hidsighed, men den slog ikke ud i uregerlige drifter. Hans havde tit hørt sin faer fortælle grove historier, men aldrig for en utugtig pointes skyld; heller ikke havde han set ham kaste lystne øjne efter gårdens piger, skønt han blev enkemand i sit fem og fyrretyvende år, og det faldt ham ikke ind at tænke sig, at hans faer nogen sinde havde haft en kamp at bestå i den henseende.

Hans huskede sin bedstefaer, der godt kunde minde om en gammel kone, med det lange hår kæmmet op over issen og med det glatragede ansigt. Ved de mange rynker, der var kommet om hans mund, kunde det se ud, som om han altid smilede, men i de små blå øjne var der et lille stikkende lys, der 70aldrig helt gik ud, ligesom hos en hund med et kødben, der har mistro til en anden, der ser på den.

Hans havde hørt og set meget råt der hjemme, det gjorde ikke større indtryk på ham, end når han så på dyrene, der heller ikke undså sig — det kom ham ikke ved. Da han boede i København, kunde det ske, at en kammerat gav ham et godt råd — og der var vel også mange, som det var godt nok for; de, der „levede“ mest med, havde unægtelig en vis smidighed til at klare sig, hvor andre, mere naive, blev hængende og fandt vanskeligheder. De kom hjem med en erfaring, som de fløjtede en melodi til — — Hans kendte det meget godt, det var tjenestekarlemoralen; de havde den samme hjemme på egnen. Men det var lige ved at undre ham, da han så den gå igen i litteraturen; dær var beskrivelser, lovprisninger og opfordringer akkurat af samme slags, som når karlene om aftenen sad på gærdet med en kurv bajere og drøftede, hvad de havde oplevet, og hvad de skulde til næste gang, eller belærte de yngre, der endnu ikke havde øvet karleværk. De mest opvakte af disse karle var altså rejst til København for at dirigere litteraturen; den havde nok også fået nyt liv og indhold, hørte han sige.

Det forbløffede ham da heller ikke synderligt, da han nogle år senere lae mærke til, at tjenestepigerne var rejst bag efter karlene ind til hovedstaden for også at få deres oplevelser ind i litteraturen. Å jo, når han læste deres bøger, så genkendte han snakken, som den gik der hjemme mellem piger og kællinger, når der ellers kun var børn til stede; de nægtede sig ikke noget, hverken der hjemme eller her 71inde, og ingen kunde ta fejl af, hvor det hele stræbte hen.

Alt dette betegnedes under eet med denne glose: LIVET. Hjemme på egnen havde de ganske vist en mere plat betegnelse for det.

Han opfattede det ikke som noget, han skulde ta stilling til, noget som kunde vække hans uvilje eller virke på ham som et kald. Det tog ikke mange timer af hans liv at overveje det og blive færdig med det; han passede sit arbejde, og når han undertiden måtte bøje uden om en pige eller kone, der kom i hans nærhed, så var det jo ikke andet, end hvad karlene i hans slægt havde gjort før, når en af gårdens piger blev dem for kærlige. Han forstod meget godt, at det liv han førte, måtte kaldes kedeligt efter den almindelige opfattelse; bønderne der hjemme havde heller ikke stort begreb om at more sig, endskønt de var svært dygtige til at spise og drikke; der var andre klasser, der havde bedre tag på at nyde livet, men så rådnede de vel op så meget tidligere.

Hans Råskov var blevet fem og tyve år, og den rene fornufts periode nærmede sig sin slutning. I hans sind, dær hvor alle de gamle stemninger havde rørt sig, var der et tavst rum, der så vidt han selv vidste, var tomt; der kom ikke noget foruroligende der fra, skorpen lå tyk og fast over det altsammen, og oven på groede hans forstand, hans duelighed; det var frugtbare år.

Så kom der endelig en dag, da han mente det var på tide at gøre noget for at skaffe sig en stilling for fremtiden; der indfandt sig nok ingen og tilbød ham noget, hans dygtighed var bekendt, men han selv ikke, og han så sig stillet over for den ubehagelige 72nødvendighed at skulle sætte sin egen person ind i stedet for sit arbejde; indflydelsesrige mænd måtte opsøges, anmodninger rettes, og for første gang i lang tid blev han sig en svaghed bevidst. Han egnede sig næmlig ikke til bønner og anmodninger; han bad med en urimelig stiv ryg og et ansigt som den, der kræver. Bag hans bøn lå der en hadsk formodning om, at han ikke fik, og mod denne formodning reagerede han allerede i bønnens øjeblik, og det gjorde ham usympatetisk. Han havde ikke det bibelske sind: Beder, så skal I få …. Gud elsker en glad giver, står der, og menneskene ser gærne en glad beder. Derfor led han den ene skuffelse efter den anden, og skønt han hver gang forud var vis

på, at han ikke opnåede noget, så gjorde det dog ikke noget skår i den harme, han følte, når hans vished blev til virkelighed. Hans uvilje og mistro overfor andre mennesker blev grundigt opfrisket.

Jeg må jo være mere barn, end jeg ved af, tænkte han; den, der endnu kan føle skuffelse og undren, er ikke voksen. — En dag opsagde han sin stilling ved laboratoriet og rejste til Tyskland for at lære bryggeri.

En mand er ikke moden, fordi han er duelig til at tænke og arbejde og beslutte. Hans vækst er ikke færdig, selv om det gror i overfladen af hans sjæl, selv om han ser frugter deraf. Mennesket er ikke som jorden, der gror i sin skal, og hvor livet aftager nedefter; hvad der er dybere nede i mennesket, kan undertiden sammentrykkes og hærdes ligesom sten og grus i jordens indre, men der er ingen vished for, at det i ethvert tilfælde vil la sig forvandle 73til et dødt fyld af ubevidsthed under forstandens og viljens skorpe. Hvad der vil modnes, skal en dag komme frem.

Hans Råskov kom hjem fra udlandet og fik plads som brygmester i en provinsby. Samtidig var der kommet en uro over ham, som han tilskrev de skuffelser, han havde lidt, og hvor ringe lyst han end følte til at beskæftige sig med sig selv, så undgik han ikke at lægge mærke til, at barndomsminderne fra nu af blev mere og mere levende i ham. Han hilste dem ikke med glæde og tillagde det heller ingen synderlig vægt, at han ikke kunde gå en tur, uden at han stadig blev mindet om, hvad han havde set og oplevet der hjemme; men det var dog noget, der ingen nytte var til, og som vakte hans mistro; det skulde stanses; derfor blev han inde og lavede sig et privat laboratorium og gjorde forsøg i sin fritid, siden han var sådan indrettet, at han ikke kunde tåle at være ledig.

Men kuren hjalp ikke; en dag var han ude af sig selv af sindsbevægelse under et tordenvær, og en nat, da det var fuldmåne, huskede han med skam en ubegribelig drengestreg, og den holdt ham vågen, lige til solen stod op; men det var harmeligt, at han som voksen mand skulde være nød til at føle sig syg af ansvar over noget, der var lige så hæsligt som intetsigende. Alle ting der hjemme fra vågnede i hans erindring, det ene kom efter det andet, ligesom efter tur. Først stod det for ham i et indre syn — og det var underligt, at han en gang havde troet det så fuldstændig glemt — og så kom stemningerne og tøvede dagevis i hans sind; hvert minde efterlod en hede, som gjorde ham mere og mere utryg. Men 74det værste ved det altsammen var den blanding af fremmedhed og kendthed, der var over det; alt forekom så underlig nyt, og alligevel var det i højeste grad netop hans egne oplevelser; men de havde imidlertid slået dybere rødder. Der var noget, dybt i hans sind, der rørte sig og trængte op mod bevidstheden og ikke kunde komme igennem.

Han var den gang otte og tyve år, og nu begyndte den gentagelsernes periode, som han havde troet sig sikret imod. Det var, som om han havde gennemløbet sit livs kres een gang og på en vis måde begyndte forfra. Han levede så at sige parallelt med alt, hvad han tidligere havde oplevet, han kom nærmere til det, han så det lige som gennem et slør, det bevarede en vis afstand fra ham, han kunde hverken gribe det eller slippe det.

Havde han før måttet bøje sig for begivenhedernes nødvendighed, så kom han nu under mindernes tvang. Barske og bitre erindringer fyldte hans villige hukommelse og satte hans sind i i en bevægelse, som anstrængt arbejde ikke kunde dæmpe. Når han søgte at glemme ved uafbrudt arbejde, så mindede selve dette ham om hans barndoms sysler, og derfra gik tanken igen videre. Minderne har de primitive organismers hele livskraft og ævne til formering. Det er kun i et nu, at de eksisterer som en enkelt celle, i næste øjeblik har de delt sig, dannet kæder, kolonier, de har spredt sig og er alle vegne, sjælen er fuld af dem, de kan findes selv i den mest nøgterne tanke, i den mest stemningsforladte handling. At kæmpe mod dem er at slå sig selv.

Der kom andre erindringer og bragte med sig en 75varme, der ikke syntes at ha noget med hans tidligere oplevelser at gøre. De vidnede om, at han havde haft lykkelige øjeblikke; måske var det næste øjebliks virkelighed faldet hårdt over dem og havde begravet dem, men nu kom de tilbage og rørte ved hans sjæl som en uendelig mildhed — —

Det var en art stemninger, der fik Hans Råskov til at huske sin foragt for kvinder; han holdt sig med fordoblet iver til sit arbejde og ventede, at alt det andet imidlertid skulde gå over. For øvrigt var det nu gået op for ham, at han ikke kunde være ansvarlig for, ikke engang medbestemmende, i enhver stemning, der opstod i ham; ved siden af ens vilje og forstand — som man skal stå til regnskab for — er der hele den vrimmel af stemninger og indfald, som ikke er under ens kontrol; den utilregnelige del af ens sind bereder een uundgaaelige overraskelser og ydmygelser, som man må finde sig i, ligesom man må finde sig i sygdomme, der også delvis er uundgåelige; livet er ikke stoltere end som så, og man er ikke selv dets herre, endnu mindre sin egen.

I denne tankegang fandt Hans Råskov en foreløbig tilfredshed, mens han afventede, at hans fornuft atter skulde få herredømmet, ti i hans hede sind var der een længsel, som han allerede havde i drengeårene, når han misundte andre drenge deres ufølsomme sindsro: det var længslen efter nøgternhed. Altid — også når tanken om kvinder faldt forstyrrende ind i hans arbejde — stod dette for ham som det højeste gode: sindets kolde ligevægt; den alene var en anstrængelse værd, om den kunde vindes.

76

Imidlertid prægedes hans væsen mere og mere af opholdet i provinsbyen; han kom nødvendigvis til at kende flere mennesker, og hans uvilje mod mennesker fik et mere personligt anstrøg; den nærmere omgang medførte fra hans side forøget tilbageholdenhed. Han befæstedes i ejendommeligheder, der frastødte endnu mere end hans tavshed. Mange følte sig ligefrem fornærmede ved hans måde at sige farvel på; han sae farvel i en lav, faldende tone, som ingen kunde få til at betyde andet, end at han ikke skøttede om at se det menneske mere. Han var overhodet ikke af dem, man søgte tilbage til, når man en gang havde gjort hans bekendtskab. Men han var en respekteret mand, og hans besindighed ansås for at være ualmindelig; folk indrømmede hans dygtighed og beklagede sig i samme øjeblik over „hans forbandede nøgternhed“.

77

DET er midt i det vildeste forår. Kræfter, der har ligget sammenfoldede som bregner i svøb, springer nu op mod lyset som nye stålfjedre. Gemte safter fylder sig med en uendelighed af bitte små perler og stiger op i alle vækster.

Hos sygelige mennesker stiger onde væsker og blomstrer usundt frem.

Kastanjeknopperne, der i går blinkede fedt i sollyset, står i dag med udbredte skæl som oldenborrer, der skal til at flyve, og i morgen ser man vel to små grønne hænder, der famler i den lune luft. Bøgens knopper holder igen, men rævner alligevel uimodståeligt under safternes pres. Poplernes tynde grene blir hver dag gulere.

Samtidig gror det i bøllenæver, de klør af spirekraft og kan ikke holde igen på livets fylde, de springer ud og blomstrer med blå øjne og knækkede ribben.

Det kribler i jordens brogede pels, og menneskene opdager, at den er sælsom at træde på; nogle vandrer over den med besvær og pusten, andre føler sig for lette og kan ikke hænge ved den.

Hjærtet blir ømt hos de unge og vanskeligt at rumme 78i brystet; det går ikke bedre med de gamles gigtsvage steder, der ikke kan nære sig inden for tøjet.

Gamle kærestehistorier kommer atter i husken og kræver, at nye begyndes. Bittert angrede dumheder tilskynder til mere af samme slags. En gavnlig lære, man en gang har fået, vender tilbage i erindringen med det resultat, at man må gøre forsøget om igen for at se, om denne lære endnu står ved magt.

Grøn delirium damper op langs hvert græsstrå og falder den for brystet, som går hen over marken. Plovmanden, der vælter svær og metalblinkende jord op i solskinnet, laver sin fure skæv, idet pigen går forbi nede på markvejen, og i de store byers gader går den gloende Satan løs hele døgnet. Studenten stiller den hede latinske digter ind i reolen og går selv ud for at erfare, om det var løgn han skrev.

Gæld stiftes. Fædre ude i provinsen ryster på fortvivlede hoder, hvorefter de går hen og ter sig noget lignende som sønnerne.

Heste skråler efter hinanden på lang afstand. Lænkehunden tuder hele natten og får stemmen betydelig udviklet; der kommer foredrag i det, meget mere end der har været;' nye modulasjoner findes på, det er slet ikke så ensformigt; Trofast har sin geniale tid på det sanglige område. Men det morer ham ikke; en nat slipper han endelig løs, halv kvalt og med flået hals.

Alle katte går aldeles fra forstanden, hver nat. Menneskene næstendels med, af samme grund, foruden af andre private grunde.

Lige et par dage kan der komme en ualmindelig varme i luften; den står om en som vat og edderdun, 79men den er som vin at indaande. Nej meget mere berusende er den.

Det unge menneske på kvisten tar mod til sig og frier. Grønthandleren i kælderen banker konen af sit fulde hjærte; natten derpå kysses de dobbelt så hedt.

Fru A render fra mand og børn, mens hr. B og hans kone pludselig enes i kærlig forståelse, der varer til langt hen på sommeren.

Ungdom og visdom følges ikke ad, men det er heller ikke nogen regel — lige for tiden — at alderdommen holder godt trit med visdommen.

Leksjer læres ilde, pligter forsømmes, ansvar glemmes; der optræder maleriske bugter på retskafne menneskers livslinje. Om mange år kan der ses tilbage på dem med stort udbytte; med vemod og stolthed og anger.

Der skrives digte, falske veksler ikke mindre. Nygifte stifter gæld og rejser til syden, kassebedrøvere forsvinder til Amerika. Uoprettelige ting sker; brave folks tro på mennesker får et ubodeligt knæk.

Man kan ikke holde rede på nogen ting. Moer forstår ikke hvor døtrene blir af, faer begriber ikke hvor tiden blir af, og sønnerne har det på en lignende måde med pengene. Drengenes bukser og ansigter fremviser hver dag nye huller.

Der er fart i alting og ikke forslag i nogen ting. Af og til blæser det dygtigt; blæst er omsætning.

Det er blevet lydt af levende stemmer oven på vinterens stilhed. Der er lærkesang over alle marker, og kommer man ud i skoven, blir man straks henrykt, men kan snart ikke holde det ud for nattergal, solsort, bogfinke o. s. v., hele orkestret.
80

Men tro heller ikke, at lirekasserne har tabt mælet. Og ikke mindre behjærtet brøler kæferter — maskerede som fædrelandssange, når de kører hjem fra skovtur.

Glemsomme mænd kommer i tanker om deres kærester eller glemmer dem helt og søger andre. De, der slet ingen har, får et udtryk i deres øjne, som enhver kan gå hen og aflæse; de venter på lejlighed til at begå den befriende galskab. Unge folk farer til og gifter sig og kan fem år senere ikke forstå, hvad der gik af dem.

Unge enkers tårer tørres.

Under den vældige sol steges mulden lysebrun, og vejene blir lysegrå; grøfterne skinner af blankt dynd nede på bunden. Det er længe siden der blev grønt langs hvert lille vandløb gennem markerne. Letsindig ungdom tar sikkel på afbetaling.

Den blå anemone er sprunget ud og forsvundet igen; blonde pigers øjne synes mere blå end i vinter.

Gråt humør kan overvindes af lyset. Man ser sig om, blinker med øjnene og fatter håb på ny. Den livstrætte tar sig endelig sammen og hænger sig.

Tiden går hurtigt. Violerne er snart færdige med deres duft. Husmandskoner bringer stribede dyner med rustbrune pletter ud for at soles. Ældgamle folk rykker også udenfor og anbringer sig på sydsiden af fattige huse; på solbeskinnede dørtærskler ses aldrende moppers sure ansigter.

Der er altfor megen saft i de unge grene; den danner klare dråber på spidsen af skuddene. Hos menneskene stiger blodet til hoderne og indhyller forstanden i sin eliedamp.
81

Det kribler i spidsen af nye skud, og det stikker i svage lungespidser.

Ungdom lider af for mange kræfter, og gigtsvage vender sig stønnende i deres senge. Der går forår i mennesker, der har været syge hele vinteren, de begynder at komme sig og dør så med større kraft, end man skulde ha tiltroet dem.

Folk kommer hjem fra spasereture med forelskelser, nye planer, vilde ideer, hoste og sting i ryggen. Proletarer tøer op, fryser og sveder afvekslende; i vinter, da de var stivfrosne, havde de det nok så godt. I slunkne maver vågner ny appetit, og store ideer fødes i tyvenes hjærner. Ruder knalder tyst under grøn sæbe i mørket; pigebørn, der er mer end tvivlsomme, går med ægte guld på hovedgaderne; arresterne fyldes.

I levemænds degenererede hjærner skaber foråret vækst så godt som andre steder; dær gror det imod naturen og dog efter dens love; der blir meget at dække over og betale for; småbladene glæder sig ved forøget salg.

Solen lar alting komme til sin ret, den kalder modsætninger frem ved siden af hverandre.

Der er møde i missjonshuset; præsten har valgt et aktuelt æmne: Menneskenes onde lyster; han er slem ved de onde lyster og levner dem ikke ære for en skilling. Gud alene æren!

Men på missjonshusets gavl er der en stærkasse, hvor en stær har begyndt at lave i stand til rede; bagefter er der kommet en anden, som vil ha rede samme sted. Hvem der egenlig har ret, vides ikke, men nu slås de om den.

Ja de slås fanden gale mig, så fjer og snavs og 82strå ryger ud gennem hullet; undertiden stikker en hale også ud og trækkes ind igen. Kassen ryster, et rustent søm knækkes over og falder ned på jorden. Men nu ses den ene stær på pinden, den er borte i samme øjeblik. Hvem af dem, der blev sejrherren, ved man ikke, men han viser sig også på pinden, hvor han hastigt bringer sine fjer i orden. Derefter flyver han op på

rygningen og kvæder en vise om den vundne sejr.

Inden for lyder salmesangen om idel brøde og uendelig langmodighed; den er selv lang, uendelig og sej som selve langmodigheden. Inden et vers er forbi, har stæren endt sin salme og er igen ved arbejdet.

Folk kommer ud i en tæt klump og bær en sur stank imellem sig, som den friske vind river fra dem; solen skinner klamheden af deres klæder, og efter at de har gået et halvt hundrede skridt, får de rettet sig og kan igen tale højt, de kommer sig forholdsvis hurtigt.

Solen er stor. Malere drager ud med deres staffelier for at erfare, hvordan det står til med deres, talent, men solen maler også selv med meget forstand. Menneskene trænger til nye farver. Hvad der syntes smukt ved månens og lampens upålidelige lys, det er nu vissent at se til. Solen udbedrer hver dag fejl i farvegivningen.

Solen lyver ikke. Den skinner på vinterlæsning og vinterdrik, på nattevågen og stuedorskhed. Den lyser over meget, der er hæsligt. Den graver mennesket op af jorden, muldplettet, bleg og Jysfremmed som han er; han skal ikke længer være muldvarp; 83solen overdænger ham med lys, maler ham med de rigtige farver, så det kan ses, at han er et menneske.

Menneskene kan rette sig nu; solen har løftet himlen højt op over dem.

Foråret ligger mellem to mægtige årstider, som hægge gør deres indhug i det; det er en stribet årstid. Kræfter stiger og synker voldsomt, og lovene derfor er vanskelige at forstå. Liv fornyes, og døden — som er livet set fra en anden side — arbejder med fordoblet kraft.

Det er en tid, der varmer og isner. Det spirer og bryder sig vej, alt hvad der er sået; tvivl og vished stræber hinanden over hodet; samling og opløsning trives ved hinandens side; kraft står stift opret, og afmagt skælver næst ved, solen står højt på himlen og sørger for det altsammen; alt rejser sig mod dens stråler og henter derfra, hvad det har behov.

Blomster åbner sig for det voksende lys; der er andet, der gror med forøget styrke i skyggen. Sindene åbner sig, men der er også dem, der får større kraft til at lukke sig og gemme over deres eget mørke; indesluttede sjæle fortykkes og lar sig ikke fravriste noget.

Ingen blir der nægtet noget, ingen forurettes; i himlens åbne, blå favn er der alt hvad mennesker kan begære og ufattelig meget til rest; og når høstens tid kommer, har enhver sjæl båret frugt. En har høstet lys, hvormed han kan gaa ind i den mørke tid. En anden, der fandt, at lyset ikke var ham gavnligt, går fremad i forøget mørke. En erobrede et stykke af verden; en anden sluttede sin trang inde i sig og må siden tære dobbelt på sig selv. 84Den, der glædede sig ved lyset og forstod at bruge det, hans glæde blir forøget; og den der frygtede det og ikke turde bøje sig for det, han skal stivne i større frygt. Men ingen er mere ganske den samme, efter at solen har skinnet på ham. Ingen er aldeles gold for solens frugtbringende stråler. Alt hvad der har liv, skal modtage mere liv og udløse død, skal atter og atter bære høst, som jorden bær den hvert år. Solen tåler intet uforanderligt om sig.

Men solen, der er årsag til det altsammen, står på sit sted og lar jorden kredse om sig og opsamle nogle smuler af den lysets rigdom, der falder fra dens bord. Solen udsender kraft og spør ikke, hvor meget af den der blir brug for — mægtig, ødsel, ligegyldig som en gud.

85

FRU Ida Hansted var to og tyve år og enke; hun havde været meget forelsket i sin mand, der pludselig var død fra hende, og når hun smilede, kunde man godt tænke sig, at hun havde tilbragt en tid af sit liv med at græde; det havde givet hendes smil en farlig dybde, og den mand, der så det, kunde føle det dirrende i sig længe efter og ventede utålmodigt på, at det skulde komme igen; men hun lo mere end hun smilede, og hendes latter var lang og støjende; den gav nærmest indtrykket af en ung enke, der inden ret længe vilde blive gift igen.

Hun havde lyseblondt, tjavset hår over en lav pande; i højre tinding var der en lok, der om morgenen kunde sidde astadig sammenfoldet som en spændt fjeder, men inden middag rev den sig løs og slog en langstrakt bue ned over kinden, især når det var højt vær, der kunde stemme til lystighed; den kom ind og kildrede hende i næsen, og i blæst, når hun var overgiven, så man hende sprutte sin krølle ud af munden. Den fik mange mænd til at le, og det så hæftigt og hengivent, som blev de selv kildrede på sjælen og havde møje med at holde det ud.

Men fru Ida havde også sine døde stunder. Da kunde 86der komme et udtryk af tidligt forfald over hendes skønne ansigt, der lignede et prægtigt hus, hvis ejer er død i elendighed og har ladet sit hus stå tomt og forfaldent efter sig. Da havde hun ikke øje for de mænd, der ellers plejede at flokkes om hende; hendes blik var skråt og synkende, det var sjældent, at hun hævede det for at se efter nogen; de lange øjenvipper

krøb ned mod kinden som benene af insekter, der holdes gemt i en tændstikæske. Hun sad da helst tilbagelænet i en fredelig krog og så billederne af mennesker glide hen over sin nethinde som aflange striber.

Der var een mand, hvem hendes trætte stemninger kom til gode, det var hendes skolekammerat, Kai, der var et år yngre end hun. Han fik lov at sidde hos hende og klappe hendes hånd og tale dæmpet til hende; men hun svarede aldrig noget til det. Kai fulgte hende overalt og sørgede samtidig for at være et sted, hvor der blev lagt så lidt mærke til ham som muligt, og det var efterhånden lykkedes bam at udslette sig i den grad, at ingen talte til ham; det befandt han sig bedst ved. Men da han ellers var en anselig mands søn, blev han inviteret med til mange ting. Midt i en samtale kunde det ske, at fru Ida rejste sig, gik hen til Kai og klappede ham på kinden uden at sige et ord, hvorefter hun igen tog del i underholdningen, som om intet var hændet. Det vakte altid mændenes latter — lidt anstrængt kunde den undertiden lyde — men damerne fandt, at så megen troskab fortjente en bedre behandling. Kai selv smilede blidt efter hende og ænsede ikke latteren.

Fru Idas træthedsanfald endte altid med, at hun 87blev søvnig; hun sov og døsede et døgn igennem, så vendte hun atter tilbage til verden. Den første, hun da gærne traf på — så at sige ved indgangen til livet — var forfatteren Karl Vejgård, den ansete, livsglade lyriker, der havde sit hjem i den samme by, hvor Ida tilbragte sin enkestand. Der var ingen, med hvem hun sådan kunde gøre løjer over sin tværhed, som hun bagefter kaldte det, som med ham; ingen kunde lave så pudsige vers om det; han var et fund for et menneske, der endnu med sjælen fuld af gysen kom inde fra en nedslåethed, som det var bedst at glemme. Han tog aldeles ikke hendes mørke øjeblikke alvorligt, som hun selv havde en hemmelig angst for; han lo så overbevisende, hun holdt nok af at le sammen med ham. Ingen kunde som de to sætte liv i et selskab; i dem fandt den glade hurlumhej sit naturlige midtpunkt.

Vejgård syntes at besidde en uforanderlig oplagthed til løjer; han var den eneste mand, hvis væsen altid var det samme over for hende. Hun kaldte ham sin leende djævel og påstod, at han kunde ikke andet end le. På ham ødslede hun al den lystighed, som hun i grunden ikke mente stort med; de tog livtag, der undertiden endte på gulvet; han kyssede hende, uden at det behøvede at være i panteleg; han var et godt redskab, der kunde hentes frem, hvad øjeblik det skulde være, og straks tages i brug. I al stilhed ærgrede det hende, at hans kys var så spøgefulde og kolde, hans tag om hende så beherskede; enhver måtte gærne se, hvad der var imellem dem, det var alting beregnet på, syntes hun at kunne mærke, og hun tænkte ved sig selv, at det var egenlig et tarveligt princip hos en mand.
88

Så var de mænd, der ellers flokkedes om hende, af en anden slags. Hun var opmærksom for deres blik, der kom langt borte fra og søgte hendes; hun kunde se på deres ansigter, hvor længe de havde stået og ventet, hun opfattede deres glæde, når det endelig lykkedes for dem, og hun så, hvordan de undertiden kæmpede for at skjule det — — det kunde jo være, at det var gifte mænd. Hun var lydhør for, hvordan alvorsmænd indledte alvorssamtaler med hende om spørsmål, som de dog godt vidste, at hun ikke havde forstand på, og så, på ganske umotiverede steder begyndte de pludselig at vrøvle og fik noget på hjærte, der ikke kom den øvrige alvor ved. Hun havde blik for forstemtheder, hun selv havde fremkaldt, og hvis sande årsag røbedes af en bemærkning, der skulde gå for at være ligegyldig henkastet; hun vidste, hvor vigtigt det er for en mand, der føler sig tilsidesat, at få sagt et par bitre ord, uden at han dog ønsker at røbe den virkelige grund. Hun så gifte mænd forlade hende efter mange indholdsrige ord og pludselig gå hen og blive overvættes kærlige mod deres koner. Hun morede sig over mænds latterlighed, men hun nød tillige at samle al den erotiske varme om sig; det gyste og kriblede i hende, og hun elskede at gøre ny bekendtskaber, mod dem alle strakte hun sig ud som et følsomt og smidigt lille slimdyr, og gled atter ind i sig selv, når hun havde fået nok. Ingen havde endnu formået at holde hende fast, og ingen var ganske den samme, når han havde tilbragt en dag i hendes nærhed. Alvorlige Mænd, der havde de vægtigste beviser for, at hun var ubetydelig og i grunden uden karakter, de vendte senere tilbage — for at forvisse 89sig om de ikke havde taget fejl, eller som om de trængte til flere beviser til at støtte deres opfattelse med.

Hun var meget indtagende og ansås af fornuftige mennesker for at være temmelig tvivlsom, og disse to ting i forening gav hende en mærkelig ævne til at få det latterlige frem i modstræbende tilbedere.

90

ET stort selskab, der skulde på skovtur, var ved at samle sig uden for fru Idas hus, hvor der holdt to vogne; den ene var omtrent fuld, og længere henne i gaden kom de, der endnu manglede. Fru Ida kunde ikke bekvemme sig til at stige op; de ha\de så meget morsomt vrøvl om, hvor enhver især skulde sidde; Vejgård holdt et helt lærd foredrag i den anledning; han og fru Ida var så kåde som to lam på en skrænt i Maj måned, og den næstdristigste af hendes beundrere, proprietær Ahlmark, enkemand på tredive år, løftede på hende under påskud af at ville hjælpe hende op, bønfaldt hende med hele sin stemmes larm om dog at la det blive til noget, og lo bragende og var henrykt, fordi det varede så længe, og fru Ida lo, og når man så omkring på ansigterne, så var forskellen på dem, der beundrede hende, og dem der ikke gjorde det, så tydelig som muligt. Også disse to yderligheder elskede fru Ida at samle om sig.

Blandt dem, der endnu ikke var nået ben til vognene, var der en, som gav sig særlig god tid og til sidst kom til at gå alene bag ved de øvrige; han stansede af og til og så sig om til alle sider, som om han ventede nogen. Det var en mand på omtrent 91tredive år, han havde et glatraget, alvorligt ansigt, kort, lige næse, hans mund var noget for lille til hans brede ansigt, men dens linjer var fast tegnede; dog tabte den noget af sin bestemthed, når han åbnede den for at tale. Han havde været i følge med købmand Sørensen og frue og doktoren, men da de kom i nærheden af det lystige spektakkel der henne, havde de uvilkårlig fremskyndet deres gang, mens han holdt sig tilbage. De fandt ham vanskelig at underholde; når de mødte hans øjne, kom der noget mellem dem og ham, som det ikke var helt let at udviske med en intetsigende bemærkning. Nu kom han altså alene og så tøvende som muligt. Hvis nogen havde lagt mærke til ham, vilde de ha set, at hans blik strejfede selskabet henne ved vognene, og at hans ansigt fik et udtryk af tiltagende uvilje.

Doktoren kom hen og tog hans arm: Må jeg så præsentere Dem for vores alles kære veninde, fru Ida Hansted?

Hun tog hurtigt sin fod ned fra hjulnavet, da hun forstod, der var en fremmed til stede.

Hr. brygmester Råskov.

Det klædte hende pudsigt og barnligt, da hun påtvang sig alvor for at ta mod præsentasjonen, og flere af herrerne lo, men Hans Råskov smilte ikke.

Hun så nysgærrigt på ham. En grå sommerfrakke af fint stof sad ikke ulasteligt på en velvoksen, svært bygget skikkelse; der var rynker ved knaphullerne og folder på ærmerne; han plejede vist ikke at rette sine arme. Men hvor er han godt i stand! tænkte hun, idet hun så på hans kinder og kraftige hals. Lyseblå øjne. Men det er da ikke høfligt at 92se så gravalvorligt på en dame, når man blir præsenteret, især i en situasjon som denne her.

Hun blev hel ilde berørt og tog ham nærmere i øjesyn. Et udtryk af ringeagt mødte nok så ugenert hendes blik. Var det meningen? Jo, han forsøgte ikke at lægge bånd på sig, han fortrak formelig munden, havde vel ingen anelse om, hvordan han så ud— —

Hun blev i et nu alvorlig og bestemte sig til at stå op; de andre fulgte efter i mærkværdig god orden.

Det var altså denne hr. Råskov, som hun havde hørt tale om, brygmester af livsstilling, men bag ved det noget videnskabeligt fint, som af en eller anden grund ikke var blevet til noget; en tavs herre, som hun ikke havde dannet sig nogen forestilling om, fordi der havde været talt så lidt om ham, og hvad der var blevet sagt, havde været præget af agtelse. Og denne ubestemmelige herre havde stået dær bag ved og studeret hende, mens hun ingenting anede. Han havde fået tid til at lave sig det ansigt, der ligefrem var stift af uvilje. Bag hendes ryg var han kommet hende i forkøbet og havde nok så uforstyrret dannet sig en mening om hende, mens hun foreviste sig og ikke vidste af, at der var andre end vennerne og så dem, hun kendte og ikke regnede med. Det var yderst ubehageligt. Hun søgte at huske alt hvad hun havde sagt og gjort, og meget kom nu tilbage med en tydelighed, som det pjatteri ikke fortjente. Alt det havde han samlet sammen og sad nu og gemte på. Hun havde også nok set en grå skikkelse henne på gaden, men hvor kunde hun vide, at den kom dem ved? Han havde givet sig god tid og 93mønstret hende med al sådan en lærd herres grundighed. Og han var alvorsmand; det var jo nydeligt.' Hun blev så gal på Vejgård; hvorfor havde han ikke varskoet hende og hindret sådan en overrumpling?

Hun fik Råskov anbragt skrås over for sig selv; hvis han var et dannet menneske, måtte han sige noget til hende for de øjne, han havde lånt hende. Men han henvendte sig udelukkende til Sørensen, og det kun for at få oplysninger om egnen, de kørte igennem. Det var en sjov stemme, han havde, syntes hun, altfor høj og meget for hæs; til en alvorsmand af hans slags hørte nødvendigvis en mandig bas. Han spurte ikke om meget ad gangen, men hørte godt efter og lod til at indprænte sig nøje, hvad han hørte. Jo, han var grundig. Han lukkede sin mund stædigt om det, han havde opfattet.

Fru Ida blev lystig igen, lidt anstrængt i begyndelsen, mens hun uafbrudt iagttog Hans Råskov. Det var mærkeligt, hvordan alle linjerne i hans ansigt viste ned ad, folderne om øjne og mund, og selve mundkrogene; øjenbrynene var så langt nede de kunde komme, og håret lå i en fast kage på hans hoved; han var nok ikke en mand, der var megen løftelse ved. Hvor var han ikke forskellig fra Vejgård, der havde næsten samme lød, og hvis skikkelse heller ikke tydede på fin afstamning, men hos ham gik alting op ad, rynkerne, øjenbrynene, der havde den vane at fare til værs, det opstrittende hår, ja selv det spidse skæg havde sin betydning, hans hoved var tilspidset for oven og for neden som ting, der er fart ved. Hun følte pludselig en svag uvilje mod Vejgård.

Det undrede hende, at der ikke var en glat ring 94på hans højre hånd, men den sad vel på den anden, for naturligvis var sådan en alvorsmand gift; et eller andet sted i verden havde han et alvorligt stativ af en kone, der heller ikke forsnakkede sig, de to havde det rigtig hyggeligt og tavst sammen. Når han nu kom hjem, kunde han med tre ord fortælle sin kone og sine fem børn — fem blonde pinde lavede af samme træ som han selv — om hvad for letfærdige enker der var til. Hvis de væltede på denne tur, og han omkom, hvad

man jo næsten måtte ønske, så vilde dydsirede enkefru Råskov ikke fjante som fru Ida, hun vilde sidde på en stol som et stykke blondt keramik og græde tre tårer ned ad sin spidse næse, og så vilde hun rejse sig og ta sig af hus og børn — — Han så ud til at være mindst fem og tredve, og da alvorsmænd altid tar ældre koner for at være vis på at få dem alvorlige nok, så måtte hun være fyrre.

Hun hadede ham af hele sin egensindige, forkælede sjæl; der var ingen mening i den nederdrægtighed at komme listende bag fra ligesom en stor grå kat med grønne øjne! Han havde vel hørt noget om hende og var straks blevet forarget, og så havde han været forfærdelig glad ved at kunne stå bag ved og se, at det var rigtigt nok. Hun fandt, at der var noget forkert i, at han var blond, men det gjorde ham for resten ikke mindre skummel. Og nu sad han dær på en isolerskammel og passede på det, han havde samlet.

Fru Ida kunde ikke fordrage, at der var mænd, som ikke ænsede hende. De måtte så gærne misbillige hende i ord eller ved deres væsen; hun havde heller ikke noget imod at de vilde omvende hende eller tale 95til det, de kaldte det bedre menneske i hende — sådan som købmand Sørensen, der var indremissjo- nær; men hun kunde spekulere sig sin sindsro fra over dem, der var nul — —

Men så vilde hun da prøve sin magt, og hun brugte den med eftertanke. Hun lod sin lystighed suse om ham, lige uden om ham hele tiden; hun vilde bare strejfe ham, måske var det det bedste middel til at ramme ham. Han var ikke så dannet, at han smilede for selskabs skyld, så han selv kunde komme med i morskaben. Godt, hun vilde tvinge ham.

Der blev efterhånden meget lystigt på den vogn; proprietær Ahlmark så ud i hodet som en rødkål af at le og vride sig om fra forsædet; ovre fra den anden vogn råbte de og spurte misundeligt, hvad der var så morsomt, men der var ingen, der fortalte dem det. Fru Ida havde den store opmuntring, at Sørensen, der sad lige over for, begyndte at opløses under den hidsige munterhed, der udstrømmede fra hende. På hans ansigt kæmpede et mørkt udtryk med et hjælpeløst smil; han måtte arbejde med munden og gumle og synke noget for at bevare resten af alvoren; fru Ida blev så glad for det ligegyldige menneske, som hun aldrig før havde taget sig af, men han var jo morsom. Hans kone så hvert øjeblik på ham for at søge hans deltagelse i forargelse, og hun fandt den; han havde let ved at udtrykke den, når han havde hendes ansigt at se efter, men så desværre mødte han fru Idas ansigt, og så genspejlede han noget helt andet, men det opdagede hans kone ikke; hun så lige ud med en forargelse, der var ægte nok, og anede ikke noget om den sjælekamp, 96hendes mand havde at bestå. Sørensens ubeherskethed bredte sig efterhånden over hele hans person, hans hænder famlede frem for sig som under et let anfald af sankt vejtsdans, så lae de sig til hvile på hans lår og kravlede helt frem til knæerne, der også selv kom frem ad og nærmede sig fru Idas.

Fru Ida skælvede af hed lystighed, der næsten var smærtelig; hun bævede som en dråbe kviksølv på et poleret bord, hun gik frem i fortryllelse, Sørensen var den første stasjon på vejen; mon den tavse, kolde herre blev den næste?

Hans Råskov så ikke på hende, han havde set nok, kunde uden ad hendes smidige bevægelser med hoved og overkrop og hænder, der altid var fremkaldt af en mand, altid gik i retning af en mand. Han kunde straks bestemme hende, hun var ikke af de kvinder, der har et samlet sind, hun var spredt, søgte altid udad; hun havde ikke noget i sig selv, hvorom hun kunde finde ro. Det ærgrede ham, at han havde anlagt den vane at analysere de kvinder, han traf på, men det var måske det sikreste for en mand, der ikke mere kunde undgå at få tanker, hver gang han gjorde et nyt kvindebekendtskab. Hende her var han snart færdig med; hun mindede ham om en vis hæslig barndomserindring. Som dreng var han en dag kommet ind i en gård, hvor han ellers kun sjælden kom, og dær havde han set en rødflammet kat, der legede med en anden. Aldrig havde noget gjort et så modbydeligt, fordærvet og upålideligt indtryk på ham; hans første indskydelse havde været at kaste en sten efter den, men det kunde ikke gå an lige foran andre folks vinduer, men da den så kom hen og vilde stryge sig op ad ham, med krum 97ryg og opret hale, der endte i en krog, en så nederdrægtig, giftig rød krog, så var han nød til at sparke efter den — —

Han så op; fru Idas løse lok fløj om hendes kinder; hun tog om den med varsomme fingre og trak den om bag øret med en langsom, kælen bevægelse, og der kom et smilende indadvendt udtryk over hendes ansigt. Det gyste i Hans Råskov, da han så det; der påkom ham et øjebliks oprør; mange ting, han ikke vidste besked om, rørte sig vildt og dunkelt i ham; der var noget så forfærdeligt i det, ligesom da han for en snes år siden for første Gang så et dampskib blive sat i gang; en smule bevægelse med et eller andet håndtag, og straks begyndte en pusten og støden og hvæsen af ting, han ikke kunde se de halve af; der kom buldrende liv i en mængde ståldele, som han ikke turde vove sig ned imellem.— — -------Det er urigtigt af mig, tænkte han, at jeg har ladet mig påtvinge en måneds ferie; det er ikke alle mennesker, der kan tåle at blive amputerede fra deres arbejde.

Hr. Råskov, sae pludselig fru Ida, er det ikke kemiker De er? Hvad er det egenlig De laver?

Dynamit, bragede proprietæren; kan De ikke se det på ham?

Å jeg troede, det var øl, sae hun.

Jeg laver bægge dele, svarede han.

Men nu er De jo her for at rekreere Dem. Vi støjer vist også lovlig meget. — Hun så mildt spørgende på ham.

Dynamit støjer undertiden mere, sae han.

Gør det virkelig? spurte hun med naiv undren.

Ja.

Der blev stille på vognen; alle havde følelsen af 98noget usædvanligt, da de to for første gang talte sammen. Hans Råskovs stemme faldt som en kulde på de tilstedeværende, og ingen kunde finde på noget at sige bag efter, indtil endelig Vejgård sukkede komisk og lidelsesfuldt: Å ja, såmænd ja, — og som på et ventet signal brød munterheden løs igen.

En halv time senere holdt vognen ved skovpavillonen.

De, hr. Råskov, som laver dynamit og øl, sae fru Ida, kommer til at gå ned først.

Skal jeg ta imod Dem? spurte han nede fra.

Tak, hvis De vil flytte Dem, så jeg kan komme til — og med det samme sprang hun ned tæt ved siden af ham; han følte hende suse gennem luften og sank i knæene.

Uvant med interiøret, tænkte han, gid jeg var vel hjemme igen. Det gjorde også hans stilling mere vanskelig, at der ikke var et menneske at tale med; mændene her var lige tåbelige allesammen; tvang de sig for hans skyld til at tale fornuftigt, så kunde han gennem deres ord høre, hvordan de ventede på at slippe fra ham og higede efter at komme til at fjante igen. Nu legede de tagfat; der blev skreget uhyre, de rullede også lystigt mellem hverandre. Proprietæren rendte efter fru Ida; hun snoede sig og løb rundt inden for et ganske lille areal, så han blev aldeles fortumlet af den stadige indbildning, at nu havde han hende; han snurrede om hende, tyk og dog vims, påtrængende og væmmelig som en spyflue. Hans Råskov var så optaget, at fru Ida benyttede ham som centrum for deres fangeleg; hun håbede vel at gøre ham latterlig, han blev derfor rolig stående, til Ahlmark fik fat i hende.
99

De fik ikke andet end hænderne, sae hun; nu kan De ikke komme mig nærmere, ved De nok — — Ja, De vilde gærne ha fat om livet — hun så dristig på ham med sine leende øjne — men det er som bekendt ikke så let. Se så!

Hun sled sig løs, og løb baglæns, idet hun blæste på sine ildrøde håndled: De raser indvendig, stakkels mand, men hvad kan det hjælpe? Nå, De skal ikke være så ked af det — — Må nok.

Han tog hende om livet og løftede hende op på sin arm.

Kan De godt lide det? spurte hun.

Ja, sae han og lo med sin bragende latter, der ligesom indhyllede dem begge i een skandale; hele resten af selskabet var vidne.

Kast mig, befalede hun, og han sendte hende fra sig, så hun dalede til jorden i en stor bue; hun genvandt ligevægten tæt ved siden af Hans Råskov.

Det kunde De ikke gøre, sae hun.

Jeg kan tumle med kornsække, svarede han; de er næmmere at beregne.

— Du bær dig meget underligt ad, Ida, sae Kai, som hun mødte lige i skovkanten. Du burde kunne forestille dig, hvordan det tar sig ud, når du sidder på en tyk mands arm; han vrider det gule ad af øjnene som en tyr og snøfter ad dig; hans forelskelse klær dig slet ikke; han smasker efter dig, så det er uappetitligt; jeg er nød til at sige dig det.

Hvorfor er du det, stakkels Kai?

Fordi jeg vil det, der er det bedste og smukkeste for dig. Jeg er den eneste, der virkelig holder af dig; derfor ler jeg ikke, når de andre gør det; det er ikke noget godt, de mener med deres latter.
100

Rare lille Kai. Men jeg tror alligevel ikke, det blir dig. Gør du vel det?

Ikke endnu. Du skal ha prøvet mange rå mænd, før jeg er god nok.

Du er da ikke rigtig klog, men du er rigtig morsom.

Hun klappede ham på kinden, og idet hun berørte hans ansigt, kom der et glimt i hendes øjne; hun tog ham ved øret, drejede hans hoved om og kyssede ham.

Barnekys, hviskede hun, idet hun gik.

— Nu skal vi, dælen dundre mig, ha nogen levemåde, sae Ahlmark, og det var et brag som når en flok råger flyver til værs.

Ingen tænkte på at gøre indsigelse mod dette signal, og snart var der dækket på græsset inde i skoven.

Fru Ida skal sidde nærmest ved mig og ved madkurven, sae Ahlmark; for dær vil De helst være. Er det løgn i min hals?

Å nej. Og De, herren over dynamitten, skal sidde ved min side; for De har en god appetit, ikke? Jo, det kunde jeg nok tænke, og De blir let glemt, når De kommer ned ved den anden ende.

Ahlmark lae et stykke smørrebrød sammen og stoppede det i munden på een gang. — Og så skal vi ha en akavit! Damerne drikker nok snaps, når jeg gir den, ikke?

Jo, jo! blev der skreget.

Fru Ida fik den første og stak den ud.

Hvordan ser det ud? spurte hun, idet hun vendte sig til Hans Råskov.

Ilde. Men jeg har set det før.

101

I så tilfælde behøver De ikke at se så meget på mig. Vejgård, min sande ven, De vil gærne ha et æg. Kan De fange det?

Hun sendte det hen over hoder, der dukkede sig, og Vejgårds store, bløde håndflade tog sikkert og læmpeligt imod det.

Tak for de sande venneord, råbte han tilbage; hvad vil De ha til gengæld? Forlang!

Idet hun vendte blikket mod ham, skinnede det hvide af øjnene stærkt ud af det glødende ansigt. — Å, send mig det tilbage igen.

Ægget gjorde flere gange turen gennem luften og fangedes til sidst uskadt af Vejgård.

Nu ser hr. Råskov på mig igen, sae fru Ida stille; en underlig, ufri latter hørtes, alle så hen på Hans Råskov, og der blev temmelig stille.

Det kunde De ikke gøre, sae fru Ida til ham; De har ikke det bløde håndelag sådan som Vejgård; De knuste det straks, ikke?

Jeg kan slet ikke spille bold, svarede han.

Når der en gang går hul på Dem, så skal jeg lære Dem det.

Det er for sent, jeg er altfor stiv til det.

Hvad taler De nu egenlig om?

Hun så på ham og mødte også hans blik. Nej aldrig havde hun truffet et menneske, der i den grad manglede ævnen til at være på skovtur; han var ikke en gang vant til at se på mennesker, man skulde ikke tro, at han brugte sine øjne til det, et almindeligt menneske anvender dem til. De kunde få en til at tænke på gamle underlige historier, der gør en utilfreds og længselsfuld efter det sælsomme og gir urolige drømme — — —

102

Nej nu kan jeg sgu ikke holde det ud længere, jamrede proprietæren; jeg sidder på en træstub med mit ene rundstykke, så det er helt fladt; hvis jeg ikke må få noget at sætte mig på, blir jeg aldrig til et velskabt menneske mere!

Han så bønfaldende på fru Ida, der ellers selv sad på sit overstykke, men han var så morsom i sin elendighed over, at hun et øjeblik ikke lae mærke til ham, at han fik lov at låne det. Han var nok værd at ha med som en modsætning til særlinge og fortjente virkelig en belønning.

Opmuntringspræmie til hr. Ahlmark, bemærkede Vejgård, da proprietæren fik det sammenlagte overstykke udleveret.

Fru Ida sad ved et træ og røg; hun så bleg og mat ud, og mens hun betragtede sin cigaret, hvorfra en tynd, blå tråd spandt sig op i luften, følte hun, at hendes særlingehumør var ved at nærme sig; mændenes øjne søgte hende hele tiden; hun mødte dem med et så ligegyldigt blik, at de holdt sig på afstand; de måtte gærne gå dær rundt om hende og ha en anelse om, hvor ligegyldige de var; det var godt, hun undte dem det og følte en smule triumf ved det. Herren med dynamitten var heller ikke langt borte, men han kunde holde sine øjne hos sig selv. Hvad mon det menneske nogen sinde så på? Det var ikke fjærne ting som skyer eller stjærner; han så heller ikke ud som en mand, der går og har øje med praktiske sager, nej — — — Man så for meget, når man så på ham — —. Å, han kunde alligevel godt gå dær benne og føle hendes øjne!
103

Nå, hr. Råskov, sae hun, da han gjorde et par skridt hen mod hende, hvad synes De så om vor lille klike?

Jeg mangler forudsætninger for at kunne bedømme den, svarede han.

Men herregud da, hvor det er magert, lo hun. Ja, for det kunde næsten se ud, som om De var vred over et eller andet.

Han blev ilde berørt over den bemærkning, der var som et indbrud i hans inderste tanker, men han sae ganske roligt: Det er nu en gang mit væsen.

De har den vane, fortsatte hun koldt og drillende, at se Dem om, som om De søgte efter et menneske, De vilde slå ihjel. Men det er altså Deres væsen.

Ja.

Vi andre morer os og — hun tog et drag af cigaretten og udsendte en røgsky i retning af ham — har mange galskaber for, som man jo næmt kan se, men De har heldigvis bedre forstand.

Hun vil mig noget, tænkte han.

Han mindedes farlige ting, han var kommet for nær til, og som havde efterladt sig meget ondt i hans sind; i mange år havde han søgt tilflugt i arbejdet som det, hvori der ikke er noget ondt, og som et menneske kan betro sin åndelige velfærd til, men om det middel ikke mere slog til en skønne dag — —

Og med hele sin fortid foran sig og uden tanke for det fremmede menneske, som sad dær, sae han: Ingen ved hvad der kan hænde ham.

Hun lo, med den uvedkommendes kolde, sårende latter: Å, sae hun, så er der jo håb endnu!

Hun gik og lod ham stå med sin fortid.
104

Hende kommer jeg til at hade — forhåbenlig, tænkte han.

Solen gik ned; mod den røde himmel stod træstammerne som et sort gitter; købmand Sørensen og hans unge kone var ude for at sværme lidt i det dejlige vær. De kyssedes på et sted, hvor belysningen faldt særlig hed og rød, og i de dybe skygger, hvor alt var sort, udåndede de deres afsky over fru Idas åbenlyse jagen efter mændenes attrå; de brugte ordet attrå flere gange, de måtte stå stille og trykke sig tæt ind til hinanden, men hvor luften faldt over dem med et koldere pust, fordømte de den hetærenatur, der dag for dag blev mere utvetydig i fru Idas væsen. De beklagede — under et langt og ømt kys — at hun havde mistet sin mand så tidligt; de forstod bægge, hvad for et savn det måtte være, men de så også med gru, hvor vel hun befandt sig midt imellem mændenes utilslørede lyster; det var ham, der brugte dette udtryk, og de gyste bægge derved. De stansede og hviskede noget til hinanden, og det måtte ha en forsonende karakter, for de smilede så sødt bag efter.

Fru Ida havde det ikke så godt som de to nygifte; Vejgårds underholdning kedede hende; han var kommet hen til hende som den, der mener, at han har forrettigheder og kan benytte dem, når han får lyst. Hvor det menneske kunde tale, hun hørte ikke bestemt, hvad han sae, hans ord frembragte blot en underlig tom larm i hendes øre, men han kom aldrig nærmere, han nåede aldrig til mere end at få sagt en utrolig mængde ord.
105

Han var som en vogn, man hører en stille aften på en hård vej; man prøver på at beregne, hvor langt den er borte, og man venter fem minutter, men den kommer ikke; det er underligt, den må være ganske nær ved — — godt; jeg vil vente fem minutter til, nej ti; så er den forsvundet til den anden side. Ti minutter, ingen vogn, men den samme rumlen. Det blir spændende; jeg vil vædde med mig selv; er den her om fem minutter, så tar jeg den lyserøde kjole på til Gerdas fødselsdag, ellers den blå, som ikke er så pæn, men det blir altså den lyserøde. Stadig ingen vogn. Men hvad er det dog for en drillevogn, der bare vil rumle og ikke komme? Jeg vil lægge mig ned og sove, og når jeg vågner, er den her. Der blir uhyggeligt; hun græder og stamper i jorden, og så stikker hun i rend hen ad vejen; hun render vist en halv mil, og så kaster hun sig grædende og arrig på en grøftekant, for det er ingen æventyrvogn, men en almindelig arbejdsvogn, der slet ikke kørte i retning af hende. Hun kunde rende efter den og myrde den! Så lusker hun hjem i det modbydeligste humør og vil hverken ha den lyserøde eller den blå kjole på; moer kan ikke forstå, hvad der er i vejen med pigebarnet, som er forgrædt og hidsig og ingenting vil sige — —

Uha, udbrød fru Ida, bare jeg havde en kat!

Hvad vilde De med den? spurte Vejgård forbløffet.

Jeg vilde træde den på halen og høre den skrige og sprutte.

Og hvad så?

Og så, når jeg havde lavet en rigtig djævlekat ud af den, skulde De få den for at gøre den god igen.
106

Hvad fejler De? spurte han dumt.

Jeg vilde ønske, De selv var en kat, men De er en grinende djævel, der nu også er blevet snaksom.

Det var første gang, hun ligefrem vendte ham ryggen; men han lod hende høre, at han lo, idet hun gik.

Hun stod med aftenrøden ind i sit ansigt, da Ahlmark kom hen til hende.

Det er en mageløs aften, sae han med en stemme, som han forsøgte at dæmpe.

Hendes fregner, der sprang ud sammen med de første anemoner, stod tydelige i aftenlyset.

Gift Dem med mig, eksploderede han, her står jeg — han grinede ynkeligt og lidenskabeligt — jeg kan, gud hjælpe mig, ikke andet. De skal være min kone; i morgen den dag; nu! — Han løftede hende op på sin arm.

Slip mig, sae hun med en lille fin stemme, der i hans øren lød som en overgivelse.

Jeg gør det ikke, jeg måtte jo være gal; nu har jeg Dem!

Sæt mig ned, sae hun uden at røre sig.

Ja, men De mener det jo ikke, klynkede han; hvorfor siger De det så? Spring selv! udbrød han pludselig, ligesom i eftermiddags, la mig se det igen; den gang sprang De lige ind i mit hjærte. Nu kaster jeg Dem, så løber jeg efter Dem og fanger Dem; det er sådan en leg mellem os to, tiggede han.

Hun rakte op og fik fat i en tyk gren oven over, og med et rask tag var hun ude af hans arme og sprang ned på jorden.
107

Kan De ikke lide mig? stammede han. Hun stod tavs og ufattelig foran ham, og han turde ikke gribe efter hende igen.

Sig dog noget, bad han; De kan da altid snakke til mig. Nu har De gjort mig tosset, fordi jeg har båret Dem — De ved ikke hvad jeg blir nød til at gøre, når jeg — — — uha, jeg er lige ved at foragte mig selv — — men De må heller ikke sige nej; sig nu noget — — Er jeg så væmmelig?

Han var ikke væmmelig, bare ubrugelig. De snakker, og de tigger og de ligner hinanden, men — —

Nu skal vi hjem, sae hun, og der var et pres i hendes bryst, så hun næppe kunde få ordene frem.

Hos mændene var der oplagthed til store løjer, da de skulde til vogns igen, de samlede sig gnæggende om fru Ida og ventede på et signal, men så erklærede hun meget tørt, at det var bedst, enhver satte sig på sin forrige plads, så blev der ikke noget vrøvl. Herrerne kom hurtigt op og begyndte en fornuftig passiar. Fru Ida satte sig ved siden af Hans Råskov og sae ikke et ord under hjemturen.

Al skrigen var ham imod, og han følte den almindelige lavmælthed som en behagelig modsætning til udturens hurlumhej. Men ved det at hun tav så tæt ved siden af ham, kom han endnu mere til at tænke på hende; det billede han havde dannet sig af hende, begyndte at blive utydeligt og forvansket. Når han så på hendes ansigt, der stod som en silhuet mod aftenhimlen med en lidt spids næse og tynde fremstanende læber, så syntes han ikke, at han kendte hende igen. Hendes tavshed var farlig, han kunde naturligvis 108rette fejlen, når han så hende igen — han vilde se hende igen — ti denne klart tegnede, mørke profil mod den gule himmel, lignede ikke hendes ansigt fra før; den var så fin, den svarede til den forestilling om finhed, han havde haft, da han selv var en grov, kantet dreng, og som han første gang havde set hos en fræk, men nydelig lille pige fra København, hans første forelskelse.

Hun bemærkede, at han så på hende, og vendte ansigtet mod ham, så det blev usynligt et øjeblik; hans fantasi havde da slet ingenting, og den tog sig friheder — —

Hun sad så tæt ved ham, at han kunde føle varmen fra hende, men han ænsede det ikke, han var ikke modtagelig for erotisk overføring af den art.

Det var nu en forbandet trang, han havde fået i den senere tid, at han måtte tænke så langvarigt over enhver kvinde han mødte! Han plejede om enhver enkelt at danne sig en klar forestilling, der ikke lod sig rokke bagefter. I det foreliggende tilfælde var den ikke blevet urokkelig endnu.

Det skulde vel ikke være af beregning, at hun var så tavs? Der var kommet en varslende uro over ham og en fjærn angst; han havde fornæmmelser af en hul hvisken, som kunde det være tordenlarm, der endnu var langt borte fra bevidstheden.

De ældre damer på den anden vogn var allerede faldet i søvn. I deres figurløse kåber og deres besynderlige, ludende stillinger lignede de et spil kegler fra Torneroses slot, hvor en har slået alle ni, i samme øjeblik som alting er stanset til hundredårig søvn.

Herrerne talte om stærke mænd. Doktoren betegnede bryderkonger som en slags dekadenter, hvortil 109Ahlmark erklærede, at han, som dog selv havde mange kræfter, aldrig havde følt sig så imponeret af noget som af en brydekamp, han nylig havde overværet. En tredie mente, at det meste måske bare var humbug; hvem vidste, hvad aftaler der var truffet før kampene, og om ikke pengene spillede en lige så stor rolle som kræfterne?

Men diskussjonen interesserede ingen synderligt, og den døde snart hen.

Da åbnede fru Sørensen, der slet ikke havde taget del i samtalen, pludselig sin mund og sae stille og indadvendt uden at henvende sig til nogen særligt:

Min mand har nu osse ualmindelig mange kræfter.

110

HANS Råskov kom hjem fra skovturen væbnet med al sin kvindeforagt, og den holdt sig frisk, så længe han endnu havde det vilde kor rungende i sine øren. Men medens de andre ufortrødent blev ved at more sig, så trak han sig foreløbig tilbage til sine overvejelser, og kedsomheden, der i den tid var husvild, slog sig på ham; han blev et af de få mennesker, der kedede sig, og solen, der skinnede uforanderligt dag efter dag, blev som et symbol på hans kedsomhed, der også var uforanderlig; de to ting smæltede sammen i hans bevidsthed. Det var altid værst om eftermiddagen. Når solen var på nedvejen, da så alting så falmet og udtryksløst ud, at han selv følte sig ganske tom indvendig, som om han var uden for det hele. Andre mennesker levede, men det var ligesom tiden et øjeblik var gået i stå for at sætte ham af og så komme videre. Aften efter aften kom han hjem med den samme sol over sig, og hans sjæl var så flad og bar som pakhusets grå murflader, hvor solen skinnede ens hver eftermiddag.

Han forudså, at det blev en drøj sommer. Om vinteren kan man dog samle noget, som man går og ruger over; det gir stemning, sætter en vis varme. 111Om sommeren er man hjælpeløs med sit dårlige humør; solen skinner på en, så man blir hul.

Det blev nødvendigt at se fru Ida af og til for at komme til klarhed over hende, for at finde et middel til at komme ud over hende. For det var hans faste beslutning: det skulde overvindes, læmpeligt, uden sindsbevægelser, som han på forhånd frygtede. Han forstod ikke, hvad der var med hende; rimeligvis var der slet ikke noget, men tiden var skæbnesvanger; hun var kun en tilfældighed, og det betød ikke noget, at hans forrykthed havde fået udseende af at være en forelskelse i hende; den skyldtes i virkeligheden slet ikke hende. Derfor så han ingen grund til at rejse, han kunde lige så godt gennemgå sit anfald her som et andet sted.

Ensomme mennesker er tit store beregnere og fremragende teoretikere; de hører til de få, som får deres livs regnestykker færdige, fordi de i langt ringere grad end andre forstyrres af mennesker og menneskelige

indtryk, mens de opstiller deres tal og søger deres facit. Deres beregninger er prægede af en sjældent rendyrket logik, men kommer mennesker dem en dag nær ind på livet, så viser der sig hos dem større fejl end hos andre, hvis beregninger hver dag blev ændrede, ved at mennesker gik ud og ind i deres hus og deres hjærte og deres regnestykker.

Hans Råskov fik en forstyrrelse i sin regning, da fru Ida en aften indhentede ham på en sti i skoven og uden videre slog følge med ham.

Det kan godt være, havde han gået og tænkt, at jeg kommer til at gifte mig med en eller anden; selv det vil jeg gøre, hvis jeg så har nogen sikkerhed for, 112at jeg får fred. — De andre mænd, som han så trave og stejle så fyrigt om kvinderne, de havde det næmmere end han. Sanselighed tænkte han, må dog undertiden gøre det lettere at leve.

Fru Ida talte ikke stort, men gik så utvungent ved siden af ham, at han fandt hende tiltalende. Hun kom nærmere til ham, uden at han gættede på nogen beregning eller væbnede sig med sin vidtløftigt gennemtænkte ringeagt. Det var en lun, god aften; himlen var som en åben mund, der åndede varmt og uafbrudt ned over menneskene, og der stod en ram lugt fra alt det grønne, der var i sin stærkeste vækst.

Han gik så uregelmæssigt, at hun ikke kunde vare sig, de stødte af og til sammen, og deres hænder rørte ved hinanden. Mange sammensatte stemninger forsvandt fra hans sind, han blev ligesom ført tilbage til en mere primitiv tid — inden det raffinerede københavnerbarn, Eva, havde befæstet hans mistillid til kvinder. Han syntes at finde i sig selv en forestilling om, hvor let og simpelt man kunde blive tilfreds — lykkelig måske, uden at man behøvede at skule længe og ængsteligt om sig. Lykken kunde måske nåes lige så let som solskinnet, det er bare at man går ud i det — —

Han tog hendes arm og trykkede den ind til sig, hun kom nærmere, og de gik tæt sammen længe, men der blev ikke talt ret meget. Det var den samme tavse tilfredshed, som han havde kendt for mange år siden, når han nød den tidlige sommer uden for gårdens søndre længe, og han havde det lykkelige syn af noget, der lå og blinkede højt oppe, gyldent og fredeligt — —
113

Hun styrede deres gang hen til et grønt gærde og fik ham til at sætte sig hos hende.

Hvor køerne brøler der ovre, sae hun; de må være sultne.

De vil malkes, svarede han, og så længe på hende. Hun tog om hans hoved med sine hænder, drejede det varsomt og hviskede: Nej.

Han måtte da nøjes med at skimte hende. Hun var endnu så bevæget, hendes øreflipper var ganske hede, og blodet bankede i dem; hun tog et blad og svalede dem med.

Men hans lykkelige stemning forsvandt. Han følte hendes nærhed med sit eget legeme, og idet denne nye oplevelse kom til hans bevidsthed, blev den ligesom fordrejet; den nåede ikke hans sanser, men slog sig på sjælen. Han var ikke forberedt eller ikke moden. Måske er der en lov om, at når den naturlige sanselighed forgæves påkaldes, så kan der reageres fra et andet sted; påvirkningen går dybere ned og finder svar. Og svaret blev en vild og gold smærte. Det glimtede ind i hans bevidsthed; noget mørkt løftede sig og faldt igen, som når det lyner ind fra horisonten, og skyernes sorte kalot et øjeblik ses at hænge på himlen.

Dette var ikke lykken; det var snarere som det sværd, hvorom der står: Også din sjæl skal et sværd gennemtrænge.

Hun mærkede godt, at hans tanker var andre steder henne; han klappede hende — modbydeligt åndsfraværende — på skulderen, men hun ventede dog på, at han skulde sige noget. Hun lae sit hoved op mod hans skulder, men det var forbavsende, hvor det hoved kom til at ligge ubekvemt.
114

Han stredes med uværet i sit sind; det rykkede i ham, som havde han en kantet sten i sin hånd, som han ønskede at kaste; han stirrede på galskaben, der flyttede sig, glødende, hen mod hans hjærte.

Nu vil jeg hjem, sae han kort og tørt, og den skælven, der var i hans indre, hørtes ikke i hans stemme.

Hun løftede hodet og så bestyrtet på ham, kunde ikke forstå det; hans ord lød i hendes øren som træskotramp på en stenbro.

Nej, hviskede hun og klyngede sig til ham. Hun vilde ikke tro, det skulde ende sådan.

Men han rejste sig, og hun fulgte med. Ved hendes dør sae han slet og ret godnat og gik så hjem til sit.

115

PAR efter par går det store selskab ind i proprietærens spisestue, hvor alting udsender et koldt lys, kun vinduerne er mørke, og de blir lidt efter lidt helt sorte. Der har været varmt i dagligstuen, men her inde er man lige ved at fryse. Rødmen på damernes kinder begynder at vise bestemte grænser, hos de ældre flytter en afdeling af den ud på næsetippen, kavallerer sendes ind efter sjaler, men de unge vil hellere spise sig varme eller le sig varme. Med det sidste er det alligevel kun småt; ingen siger noget, alle stivner over for det meget hvide. Der mumles, mens suppen bydes om.

Det var da satan til højtidelighed, knager proprietæren, hvis stemme hersker enevældig i det tavse rum. Ja, må jeg så bede det ærede ligfølge om at ta for sig; de, der ikke får nok at æde kan bag efter gå ud i spisekammeret og gøre sig færdige.

Ældre damer mindes hans kone, som han begravede for to år siden, men de formildes svagt, idet suppens varme dampe står op om deres kolde næser.

Ahlmark har fru Ida til bords; hun er i diset blå silke, og ligner en af de små danske søer en sommermorgen, så blå og stille og frisk; hendes bordherres 116underholdning fremkalder næppe en krusning af et smil på hendes smalle ansigt.

Nå De dynamitgrosserer, siger Ahlmark, når De er færdig med at læse bordbøn, eller hvad det er, De bestiller, vil De så skænke i Deres dames glas?

Hans Råskov ser op, idet han rækker efter rødvinsflasken. Dette brølende stykke kød og blod af et mandfolk var også kommet i ulave i anledning af den pludselig så tillukkede lille dame ved siden af, en næm og glubsk kærlighed, som der var råd for, om hun vilde. Men heller ikke han lod til at ha held med sig, skønt han udfoldede alle sine ævner; han formelig knaldede mod hende med sin stemme som en splittergal og bespændt spyflue mod en rude. Han var såre elendig ligesom Hans Råskov selv, skønt han endnu var under påvirkning af øjeblikkets kølighed. Hans tykke, fastsnoede overskæg hang ned som to massive spørgsmålstegn; mellem dem blev hans skrå, ubetydelige hage endnu mere intetsigende, og neden under kom den svære hals som hagens naturlige fortsættelse. Skilningen på den smalle isse var endnu uberørt af de sindsbevægelser, der stod tilbage; det lå i hendes magt, hvor forpjusket han skulde være, inden aftenen var til ende.

— Ved næste ret blir samtalen højrøstet, og da Ahlmark ser at hans gæster er i gang, ophører hans basunsoloer ud over bordet, han taler med fru Ida alene.

De er altfor alvorlig, fru Hansted, siger han.

Ja, svarer hun og slår øjnene op imod ham. Disse øjne er der to, der ser.

Ahlmark er straks helt ude af det. — Hvis De 117vil smile til mig nu, siger han, så vil jeg forære Dem denne her gård, og De kan så gøre med den, hvad De vil. De kan ansætte mig som røgterdreng; jeg vil være Deres dreng; jeg har aldrig før været nogens dreng, jeg vil være Deres dreng på Deres gård.

Vil De det?

Ja, dælen baldyre mig, siger han, glad over at få anledning til at bande på det. Men hun ser på ham med sine blå øjne, der er kolde som et tilfrosset vand en vintereftermiddag.

De må jo fejle noget, hvisker han og ser mere end een gang ned til Hans Råskov, for at hun skal lægge mærke til det og sige noget om ham. — Nu har jeg ikke hørt Dem le i tre dage, hvad skal det blive til? Det går rent galt med mig, hvis det skal blive sådan ved. Men det er lige meget: smil nu til mig, så rejser jeg mig op og slår på mit glas og siger: Her, mine damer og herrer, ser De gårdens frue, og jeg er hendes røgterdreng. Skal vi imponere rakket, så de aldrig forvinder det, bare for grins skyld?

Hun ser frem for sig og ler højt, så de nærmeste hører det; Hans Råskov vender sine øjne op mod hende og tar dem straks til sig igen; der var et fremmed udtryk i hans ansigt som hos en mand, der er optaget af vigtige ting, og pludselig hører noget skingrende, der får ham til at vende hodet.

Han spiller den ligegyldige, tænker hun. Ja ja, lad os prøve ham.

Det synker godt i vinflaskerne; til gengæld er der stigning i øjnenes udtryk; over alt ses strålende øjne, salige øjne, hvis ejere befinder sig på et af deres livs højdepunkter, øjne, der gløder af mad og vin; 118bange øjne, der er blevet dristige og ikke holder på nogen hemmelighed. Det kendes mest på de unge; de har siddet kejtede ved siden af hinanden og udvekslet flere ufrivillige albuestød end interessante bemærkninger, men nu får de held til at opdage hinanden og gøre lange strejftog ind i hinandens fortrolighed, og de støder snart på den erotiske betagelse, som ligger bag ved. De udveksler deres gensidige beundring mere end een gang i små private glas og øjekast; megen letsindig ild tændes og næres yderligere ved sagte samtale; forvovne små lygtemænd danser på randen af vinglassene; albuestød undgås lettere og erstattes med

mindre spidse berøringer. Her blir så hedt, men det er svalt i haven; det kunde gøre godt at gå en lille tur efter bordet, forblommede aftaler træffes; man føler allerede fortryllelsen ved at se på hinandens munde, der under samtalen nærmer sig til en afstand af et lille kvarter — —

Fornuftige forældre aner ingenting.

— I Hans Råskovs øren lød det hele som en kold, uvedkommende larm; det var en koncert som af skralder og piber på et marked, og til denne koncert hørte også fru Ida. Han vidste ikke, hvorfor hun ikke skraldede med i aften, hun vidste det vel heller ikke selv, det kunde være ligegyldigt. Ti da han så hende dagen efter deres møde i skoven, da optrådte hun med lystigheds fulde musik, hun fik mændene til at danse om sig, og det var vel meningen, at han også skulde danse, hun vilde naturligvis vise verden, at hun havde fået ham med, og at han kunde ligesom de andre. Men han havde ganske vist ikke 119danset. Han havde holdt øje med, hvad hun tog sig for, og allerede det syntes at more hende en hel del.

Meget energisk var han således blevet stanset i sit anfald af forrykthed. Han havde næmlig været på vej til at tro på hende. Da han kom hjem den aften, havde hans sindsbevægelse efterhånden lagt sig, han var kommet til ro, og han havde sagt til sig selv, at det var jo alligevel muligt — — måske var hun den rette, han havde tilbagekaldt sine hånlige tanker om hende, og var til sidst kommet i en stemning, der var helt ny for ham. Det var slemt, at han måtte gå fra hende så pludseligt; næste dag vilde han forklare hende — — eller blot bede hende om ikke at tænke mere på det.

Det blev en anden næste dag, end han havde tænkt sig. Dog, så snart han havde set det første blik, hun sendte en anden mand, så var han underrettet. Der var ingen vaklen, han troede ikke, at han havde set fejl; han vidste straks, at hun ikke var hans, men alle andres. Han havde ligesom lagt hånden på noget, der var i bevægelse inde i ham, i fremgang mod mere lykkelige tider, han havde stanset det, og da han så hende fortsætte sin sædvanlige leg, havde han sagt til sig selv: Naturligvis! I samme øjeblik var det ham ubegribeligt, at hans fornuft i den grad kunde svigte ham. Siden havde han undgået at tale med hende, men havde truffet sammen med hende ret ofte; han led under det, men det var vel rimeligt, at han skulde lide for sin galskab.

Han greb sig i at stirre påfaldende på hende, mens disse erindringer gik hårdt og larmende gennem hans sind, som ankerkættinger, der løber ud. 120Hendes kinder flammede af en ild, der stod i en betagende modsætning til hendes tavshed, men der var ikke den mand, der var dristig nok til at anse sig selv for årsagen til den varme, der udstrålede fra hende. Hun smilede ad de vittigheder, Vejgård tilråbte hende; hun nikkede til Kai, der betragtede hende med megen alvor; hun løftede sit glas mod købmand Sørensen, der trods sine religiøse og sædelige grundsætninger afleverede sine kantede forbindtligheder — — af forretningshensyn, forklarede han hviskende sin kone, ligesom han kun af forretningshensyn var gået med til dette selskab. Fru Ida sad dær, som om hun var husets frue, en nådig og vanskelig frue; ondskabsfuld mumlen løb langs bordet.

Fru Ida behøvede ikke at stirre på Hans Råskov for at holde øje med ham; han var heller ikke et menneske, som man fik noget ud af ved at se på ham; han lignede sig selv fra den aften, da han på en så plat måde havde narret hende midt i en stor forventning. Hun havde været så betaget, at hun ikke kunde tale, og ventet i stor spænding på, hvad han endelig vilde sige, han der sparede sin mund og kunde gå og tie en mængde indholdsrige ting sammen. Så stille og sælsomt havde de to fundet hinanden, at hun ikke turde vove sig til at være den første til at tale, det tilkom et ualmindeligt menneske som ham. Og så havde han sagt: Jeg vil hjem! Ligesom en gammel ægtemand, hun en gang havde set, der var kommet ud at spasere med sin unge kone en dejlig sommeraften, og bedst som hun tror, de skal til at ha det godt, så støder han stokken i jorden og bider tandstumperne i den ene kæbe ned i de bare gummer 121i den anden og siger stædig og gnaven: Jevejææm!

Jo, hun havde haft en kamp at bestå, for en gangs skyld, en kamp med sig selv for at kunne le over dette optrin. Da hun traf ham næste gang, vilde hun vise ham, at hun ikke havde tabt humøret, og så var det desværre alligevel tilfældet. Det var hendes knagende dumhed, at hun ikke straks var færdig med ham. Han havde igen forstyrret billedet af den gnavne ægtemand, han snart blev, hvis hun tog ham, han var kun halvvejs latterlig, og hun var endnu forelsket i denne halvt komiske, halvt uhyggelige figur. Men hun vilde tvinge ham til at træde frem som den, han var, at hun kunde blive klog på ham og færdig med ham. Hidtil havde hendes forsøg på indirekte at sætte liv i ham kun bevirket, at han blev fuldstændig til sten. Hans selvbeherskelse måtte være umådelig; han så ikke en gang så indædt på hende, at det var opsigtsvækkende, selv om hun nok læste mere i hans øjne end andre; men hun vilde øve ham yderligere i selvbeherskelse, så kunde han gå sin vej med den, hvis der ikke var andet at klemme ud af ham.

— Se, hvor uhyggeligt mørket står lige uden for vinduerne, sae Hans Råskovs borddame, frøken Anna Årbo, idet hun vendte ansigtet mod ham. — Når grenene vifter, ser det ud, ligesom mørket blev levende.

Hvad er det, der får Dem tir at gøre iagttagelser over mørket? spurte han, underlig berørt.

Ikke andet, end at jeg kan godt lide det.

Anna Årbo var atten år, høj og kraftig af sin alder; det mest voksne ved hende var den dybe,122fyldige stemme, som hun var fuldstændig herre over; derimod var hendes bevægelser endnu helt barnlige; de havde noget af den pudsige ynde, der undertiden er over føl eller hundehvalpe af god race. Hendes store, venlige ansigt gav hele hendes fremtoning noget vist naivt, og hendes væsen var overhovedet præget af den troskyldighed, der virker pirrende på erotisk erfarne mænd, men hendes forstandige, mørkeblå øjne holdt de nysgærrige på afstand, og de fandt heller ikke hendes smalle læber varmblodige nok.

Hvor kan det være, Hr. Råskov, sae hun, at De aldrig har været henne at besøge min onkel? Jeg vil sige Dem, at han er skuffet over det, og jeg ved, at han interesserer sig meget for Dem.

Jeg er ikke interessant, frøken. De kan være vis på, at jeg mener det, føjede han til.

Ja men det er onkel; han tænker meget over alting. Han taler også meget om Dem.

De har formodenlig drøftet mig i fællesskab, henkastede han.

Det har vi, svarede hun uden forvirring og så åbent på ham.

Det er vel også ham, De skylder Deres usædvanlige alvor? sae han med en antydning af et smil.

Hun blev underlig grebet ved hans minespil, det var ruinerne af munterhed, hun pludselig så afdækkede på et menneskes ansigt.

Jeg skylder ham meget, svarede hun med alvor.

Også Deres forståelse af mig? spurte han ironisk.

Jeg fordrister mig ikke til at ville forstå Dem.

Det svarede han ikke noget til; også hun tav et øjeblik.
123

— Det er den sørgeligste dag i mit liv, sae Ahlmark til fru Ida; De har siddet ved siden af mig og kedet Dem, og jeg kan ikke en gang købe et smil af Dem med hele min gård. Så fallit har jeg endnu aldrig været.

Hvem er den konfirmandpige, Hr. Råskov konverserer så ivrigt? spurte hun.

Han konverserer hende s'gu slet ikke så ivrigt, og hvis det kan trøste Dem, tilføjede han med et mislykket forsøg på at se ondskabsfuld ud, så har han siddet og skulet meget indsmigrende op til Dem hele tiden.

Det er også det, han gør bedst. Skal De ikke hilse på ham også? Jeg synes, De forsømmer Deres pligter som vært.

Ahlmark tog sit glas og rømmede sig, så det drønede, Hans Råskov og flere andre så den vej.

Må jeg hilse på repræsentanten for sprængstofferne?

De løftede deres glas og drak; fru Idas øjne veg ikke fra hans ansigt.

Hvad ligger der dog under den maske af bondegenerthed? tænkte hun. — Måske slet ingenting. Men jeg vil se ham uden maske.

— Mine damer og herrer, sae Ahlmark; vil De så være så venlige at føle på Deres maver, om der kan være mere; ellers er kykkenæet den vej. Velbekomme!

Selskabet fordelte sig i stuerne; blå røgsøjler steg til værs om kap med de tykke skyer, der blev pustet ud; sigarendernes gløden tiltog og aftog, som var det ilden selv, der åndede; mange herrer gumlede på røgen, inden de slap den ud, de havde også 124siddet til bords over en time. Ahlmark gik om og strøg tændstikker og havde sin sædvanlige morskab med den lille tykke dyrlæge, der gik i stadig fare for at le sig ihjel over hans morsomheder.

Bak, Thomsen, formanede proprietæren og forsøgte at ramme den hoppende sigarende med sin tændstik; bak nu, lille Thomsen. Men så bak dog for satan! Står mennesket ikke dær og griner som selve fanden, da han så sin oldemor danse svejtrit i sivsko med den helligånd. — Han strøg to tændstikker på een gang og holdt jagt på dyrlægens dansende sigar.

Lad *mig* tænde — — jeg ve' sæl, jamrede Thomsen. Du brænder mig, av, hav, hav, hav — — —

Dyrlægen lå ned i sofaen og droges med døden; han kunde ikke en gang få begyndt at le for bare grin. Han lo som en basun for munden af en begynder; han tog fat oppe i falsetten, hvor han ikke kunde føre det igennem, han misbrugte sit latterinstrument, så det slet ikke kunde gi de rigtige toner; de blev siddende nede i mellemgulvet og rystede hans indvolde, og da han ikke kunde andet, så sparkede han latteren fra sig med benene, han vred den af sig i sælsom mavedans, smed den om sig med bægge hænder, han græd den ud i stride tårer, og da han således længe havde grinet med hele kroppen og havde været døden nær, så fik han endelig forløsning for sin latter ad naturlig vej.

— Vejgård havde — i mangel af fru Ida — drillet en flok unge piger, så de samlede sig om ham; han lå udstrakt i en flugtstol, medens de stod foran ham med dirrende pegefingre og skreg i munden på hverandre, at han måtte skamme sig; de skældte 125ham hæder og ære fra i deres taknæmlighed over, at han vilde beskæftige sig med dem og glemme sin fru Ida et øjeblik; de krummede sig over ham, faldefærdige af optagethed, og skubbede til hverandre. Han lo til dem gennem sin sigaret og fnøs dem røgen ind i ansigtet og trak den mest højrøstede ned på sit skød, hvorfra hun straks sprang op igen og gav plads for en anden. Længere tilbage stod en sejstenårig lille dame og blæste sigaretrøgen ud gennem næsen, idet hun hånligt erklærede, at hun var lige glad, når han bare vilde la være at snyde i krokket. Vejgård rejste sig og hentede hende, bar hende over gulvet og satte sig med hende på skødet. Da hun tog fra sig, vilde han kysse hende, blot for at lære hende at opføre sig ordenligt; hun knoede løs på ham med knyttede næver og vilde ikke slippe sin sigaret, røg og gnister stod om dem; hun fyldte hans søgende mund med røg, så han hostede al kraft af sig og måtte slippe, men de andre skreg og lo i stor indignasjon: Hvorfor skulde han netop slås med hende? mente de. — Hr. Vejgård er rigtignok store slem i aften, sae de; og så blev de ivrige igen; men den fejrede digter gik pludselig sin vej og lod dem stå. Den sejstenårige fik sig en anden sigaret og var stadig lige glad; hun kunde slet ikke dele de andres følelser og måtte søge andet selskab.

— Foran fru Ida sad to unge mennesker og gjorde sig til, de hviskede, den ene sagtere end den anden og hældede sig over hende om kap; med deres ludende kroppe og deres øjne, der opmærksomt vandrede om på hendes fine skikkelse, mindede de om to hunde, der sidder og gir agt på deres herre; og ligesom to hunde vekslede de undertiden et kort, 126mistroisk blik, når det kunde se ud, som om der faldt mere af til den ene end den anden. Fru Idas ansigt blussede og havde et træt udseende; hendes krølle hang som en forstrakt proptrækker ned over tindingen og kildrede hende på munden; det kunde gyse i en mand ved at se det, man kunde komme til at bævre med munden; de to unge lo sygeligt af og til.

— Købmand Sørensen indlod sig i sin egenskab af alvorsmand i samtale med Hans Råskov, men hans øjne kunde ikke slippe fru Ida; de dansede alle vegne rundt om hende som to hunde om deres elskede herre, men hvor mange krumspring de end gjorde, så var de hele tiden optaget af hende; gjorde hun en lille usædvanlig bevægelse, så var de der, som to kloge hunde, der tror, at deres herre vil dem noget. Han pillede med svagt bævende fingre ved de lysebrune krøllede hår, der stod så frodigt ud af hans friske kinder, og når hun smilede, skiltes hans tætte skæg straks af de bugnende, røde læber.

Mens fru Ida lod de unge mennesker brænde sig op — de bøjede sig hen over hende, som om de var bange for, at forbrændingen ikke skulde gå hurtigt nok — iagttog hun de to mænd, der havde valgt at tale om alvorlige ting tre alen fra hende. Det var underligt at se Sørensens ferskhed så tæt op til Hans Råskov, og det var endnu mere påfaldende, at han ikke følte det selv, men hendes nærhed styrkede ham formodenlig; han snakkede hele tiden og mærkede ikke den andens øjne. Å, hun vilde gærne opleve, at det menneske en gang åbnede sin mund og oplod sit væsen mod den ferskhed ved siden af ham! Hvor vilde Sørensen ikke slime sig af sted i en fart, 127som en snegl, der kommer ud af det kølige græs og uforvarende dumper ned på en gloende jærnvejsskinne!

Det skete, at Hans Råskovs øjne fulgte med Sørensens og søgte hendes øjne et kort nu; de vandrede ikke hen ad hendes arme og fødder eller dvælede ved hendes figur; det var snarere, som om de gjorde et spørsmål eller afleverede en erklæring. Ak ja, hvad kom det hende ved? Han havde måske problemer, der gik forud for kærligheden; han misbilligede hende, når hun vilde elskes! Og så var hun på alle sider omgivet af mandfolkeøjne — — — hun vilde pille dem ud allesammen og sælge dem, hvis hun for den pris kunde købe sig, at han så anderledes på hende.

Hun rejste sig og gik. De to unge mennesker blev en stund siddende og stirrede efter hende med opmærksomme, modfaldne øjne som to hunde, der efter lang venten ingenting får; derpå betragtede de hinanden gennem øjenkrogen og mumlede noget, som om de knurrede ad hinanden; så fjærnede de sig i modsatte retninger, og Sørensen blev pludselig beklemt ved Hans Råskovs selskab og fik flyttet sig et andet sted hen.

— Men der har vi jo vor lille Kai, udbrød fru Ida; velbekomme, Kai. Jeg har slet ikke set dig bele aftenen; godaften, Kai.

Du er meget smuk i aften, Ida.

Det er jeg jo altid, svarede hun. — Hvor havde det været godt at modtage den erklæring i lykkelig

tavshed, om den var bleven sagt af en mand, hun elskede!

Men der er forskel, sae han. Havde jeg ikke set 128dig før i aften, så var jeg blevet gal inden i morgen. Du ligner noget, som man aldrig har set før, og som man synes man må gribe straks, fordi det aldrig mere kommer igen.

Å, det ved du slet ikke, Kai; der kunde godt tænkes den, der skubbede mig bort, hvis jeg bare kom i nærheden af ham.

Kai så efter Hans Råskov, der gik ud gennem havestuedøren. — Det må så være en, der ikke har sin forstand kær, sae han.

Hvordan bær du dig ad med at bevare din egen forstand? spurte hun, mens hendes tanker var langt borte fra ham.

Å, sae han; du kommer alligevel til mig. Du blir en gang så forrevet, at du ikke trænger til mere lidenskab af nogen slags, og så ved du ingen andre end mig.

Hvad vil du så gøre ved mig?

Jeg vil trøste dig og gøre dig glad, som du var før.

Mange tak, Kai; så render jeg fra dig igen.

— — — Hør nu, fru Ida, sae Vejgård og stansede hende; her går en ven af Dem omkring i en tilstand af den dybeste forladthed og har endnu ikke den hele aften været genstand for Deres medlidenhed.

Nå ikke det, svarede hun og lo tørt.

Nej. Her står en afsat ven, der er kasseret i unåde, mens han levende husker den tid, da han dyrkede vidtstrakte, lystige marker i fællesskab med Dem og var en stor godsejer i latterens rige, men nu — — —

Han trak lange tankestreger i luften med højre hånds pegefinger.
129

Herregud da, jeg vidste slet ikke af, at De havde det så slemt.

Ganske rigtigt. Fra det øjeblik De tar den bestemmelse mig angående, at De ikke ønsker at vide af mig, så er jeg udslettet og fallit. Nu er jeg kun rig på forstødthed og savn; jeg ejer ikke andet end min udlændighed, som er uden ende. De har ikke latter eller smil til overs for mig; De skyder bjærge af alvor op imellem os — — — men nu, idet De lo uden ironi, forsvandt de allesammen; Deres latter flytter bjærge, hvilket man ellers påstår, at kun troen kan gøre, skønt det aldrig er prøvet, men Deres latter har stået sin prøve, og jeg er Deres grinende djævel til tjeneste. *Skal* vi to more os, en rigtig gang, en stor, god gang? Samle hvad her er og ta dem med ud i haven og lave fest? Vi kan sætte elementerne i bevægelse, himlene skal humme sig, når vi huserer!

Ja, men ikke lige nu; jeg er træt.

Vi resolverer at kalde det træt. Det er ellers en højtidelig og vanskelig tid. Deres for øjeblikket bedste, men ikke morsomste ven, har for så vidt et tidssvarende ansigt på. I de andre mandfolks fjæs står der en apoplektisk kamp mellem alvor og grin; også Deres åsyn vidner om denne tids usædvanlighed. Kun jeg er den uforanderlige, grinende djævel, og det er det eneste, hvorfor De kan ganske godt lide mig og samtidig foragter mig. Det er ikke mig, der skal ha at vide, hvad der er i vejen med Dem; det ved De først, når De står overfor den, De venter på, men skal vi to ikke alligevel gå en tur i haven? Det er et meget fornuftigt, køligt vær i 130aften; De kan godt spasere lidt med den mand, der ikke er den rette.

— — — Hans Råskov sad i en mørk krog af haven og så op mod den halvlyse veranda, hvor fru Ida og Vejgård var kommet til sæde, efter at de var gået haven rundt. Det så ud til, at de havde samlet en del på deres tur, som de nu holdt opgør over. Deres hoder bøjede sig til og fra hinanden; en hånd blev lagt indtrængende på et ærme, en finger rettedes demonstrerende mod et bryst — hendes bryst — mens løftede øjenbryn understregede demonstrasjonen; nu viftede en hånd afværgende understøttet af hovedrysten, mens en anden hånd indtog en tankefuld stilling under en kind, og dermed gik det foreløbig i stå. Dog kom imidlertid en hånd sagte vandrende fra ejermandens knæ over til det andet knæ; dær blev den liggende, fortrolig, men ikke nærgående, det syntes at være dens ret. Pludselig lo han, så det kunde høres, og begyndte at gynge med hendes knæ og slap det så. Han spillede med fingerspidserne mod hverandre og sae en mængde, der til sidst bragte den tankefulde hånd ned fra kinden. Hun strøg ned over sit skød og strammede kjolen over knæene, idet hun smilede en bemærkning ind i ansigtet på ham. Han rettede sig i sin stol, tog ligesom besværgende en favnfuld luft med bægge arme, og som om det havde været for meget for ham, søgte han støtte på hendes stoleryg; hans hage hvilede vist på hendes skulder. Derpå sank hans

hoved endnu dybere, og hun så ikke op; hendes ansigt kunde en tid slet ikke ses. Hendes hænder lå trætte og opgivende i hendes skød. Men så lod det til, at hun vilde sige noget afgørende, og hun løftede den 131ene hånd, men han rystede på hodet en enkelt gang; hendes pegefinger gled magtesløs ned ad hans bryst; han tog om hånden og lae den med et lille tryk i hendes skød; nu blev den der vel! Derefter kunde man ikke skælne deres hoder fra hinanden.

Hans Råskov rørte sig ikke, dær hvor han sad; han sank ikke sammen, skønt han følte det, som om han forkulledes indvendig fra; der var et flammende øde i ham, en uforanderligt sviende tomhed, der syntes at betyde, at alt var brændt op; men der kom også en velgørende følelsesløshed over ham; dette var måske det sidste, der skulde forbrændes, og så var der ikke mere, *det* var nemlig umuligt, menneskeligt set. Af og til fik han et slags hastigt overblik over det heles forløb, og han tænkte: Jeg holder det ud, jeg kommer over det — ligesom bevidstheden pludselig kan overskue ens stilling under et ulykkestilfælde: Jeg slipper fra det med livet — mens ens legeme flås hen ad jorden. — Hans Råskov formåede at hæve sig over det og hævde sig selv ved den tanke: Jeg kan bære det med.

Men det var en underlig tilvækst til stilheden, da de to der oppe ikke rørte sig mere; han blev svimmel deraf som en, der ser alting gå i stå rundt om sig; det dirrede i ham, *og* det var som om han selv begyndte at bevæge sig; bænken gled bort med ham, tilbage i mørket; han så den halvoplyste veranda med samme tydelighed, men han kom virkelig længere bort fra den, så langt at han glemte, hvem der sad deroppe; det var ikke nogen, der kom ham ved, mere end de hundrede gange to mennesker, han før havde set, som ødslede fortrolighed og godhed på hinanden, mens han stod udenfor og så til; 132og så betød denne ødselhed alligevel ikke noget for de mange par mennesker; de regnede det ikke bag efter; de havde kastet værdier af varme og venlighed til hinanden, men det bandt dem ikke siden hen, de søgte ikke hinanden som mennesker, der har livsværdier fælles; de havde råd til at glemme det. Så rige var de fleste mennesker, men han var den, der så til; i beskuelsen lå hans tab. I sin barndom havde han undertiden tænkt sig, at han kom frem af mørket med en sten og knuste hodet på to, der havde det så godt. De skiltes jo alligevel senere og mente altså ikke noget med det. Men for ham var der et tab i det; de holdt ham borte med ryggen, de trådte ham ned med hælene uden at se ham, uden nogen sinde at vende sig om efter ham. Derfor ønskede han at slå dem ned. De glade, blinde mennesker burde på en eller anden måde erfare, at han var til.

Han følte bænken gynge under sig; det var en lystig tur. Men de to vilde ikke blive borte for ham; de sad der endnu, han havde taget dem med sig på sin nethinde, de kunde ikke vidskes ud. Selv om han slog dem ned med en gråsten, så vilde et andet par straks stille sig op i deres sted; hvad betød det, om den ene var en kvinde, han ikke elskede? Han elskede ikke hende dær; han elskede alle kvinder med samme had.

Døren ud til verandaen blev åbnet; stemmer hørtes; Vejgård og fru Ida rejste sig, og der blev let og spurt; spørsmål og udbrud lød helt inde fra stuerne.

Hans Råskov stod op; han var blevet sig stedet bevidst, men han rystede endnu lidt efter farten. 133Han tænkte på de foregående års arbejde, som der ingen erindring var ved, men denne aften fyldte med års vidde i hans sind. Han satte sig på verandaen og så ind i de oplyste stuer for at vænne sig til dem, inden han gik der ind.

Der kom nogen nede fra haven — — — det var hende! Jeg må altså ha siddet her temmelig længe, tænkte han, siden hun er kommet en anden vej ud. Hun måtte ha set ham, nu kom hun lige imod ham. Hvad skulde det betyde? Kunde hun tro, de havde noget at tale om? Kom hun her og stolede på sin skønhed? Hvad havde han med den at gøre? Han var ikke kommet så langt ud over bondenaturen, at skønhed betød noget for ham. Det mest rosende udtryk om kvinder, han havde hørt i sin familie, var: Det er en god kone — — Om de unge piger var der sædvanligvis ikke tale, før de skulde giftes; så kunde det ske, at der blev sagt: Hun blir en god kone. — Han vedkendte sig denne fædrene værdibestemmelse; hvad vilde hun så her med sit elskovsgøgl?

Lyset faldt på hendes ansigt; det var sagtens beregnet. Men hendes øjne var dejlige; blå og uransagelige som fjærne skove på en sollys septembermorgen.

Hans tænder hakkede mod hverandre. — Fryser jeg? tænkte han. —

Hun stod foran ham. — Vi to har endnu ikke talt sammen, sae hun.

Vi to, tænkte han.

Hun skimtede lige hans ansigt gennem det grå mørke, øjnene sad deri som sorte huller, men hun 134vidste hvad der stirrede ud fra dem, og der kom en svaghed over hende.

Jeg synes dog, vi har haft — — begyndte hun.

Da sae han med tør, udtryksløs stemme: Vi har haft noget sammen, ja. Jeg opfatter det som en fejltagelse fra Deres side; jeg trænger ikke til at få den nærmere forklaret.

Hun lo højt, på een gang skuffet og lettet: Ja, vist har jeg taget fejl af Dem. Jeg troede — — — nå, pyt med det; nu ser jeg, De er en ganske triviel tølper, en bonde, der har lært kemi. Det er hele herligheden.

Hun lo igen. Han rejste sig langsomt, hun hørte, hvordan det gav sig i hans knæled, og hun blev bange, ligesom et barn, der er faldet i betragtninger over en tyr inde på marken, og som pludselig ser den stable sin krop på sine knagende ledemod og vende de blodskudte, skulende øjne hen mod vejen og overlægge ved sig selv — —

Den gang De — — begyndte han med en uklar stemme, der fik hende til at bæve, — den gang De mødte mig — — en aften, da kom De fra andre mænds hænder, med Deres tanker fulde af andre mænds begær, der altid hænger ved Dem. Jeg ved det. Nu hader jeg Dem; det må jeg også ha gjort den gang; i alt fald ophæver det alt andet.

Han rejste sig og gik lige forbi hende ned i haven. Hun knyttede hånden efter ham:

Godt; had du mig bare; bild dig det ind; du skal ikke slippe så let.

Da hun vendte sig, så hun købmand Sørensens ansigt tæt mod verandaens rude; han hakkede i den 135med næsen og ledte omkring på den som et insekt, der vil den vej ud.

Er det mig, De søger, hr. Sørensen? spurte hun højt, og hun hørte skridtene stanse nede i haven. Å ja, han kunde måske ha ganske godt f at være tilskuer, han med sit had. Bare han havde været her for lidt siden og set hende blive fortumlet af Vejgårds lyrik! Hans forstand var vist allerede rystet; Kai skulde få ret, om det på nogen måde var muligt!

Sørensen var kommet ud efter nogen kamp med døren; han stod endnu og holdt sig ved dørgrebet.

De morer Dem ikke, sae han og søgte at lægge en let beklagelse i sin stemme.

Hun vendte hodet om imod ham, idet hun lyttede anspændt: Mon han havde fundet noget at sidde på der nede?

Sørensen tog et langt skridt og satte sig lidt pludseligt hos hende, ligesom et lille barn, der slipper en stol og når at få fat i en anden.

De er bedrøvet over noget, fortsatte han i en mindre selskabsmæssig tone; De har sorg. Det gør mig ondt, at De sørger; livet er jo dog sådan indrettet, at det er muligt for os alle at være glade.

Det blik, hvormed hun så på ham, gjorde prædikanten til et menneske. Han famlede efter hendes hånd, og det gav et sæt i ham, da han fandt den, men så holdt han fast.

Jeg har længe kunnet se, at De var bedrøvet; det er mig en nødvendighed at opsøge de mennesker, der er i nød, derfor er det ikke tilfældigt, at jeg træffer Dem her. Men De behøver ikke at være bedrøvet; jeg mener: så underfuldt er livet jo indrettet, at ingen 136er bestemt til glæde, mens andre må være bedrøvede; ved De ikke det?

Han talte flydende og i den evangeliske tone, som han havde så megen færdighed i, at han havde glemt sin naturlige røst, men han blev usikker og stammede ikke så lidt, da han kom til det æmne, som havde skaffet ham så stor indflydelse inden for vennernes kres: Kærlighedens Favn, der står åben for os alle; dær er det sødt at hvile, når vi blot vil kaste os i den med blind hengivelse.

Han tog hendes hånd i bægge sine og kunde ikke slippe igen; han var som en smed, der er kommet til marked og har fået et elektrisk batteris lodder i sine grove næver; han sveder og skælver og gennembæves, det er ikke til at holde ud, men han holder fast, som han endnu aldrig har holdt fast på nogen forhammer; en højere magt er over ham.

Fru Ida sænkede hodet, som stillingen krævede det, og klippede med sine lange øjenvipper; for et tåget blik kunde det godt se ud, som hang der en tåre i dem. Købmand Sørensen vandrede som en søvngænger fra det hellige evangelium over i det verdslige; han anede ikke, at han lokkede en sjæl til vildfarelse, han vilde ikke gøre det, men han bestræbte sig dog for det. Han forsikrede, at der *var* trøst for hver sørgende sjæl, og mens han sae: sjæl og atter sjæl, skælvede hans legeme over hendes legemlige nærværelse. Han forkyndte om kærlighedens ånd, og samtidig krusedes hans kød af lyst.

Han blev ved og lod sig ikke stanse; han vilde husvale hendes sjæl, og han trykkede hendes hånd, som var den en sjæl, og hans hånd husvaleren. Han vidste til sidst ikke mere hvad han sae, han kom 137bort fra det tillærte, han blev så naturlig som en plante, der står ved vejen og tar imod solen og senere sætter blomst og gir sin frugt til vinden. Han havde af ganske ævne indsuget alt hvad der udstrålede fra hende, det spirede og stred sig frem til lyset med ufattelig hast — men det var jo også midt i foråret — det blomstrede og fik farve i hede ord, og det satte frugt i et kys — — —

Sørensen havde bøjet sig over hende, nan prøvede ikke på at læse en tilladelse i hendes øjne, for han så kun hendes mund, og den kyssede han.

Var det sket for fjorten dage siden, så kunde hun godt ha leet og klappet ham drillende på kinden og sagt, at det gjorde ikke noget, men hun skubbede ham fra sig og sae blot: De er jo tosset — og hun gik uden at tilføje noget formildende ord.

Hun løb ned ad gangen, der hen hvor hun mente, Hans Råskov sad. Skønt dette kun havde været et eksperiment, så havde hun ikke helt undgået at føle sig svimmel; det var anden gang og tilstrækkeligt. Nu — — —

Han var der ikke. Hun ilede haven igennem, søgte ham til sidst inde i stuerne; dær fandt hun ham; han var kommet i samtale med en eller anden, med Anna Årbo, det lange unge pigebarn, hun konverserede ham så mildt og fornuftigt som nogen verdensdame.

Sørensen sad endnu på verandaen.

„De er jo tosset,“ tænkte han. Han huskede det kys, smagte det om igen, brugte skriftsteder mod det og fik det ligesom til at blive blegere, men netop som han mente, at han havde taget kraft og farve af det, 138så svulmede det på ny rødt og modent i hans erindring, og han fik en lang kamp at bestå.

Det hjalp først, da han kom i tanke om sin kone. Han gik en omgang i haven og pålagde sig den straf at skrifte alt for hende, om så hendes tro på ham blev rystet derved. Og så måtte han hjem, han måtte fly denne farlige kvinde. Dette var vel en prøvelse, en advarsel; han vilde huske den.

Han opsøgte sin kone, og de tog hjem. Undervejs betroede han hende, hvad der var sket, men da nu den evangeliske ånd nogenlunde var kommet over ham igen, så kunde det nok ske, at han udelod nogle rent menneskelige enkeltheder, men det hun hørte, rystede hende dybt nok, og hun led med ham.

Han tilbragte det meste af natten i et lille gæsteværelse oppe på loftet, under bøn.

139

DET regner; en stærk, tung forårsregn slår ned i udtørrede veje, dråberne falder med kraft som små bomber, og i begyndelsen springer støvet op om dem. På de skrå sider af vejene dannes der efterhånden en bugtet rand af skum og støv, som vandet bryder igennem, små støvede orme kravler ned mod grøften og viskes snart ud af den tiltagende regn. En ram, ubehagelig dunst stiger til værs fra de fugtige veje, men de grønne marker opsender en sundere lugt, der er ligesom en bedre forståelse af den sunde regn.

Voksne mennesker slår kraver og paraplyer op eller skynder sig i hus, men børn går uden for og lar sig dunke i hodet af regnen; med deres stortæer trækker de hvide striber i det brune, våde støv for at se, hvor dybt det har blødt, og de følger alle de grumsede småstrømme på vej, der kæmper sig frem ad sandede hældninger, og hjælper dem undertiden med at overvinde vanskelighederne.

— De blir våd, højstærede, sae gamle postmester Årbo til Hans Råskov, der stod bøjet over et hjulspor inde på en bivej, hvor sten og gruskaater ragede op over vandene, så at det kunde ligne et terrænkort over Finland.
140

God dag, svarede Hans Råskov. Han vidste godt, at han blev våd; han var ingenlunde faldet så dybt i tanker, at han havde glemt regnen, der havde givet hans lyse overfrakke samme farve som vejen, og som pjaskede ned fra hatteskyggen, så snart han bevægede hodet. Men han var kommet til at se på et hjulspor, der samlede vand fra vejen, og problemet om dets afløb havde stanset ham; senere var andre tanker kommet til og havde bundet hans sind, mens han stod og stirrede på hjulsporet, som han havde glemt.

Rindende vand får også tit mig til at stå stille, vedblev postmesteren, undtagen, ganske vist, når det kommer ned fra skyerne.

Ja, De er jo også ungkarl, sae Hans Råskov hen for sig.

Ja — ha ha, meget skarpsindigt bemærket. Men skal vi to ungkarle ikke se at komme under tag? De er meget mere våd end De selv tror; kom ind under min paraply, så har De allerede været under mit tag, det er altid en begyndelse — he! Det vilde glæde mig at gøre Deres nærmere bekendtskab; sidste gang blev det jo ikke til noget videre, men når De kender min niece, så må De finde Dem i også at lære mig at kende; der er næmlig en ejendommelig forbindelse mellem hende og mig, skal jeg sige Dem.

Hans Råskov så med interesse på denne mand, hvem det glædede at gøre hans bekendtskab. Det var en lille gammel herre med et magert, gult ansigt og visne hænder, men i hans øjne, der var runde og livlige, og hans mund, der havde let ved at stå åben, var der noget ungt — noget, der ikke var blevet brug for, og som

ikke var hentørret endnu, 141skønt manden var over tres; han var en livlig blanding af erfaring og naivitet, og i den måde, hvorpå han tog Hans Råskov under armen og trak ham ind under paraplyen og vilde ha ham med hjem, var der en enestående oplevelse, der fik den yngre til at gi efter.

— Værsgo og sæt Dem ned, hr. Råskov, mens jeg konfererer med min husholderske; det er jo lige ved spisetid — — gør mig nu ikke den sorg at snakke om den store ulejlighed; det er jo en fornøjelse — —

Men *er* De ikke våd om fødderne, udbrød han, da han igen kom ind, jo min sandten er De så — — jomfru Andersen, ta og kom med mine skindtøfler!

Jomfruen kom ind og styrede med udstrakt arm løs på Hans Råskov og stak fire stive træfingre ind i hans hånd, men de samme fingre blev meget levende, da tøflerne skulde hentes frem og en lænestol stilles til rette til gæsten; imidlertid spruttede æggene der ude, ligesom de kaldte på hende, men hun gjorde sig hård og stillede en broderet skammel foran lænestolen, men så blev æggene altfor højrøstede, hun måtte af sted, og straks efter tav de, som et barn, der kommer mellem sin moers hænder. Og mens postmesteren hentede kuriositeter ned fra *vægge* og fra etagerer, for at gæsten ikke skulde ha ulejlighed med at rejse sig eller dreje sig efter dem, nu han sad så mageligt, så begyndte køkkenkniven at arbejde der ude; man hørte den komme igennem og ende med små sikre hak på spækkebrættet; kopper klingrede, og tallerkner skramlede, glassene tog hver sin tone, det ene fik mæle efter det andet, tilkendegav sig som det, det var og tav så; 142hver ting afgav sit: Her! kom på sin plads og Jod siden ikke høre fra sig.

Klokken slog syv; postmesteren rømmede sig, hvad enten det var et signal eller en tilfældighed; jomfru Andersen kom ind, tog vasen med den ene hånd, lysedugen med den anden, en hvid dug blev slynget hen over bordet, og tingene marsjerede op, taktfast og fåmælt, og så gled hun lydløst hen i døren: Værsgo!

Hans Råskov havde allerede lært at sætte pris på den gamle Mand, der befandt sig vel i hans selskab og ikke følte det som noget tryk, at han talte så lidt; han måtte være et sjældent menneske, netop af den elskværdige slags, der plejede at holde sig længst borte fra Hans Råskov; over for ham kom det undtagelsesvise altid frem i folks væsen, derfor var det velgørende en gang at blive behandlet som et almindeligt menneske.

— Nu skal De se min lejlighed, hr. Råskov, sae postmesteren, da de havde spist. — Ja, man bor jo hyggeligt, men det bedste mangler; jeg er ikke så gammel, at jeg har glemt det. Hvad mener De om sådant et sovekammer? Der er plads til to, ja, der er altfor god plads, man vil ikke blive gammel, hr. Råskov — selv sådan en gammel hulmavet stabejs som jeg. Nogle kan ikke bevare ungdommen, andre kan ikke — — — Næ, der inde er ingenting, der er øde og tomt, hvor der kunde ha været skabt en lille verden; børnekammer, hvad? Skulde ha været. — — Skal vi gå ned og se, hvad jomfru Andersen har sat frem til os?

— Skal De ikke ha mere rom i Deres te, hr. Råskov? Ja ja, jeg tror næsten, min kan tåle et lille stænk endnu. Hm, ja det er nu en underlig fornæmmelse 143med sådan en del tomme kamre oven på. Men hun vilde jo ikke. Ja nu er jeg da svundet ikke så lidt ind, men jeg vil ellers nok stå ved, at jeg aldrig har været en kraftkarl; der var ikke noget at sige til, at hun fandt mig for tynd og kalveknæet, især når medbejleren var — ja han var nærmest en karl af Deres dimensjoner. Han havde skuldre og en favn af den slags, som kvinderne ser hen til, navnlig i den gale tid. Han fik et par uægte børn; hvad tror De, hun mente om det? Det viser da, at han er et mandfolk, sae hun; det var vel også med et vist henblik på mig. Galt gik det naturligvis, det kunde enhver ha forudsagt, men kan det hjælpe noget at forudsige det, når alting om en er fuldt af galskab og en selv er ligesådan?

Hun fik børn, og hun fik prygl, og hun fik noget at bestille, og hun fik ikke tak for det. Jeg har mange gange stået uden for hendes vinduer, når det var mørkt, og hørt hende synge for børnene; jeg tror nok de små var mere glade ved at høre på det end jeg; de faldt i søvn, jeg gik hjem og sov ikke for godt; jeg gad vide om hun gjorde det. Det var en drøj tid for to mennesker. Havde nu vorherre taget sig af den ting, så havde han sagt til hende: Du skal ta ham, den lille postekspedient Årbo; jeg har nok skabt ham lidt smalstrøgen ned ad flankerne og har heller ikke stillet benene aldeles lige under ham; men ellers indestår jeg for ham, og tar du ham, så kan du sige, at du har fået ham af vorherre selv.

Jeg tror nok, at vorherre regerer det meste af hvad der sker, men menneskenes kærlighedssager blander han sig ikke i, det kan da enhver se. Men vil De tro, at der kom et forår, da jeg også blev 144tosset? Det skal jo til. — Vil De sige, at De kender det ikke? Nå — jeg skal afholde mig fra nogen bemærkning desangående; men der var altså piger, der hittede mig, skønt jeg var smal og stod skævt på benene; det var vel ikke af de bedste, men dog af dem, der havde gjort nar ad mig før; men de mærker, at man er i rasetiden, og så er der altid nogen, der kommer. Når galskaben er ægte, skal den nok smitte. Der var to — — Tror De, det var mig, der lod dem løbe, hr. Råskov, skønt jeg nok vidste, at de ikke var den rette nogen af dem? Nej, de gik bægge to hen og giftede sig med en anden; jeg var dem alligevel for smal, da de kom til samlingen, de forsmåede mig — bag efter, hvor de dog ikke havde så meget at prale af mere.

Skal De ikke ha en til, hr. Råskov? De kan jo drikke den uden rom, det er så læskende. — Ja, nu sidder De

og synes, at det er nogen temmelig snavsede ungdomshistorier, De her får at høre af en gammel mands mund. Sig kun jo, hr. Råskov; ud fra Deres temperament har De ret. Deres oplevelser tillader Dem ikke at dømme anderledes — indtil videre.

Næ — — det er ikke det urene, *jeg* finder mest påfaldende, når jeg nu tænker på det. En fyr med min krop kan vel ikke vente sig mere, og når man så har alle slags store, om jeg så må sige: omfavnende følelser i en snæver krop, så blir man endnu mere komisk; jeg havde dog gærne nøjedes med en af de næstbedste. Det synes jeg er min mest prisværdige egenskab, og jeg kan ikke gøre for, at den ikke indbragte mig noget.

Hvis jeg var vorherre, så vilde jeg ligesom han 145la menneskene rase — jeg har set på mange, siden det var min tid — og jeg vilde særlig ta mig af dem, der raser, fordi de ikke kan få den, de helst vil ha. Når de har fyldt deres mål af galskab, så vilde jeg søge at indgive dem den ånd, der får et menneske til at se sig fornuftigt om efter den næstbedste, for det er dær, at mange bær sig værst ad, det har tit gjort mig ondt at se, for disse mennesker forbliver mod deres bedre vidende i galskaben, og det er ikke alene unaturligt, men det har langt mere forfærdelige følger. Jeg har ingen glæde af at se på den slags folk.

De andre, hr. Råskov, der slet ikke ved hvad de gør, men har et par minutter, hvor de er bevidstløse af salighed — — der er dog en stor menneskelig tilfredsstillelse ved, at de er til endnu, skønt man siger at kulturen går fremad med kæmpeskridt, de finder dog lejlighed til at slippe uden for kulturen. Ja vel, bag efter minutterne kommer *årene*, og de er længere end minutterne, der er så forbandet korte, men der har været en uhyre forbrug af kraft i de minutter, og den almindelige livssum har fået en forøgelse.

Jeg er en gammel tosse, hr. Råskov, som man ikke behøver at regne det så nøje; jeg kan sige, hvad jeg vil. Jeg ser De tar mig det ikke ilde op. De kan nok høre, jeg har flere teorier end oplevelser; hvad andet skal jeg sætte i verden, når det er blevet mig nægtet at befolke den på en bedre måde? Min niece er den eneste, der plejer at høre på mig, men De har for resten også været meget tålmodig.

Den menneskelige galskab antager underlige former, hr. Råskov — ja synes De ikke også? Hvad mener De, når den hos kvinder udvikler sig i form af opofrelsessyge? Det må De nok ha set. Den og den 146er ulykkelig og trænger til en god kvinde, der kan elske ham — ja, og man er selv en sådan kvinde, det føler man — — Tror De, en kvinde er til at få bort fra sådan en ide? — Å, vil De lukke op, jomfru; der var vist nogen, der ringede.

Det var frøken Anna Årbo; hun kom gærne over og så til onklen om aftenen, når hun ikke var optaget af andet, og så var der glæde hos de to gamle; jomfru Andersen kom da også ind med et smil om de brunlige barklæber og gled tyst ned på en stol og hørte til.

Anna lod et glad overrasket „godaften“ høre, idet hun så Hans Råskov, og sae Velkommen, som om hun på en måde var værtinde i huset. Derefter satte hun sig på en ledig stol lige over for ham og ventede et øjeblik på, at den afbrudte samtale skulde blive fortsat, men da alle i tavshed så på hende, begyndte hun at tale. Hun fik Hans Råskov til at fortælle om sine undersøgelser og om årene i udlandet. Hun havde troet, at han derved også måtte komme til at tale om sig selv, men han havde den ævne at holde sig til, hvad enhver anden også kunde ha oplevet eller tænkt, men netop denne upersonlighed greb hende med en underlig magt: Han var altså et menneske, der vidste, at han skjulte sit egenlige jeg for andre; han udleverede kun et temmelig tørt hverdagsmenneske og beholdt resten for sig selv. Men når så onklen blandede sig i samtalen, og Hans Råskov et øjeblik så tavs hen for sig, så var han straks en anden, end da han talte; han var borte i det han havde tiet om — — —

Hun ønskede heller ikke at høre, hvad det var; han vilde ha tabt i hendes omdømme, hvis han havde 147kunnet få sig selv til at tale om det eller hentyde til det, så at formodninger lå nær. Hun antog han havde oplevet rystende begivenheder, som han nu var i færd med at glemme; han stod afsides fra andre mennesker og så efter sit livs bortdragende uvær — tordenen, som han alene havde hørt, lynene, som havde hvislet og svedet forfærdeligt i hans sjæl. Ingen skulde forstyrre den mand, der havde rejst sig efter slaget og vilde være alene med sig selv for at glemme; ingen burde ønske at udspørge ham for at høre, hvordan det var gået, og om det nu var bedre, om der var længe igen — — — Hun vilde heller ikke tro, hvad der blev sagt om ham, at han var forelsket i fru Ida; men måske mindede hun ham om noget sørgeligt, hindrede ham i at glemme — — —

Aftenen gik hurtigt, og de blev længe siddende sammen; Hans Råskov kunde ikke bekvemme sig til at bryde op; han var træt og næsten vel til mode, aftenens hyggelighed havde et øjeblik brudt anspændelsen i hans sind; her var ikke noget at gøre sig stiv imod, og der var en næsten sorgløs hvile i slapheden. Det var meget godt, at han var kommet her hen; lange intetsigende samtaler med venlige mennesker var måske det, han allermest havde nødig i denne tid, og dette halvvoksne barn, der underholdt ham med en verdensdames utvungenhed, hun gjorde ham en stor tjeneste; det var anden gang. Han berørtes pinligt af den formodning, at hun måske selv vidste det. Skulde han tro, at postmesteren havde sigtet til hende i sin vismandstale om kvinder, der anser sig for kaldede til at være en mands frelsende engel? Han blev mistænksom og så sig med opstigende harme om i den hyggelige kres, 148men så afviste han atter tanken:

Hun var jo et rent barn!

Men et barn, der meget snart vilde blive en voksen kvinde, og måske den bedste blandt dem, der nogen sinde var kommet ham i møde. Havde han været en mand, der forstod at indrette sit liv sådan, som det var tjenligt for ham, da havde han valgt en kvinde som den, der sad foran ham, nærmere ved ham end mennesker i reglen fandt det hyggeligt, og dær havde hun siddet og talt fuldkommen ugenert med ham i to timer; han så på sit ur — to timer. Hvor den tid var gået hurtigt! Men da han rejste sig for at ta afsked, var der ikke noget i hans natur, der bøjede sig imod hende eller søgte at holde hendes billede fast; hun havde blot på ny fyldt ham med tanken om den anden; her havde han hvilet sig, men nu var det forbi.

Frøken Anna gav ham et meget hjærteligt håndtryk til godnat, han måtte se på hende en gang til; hun var vistnok god; for lidt siden havde han været nær ved at falde i en døs, og han havde tilladt sig en flygtig drøm, som hun var med i; så træt var han altså; den slags unyttige overraskelser kunde man opleve i et hyggeligt øjeblik. Han trak uvillig sin hånd til sig og gik. Men da han var alene, blev han sig en mærkelig kraft og friskhed bevidst. Jeg kommer nok over det, tænkte han og gik rask til.

— Anna sad oppe i sit kammer og så ud i den halvmørke forårsnat og mindedes en sommeraften for fire år siden; hun var da fjorten år og meget sørgmodig, og hun skulde egenlig i seng; i stedet for sad hun ved sit vindu og betragtede telegrafstængerne, der stod i en lang række og bar trådene ud 149mod vest, helt ud i den rødgule himmel; hun skimtede den ene stang bag ved den anden og vidste, at der var ingen ende på dem; de stod med trådene på deres skuldre, førte dem ud efter i det uendelige. Her hvor hun sad, var der ikke noget, hun brød sig om; hun grundede længe over det og græd til sidst; det at hun kun var fjorten år, gjorde det heller ikke lettere.

Fjorten år! Men så viste det sig, at dette tal dog var stort nok til at fremkalde en simpel og lykkelig tanke: Når hun var fjorten år, så måtte den mand jo allerede være til, som hun ventede på. Han boede et eller andet sted, han gik måske i dette øjeblik hen ad en landevej, og hun kunde møde ham, havde måske mødt ham uden at vide det, for det var ingen af dem, hun kendte. Men han var til, var ikke en drøm, men lige så godt et virkeligt menneske som hun selv — — — Hun gik trøstet i sin seng og havde aldrig mere triste øjeblikke. Hun så ham af og til, han gik hen ad en vej langt borte, men han kom aldrig nærmere, og han forsvandt, så snart hun prøvede at forestille sig hvordan han så ud. Ellers tænkte hun kun lidt på ham, mindedes ham måske ved sine fødselsdage med den tanke, at han imidlertid også var blevet et år ældre.

Men nu havde hun altså mødt ham.

Hun rullede gardinet ned og tændte lampen; mørket der ude blev for stærkt, og da hun ikke kunde gå i seng, bestemte hun sig til at rode op i sine skuffer, det kunde desuden behøves. Hun ryddede op og fordelte indholdet på puffen og på sengen, og det gjorde godt i hendes hænder, der rystede svagt. Alt tøjet lae hun først i orden, derefter kom turen til 150det, der var stemning ved; hun beså hvert brev, og hvis hun ikke af konvolutten kunde huske sig til indholdet, læste hun noget af det og lae det til side; en hel stabel ligegyldige breve fyldte det halve af en skuffe, gratulasjonskort og små bøger i guldsnit indtog den anden halvdel — det var venindernes afdeling.

Hun stansede lidt og betænkte sig, da hun kom til den nederste skuffe, som hun ikke havde rørt i lange tider, men klokken var ikke så mange endnu, og hun holdt mest af at tænke på ham med alle disse gamle erindringer mellem hænderne; det hele blev mere fortroligt og jævnt, hun kunde nok trænge til et slags værn imod ham.

Skuffens indhold var ikke af den art, at det let lod sig ordne, men hun vilde dog se det igennem. Der var minder fra hendes rejser i ferierne: små buketter lyng, bundet sammen med silkebånd, muslingeskaller fra mange kyster, rav og flade stene med indskrifter. Der var store, mærkelige knapper fra hendes forskellige kåber, en stump tøj fra hver eneste kjole, hun havde haft, så længe hun kunde huske. Der var naive jule- og fødselsdagsgaver, som veninderne havde lavet; tre mælketænder, hvoraf den ene havde tilhørt hendes ældste søster, men hun havde tigget den af hende, da hun selv var fire år gammel, og der var lange udsigter til, at hendes egne tænder vilde skifte; den var pakket ind i et stykke rødt silkepapir for sig selv. Og der var et hentørret firben, som hun havde pillet af en vild rose; det havde været en stadig genstand for hendes undren, til hun kom i skole og lærte om tornskaderne i naturhistorien.

Denne skuffe havde en særegen værdi og var 151noget for sig; hun kunde ikke huske det halve af hvad der knyttede sig til disse rare sager, men fra dem alle slog der hende en stemning i møde, der forøgede hendes sindsbevægelse. Hun læste kærestebreve fra skolekammerater uden at more sig over dem; fandt frierbreve fra voksne mænd — de var blevet straffede med at få deres tilståelser gemt ned i børneskuffen; men nu satte hun sig til rette og læste dem igennem med største opmærksomhed og tænkte over dem; det ene var slet ikke så dårligt, hun tog begyndelsen af det en gang til. Men nu huskede hun godt, at det var ikke ham, hun havde syntes bedst om. Han var underlig.

Hun lod brevet falde ned og skød skuffen til, meget alvorlig, altfor fuld af stemning, til at hun kunde

være hel lykkelig. Hun rullede atter gardinet op og så ud; solroden var nu blevet stærkere og havde flyttet sig om i nordøst. I stedet for skuffens visne dufte trængte forårets pust ind til hende; hun lænede sig ud for at få mere.

For nogle dage siden havde hun endnu søgt at værge sig, hun havde håbet, at det ikke måtte blive ham, skønt der allerede bag dette håb var en sikkerhed om, at det var ham; men der var noget i hans ansigt, der skræmmede hende, han var vist en mand, der kunde blive farlig for den kvinde, der elskede ham; han gik så tungt, han stirrede barsk og stift frem for sig som en mand, der skyder et svært og vanskeligt læs og ikke har stunder til at se efter nogen anden ting. Hun havde ønsket, at hun kunde gå af vejen, fordi han var en mand, der hang ulykke ved. Eller — hun havde just ikke ønsket det; men hun havde dog tænkt — — hun huskede, at hun 152i sine yngre dage altid havde tænkt sig, at det var en let og ligefrem sag at blive lykkelig.

Men disse pigetanker vilde hun nu lægge ned i skuffen, hvor alt det andet var, der hørte barndommen til. I næste uge skulde der være stort skovbal; han kom også med, havde han sagt. I dagene imellem vilde hun gå og tænke på ham, det glædede hun sig til. Med den troendes dristighed tog hun sin lykke i forskud; hun var så overvældet af forventning, der stadig voksede, at hun til sidst ikke mere vidste, hvad hun skulde gøre med det altsammen; det tog til som en snebold, man ruller foran sig, og som man snart ikke kan magte. Men så er legen også fuldkommen.

Kirkeuret slog halv. Halv fire. Hun trak været dybt og lettet og tog sin hat; nu var der endelig noget, hun havde lyst til: Hun vilde ud og se solen stå op.

153

DER er skovbal i byens lystanlæg, et blandet publikum fylder den åbne estrade ved siden af pavillonen. Midt på gulvet drejer honoratiores sig sindigt den rigtige vej med deres ægtefæller, men langs den ydre rand suser den vilde galop avet om, saftige svende hvirvler af sted med deres piger i stramt favntag. Der står en sød og farlig em til værs fra den dansende ungdom, og efterhånden som aftenen skrider frem, påvirkes de sindige elementer deraf, varmen og farten fordeler sig mere ligeligt over det hele. Langs bænkeraderne syder hed hvisken, og i de mørkere kroge sprutter fordækte kys frem under sænkede ansigter. Musikken lyder velsignende over det hele erotiske ocean, pisker det med stormende galopader, lar det svulme bredt i sindige valse og maler det i kvadrillers hvirvler. Men de bølger, som opstår her, nåer længere ud, end musikken lyder, og jo fjærnere de ruller ud i mørket og stilheden, des mere skummende blir de; deres toppe kruses af sød gysen, men dalene er fulde af svimmel.

Fru Ida færdes alle steder som en vidunderlig ting, der gør nytte overalt og ingen steder tør savnes; hun drejes langsomt og varmt i den indre cirkel som 154en hvid lue midt i bålet, hvor der er hedest; hun ses hvirvle af sted langs den farlige, oprørte rand som en af de ydre flammer, der er brandens forposter og vinder nyt terræn for den, og mange ser på hende og vil gærne være det stykke tørre træ, som hun næste gang river med sig ind i bålet. Her hvor der er mange til at gi og ikke færre til at ta, her er næsten alt hvad hun kan ønske sig, og mere end noget menneske kan overkomme. Hun morer sig, som om dette var den yderste dag, og dog synes hun ikke at kunne få nok, hendes øjne søger stadig ud mellem træerne i det usikre lys, hvor folk kommer og går, langt ud mellem de grå stammer, hvor menneskene er lige så utydelige som deres egne skygger.

Vejgård er aldrig ret langt fra hende; han er aldeles overstadig; når han og fru Ida morer sig sammen, er der ikke til at være i nærheden for almindelige mennesker. Men dette er også Vejgårds store tid; bladene veed at fortælle om en digtsamling, han har under forberedelse, hvor livsglæden går i endnu højere bølger end i noget af hans tidligere værker; hans venner kan citere brudstykker deraf, og småbladene mumler om en kvinde, der har inspireret ham. Han digter uafladelig, hans poesi begynder vel ved jorden, men den ender mellem de hvide skyer og stjærnerne, han er aldrig før nået så højt. Det kan være det samme med at forklare, hvorfor han har opsøgt fru Ida som inspirasjonskilde til den overjordiske fryd, men sker det, at tiden blir ham for hed og besværlig, så ved han, hvor let tilgængelige piger er at finde, og siden digter han videre med befriet hjærne. Han holder sig hele 155tiden nogle alen fra den platte jord og er et af de få mennesker, som virkelig er oven på i denne tid. Hans hoved rager altid op over den højeste svimmel, og han er nu for alvor i færd med at blive en stor digter. Han går tit uden for og tar noter, fylder sin skitsebog med udbrud og versestumper, skriver hastigt i mørket uden at se på papiret.

Fru Idas latter lyder ikke så naturligt som hans, hun ler hårdt og stakkato, og hendes stemme kan undertiden falde hen ligesom i jammer, men hun hører det ikke selv, alt det andet overdøver hende og blander sig for hendes øre til eet kor; hun ønsker at smælte sammen med den almindelige vildskab og glemme sig selv, og lidt efter lidt kommer hun i spidsen for al lystighed; hun er det glødende midtpunkt, der selv er uden bevidsthed, fordi det er brændt ud, men hun spreder liv om sig og fylder alles bevidsthed med sin person. Der gribes mere og mere grådigt efter hende, alt som aftenen skrider frem; hendes spænstige former knuges i mange favne og taber ikke noget derved; det kan også ske, at der lægger sig en arm om hendes liv og vil føre hende med ud i mørket, men hun gør sig hver gang fri og lar manden stå dær med en tom, rundet arm frem for sig. Ingen har hun så tit stillet fra sig på den måde som proprietær Ahlmark.

Hans Råskov gik uden for og snakkede fornuftigt med sig selv, han formanede og underhandlede som en bedstefaer, der taler en seksårig til rette. — Jeg kan bære det, tænkte han, mens han afvekslende 156så på dansen og gik en tur ind i skoven, og dog var besindelsen hvert øjeblik ved at svigte ham.

Han havde slået sig gennem isen med fatning, han havde ikke kastet stenen; han havde ganske vist glemt sig selv, da han sloges med Søren, men ham havde han senere besejret og gjort uskadelig ved at trække ham op. Nu havde han kun sig selv at stride med, og når han kom over dette, så kunde han være sikker, så var han stærkere end alting. Han vidste hvad det gjaldt, og det kunde ikke gå an at svigte, for da var han uhjælpelig faldet igennem, han måtte ligge dær og hyle ligesom Søren, og ingen kunde trække ham op; han måtte vide, at hvis han først een gang var gået til bunds i sit eget raseri, så slap han ikke op af det igen.

Han gik tilbage til dansepladsen, og inden han kunde være forberedt på nogen ting, stod fru Ida for ham.

Nej tænk, er De også her, sae hun med ganske dagligdags stemme: God aften!

Hun ventede på et svar, men da der ikke kom noget, gik hun igen.

Ja, her var han — også!

Hvad var det? Blev han pludselig sindsforvirret? Alting var jo vendt op og ned med et ryk. Nå, sådan; sagen var ganske simpel den, at han også var her ligesom de andre mænd; uden at være sig nogen ydmygels bevidst rendte han her fra og til som en hund, bare for at se hende og på samme tid bange for hende, som en hund, der har fået prygl, men alligevel ikke kan dy sig. — Hvad var det for en teori han havde lavet sig — en forbandet fej løgn? Og så kom hun, og med et eneste blik begreb hun ham 157straks, afslørede ham som en tosse, der var værre end andre tosser, en fej nar, der ikke har mod til at begå den frelsende dårskab. Alt det så hun med et blik; hun sae det med et ord; hun hånede ham, som ret var, og gik så. Hvad skulde hun med ham, når der var villige narre i tilstrækkeligt tal?

Han lae sig ned og fortalte sig selv, at han vilde sove, det var det eneste rigtige efter de mange søvnløse nætter; han tvang sig til at ligge stille i flere minutter, og det var ligesom fornuften kom tilbage; han kunde igen tale fredeligt med sig selv. Han fandt de fredsommeligste udtryk ligesom en mand, der er i fuldt raseri og endnu ikke har slået første gang, men han holder sine hænder nede og taler sagte og formanende, mens han allerede i sine næver føler den udfarende kraft i det slag, der skal sætte blod.

Det kan ikke gå an at springe over noget, tænkte han. Ligesom slægtens gamle, kloge folk overbeviste han sig selv med den tankegang: Hvad der skal til, det skal til. Han forlangte af sig selv, at han ikke gik til side for noget, allermindst for en kvinde, han foragtede. Dette vigtige holdepunkt havde han: Foragten; det gjaldt om at bringe så meget som muligt ud af den. Der kunde komme en rystelse over ham, når han hørte hende le og støje der inde. — Jeg har feber, sae han til sig selv; det er krisen der nærmer sig, og nu er det, at det gælder om at komme godt fra det; ellers skal jeg gå med det i år, som jeg nu har gået med det i uger. — Hun var i sit bedste humør, den fordel havde hun desværre; hun hylede, når mændene kom i nærheden af hende; den perverse, røde kat, han havde set i sin barndom, det var 158ganske rigtigt hende; den var blevet til et menneske i hende, og hendes stemme var kattens, der jamrede efter elskov.

Han tvang sig til at blive stående, når han følte, at han gærne vilde løbe fra det; al forfædrenes fornuftige ævne til at ta livet, som det faldt, syntes at blive levende i ham nu; de gamle bønders stille dukken med nakken over for hvad der ikke kunde være anderledes, den levede op i ham og hjalp ham, nu da det var fornødent.

Han hviskede med sig selv, mens han gik fra og til; han kunde gribe med rasende hånd i en gren, der slog ham i ansigtet, men han slap den straks og passede på sig selv som en, der for nylig har brækket en arm og veed, at han skal være forsigtig.

Det blev vildere der inde. Ja vel, dette var næmlig den endelige prøve, den yderste dag — — —

Idet han tænkte dette ord, så ramte det ham vildt som noget man render imod og kvæster sig på i mørke; han blev overvældet af syner fra Åbenbaringen, som han havde læst to gange i sin barndom; sværd og flammer, død og brøl i basuner stod om ham; alle de syv skåle blev udgydt over ham — —

Han gik dybt ind i skoven og holdt sig ved et træ, han tvang det under, han stirrede det ned, og i mørket fik hans øjne den samme betvingende kraft som hans bedstefaers havde haft, når han løftede ansigtet oppe ved sin bordende og så på en, til han blev kold i ansigtet og gik.

Skulde det nu briste for ham på grund af en elskovssyg kvinde? Han var hidtil kommet over alting, havde tvunget det ned det ene efter det andet med en 159stigende følelse af spændkraft til at holde det nede, og nu — — — — —

Et hyl af en kvindestemme sprængtes ud af mørket tæt ved siden af ham; han havde nær skreget selv og greb forfærdet for sig, som var selve tavsheden eksploderet om ham. En skikkelse foer forbi, derefter kom en anden, og en anden stemme hørtes, der bandede på dælen — —. Den sidste kendte han; han gik i modsat retning af de to, og støjen døde snart hen.

Der måtte vel være gået en time; han følte, at det vilde være farligt at blive længere i mørket og ensomheden; det var bedre at vende tilbage til de andre. Men da han kom i nærheden af dansepladsen, hørte han sit navn blive nævnet, og en stemme sae: Han var her lige for fem minutter siden.

Fem minutter. Han havde det altså ligesom de syge, der begynder at mærke dødens famlende tag, der strammes og løsnes, og mellem hver gang de slår øjnene op, tror de, der er gået dage!

Så var det bedre at være død. Hans sjæl bøjede sig i et nu længselsfuld mod denne udvej, men han skød straks tanken bort igen. Det var jo hans ide, at han ikke vilde gå under; hans forstand og hans vilje skulde altid rejse sig sejrende over det, der styrtede over ham og truede med at begrave ham. Nej, den udvej stod ham ikke åben; det var at springe i vågen af fri vilje, at gå under i en dødskamp, om hvis vildhed han ikke kunde gøre sig nogen forestilling. Nej. Han havde at holde ud. Andre kunde gøre det, der var mere heldige end ham, men han formåede ikke en gang at misunde dem; han var født med den nødvendighed 160at leve livet sådan som det var; det kunde ikke ændres.

En skikkelse kom ud mellem træerne og stansede foran ham.

Godaften, hr. Råskov; De danser ikke.

Det var Anna Årbo. Hun begyndte uden opfordring at tale om ballet, om sidste gang de havde truffet hinanden; han vidste ikke, om hun kunde mærke noget på ham, men hun blev åbenbart glad, da han sae: Jeg danser ikke, men skal vi spasere lidt sammen? — Det skaffede ham en vis lindring at gå og høre på hende; der faldt ligesom en blå, sval tåge over de røde syner, der brændte i hans sind, som var hans lange, glødende dag snart forbi, og mørket bragte kølighed og hvile. Han førte hende tæt forbi det træ, hvor han for lidt siden havde ligget; hun mærkede, at han trykkede hendes arm, og der kom en skælven over dem bægge. Hans arm kom til at ligge om hendes liv, og hun lænede sig tættere ind til ham, men blev dog ved at tale som før, om ting, som ingen af dem skænkede den ringeste opmærksomhed.

Det var anden gang, at en kvinde var så nær ved ham. Dybt inde fra hans erindring kom billedet af en usigelig mildhed langt borte, og han syntes at forstå, at den var bestemt til ham, men andre tiders barskhed var kommet efter og havde indtaget pladsen. Han havde glemt det, men der var altså noget, der havde magt til at kalde det tilbage.

De er den første — — begyndte han, men så tav han.

Hun vendte hodet om imod ham og smilede, rede 161til at tro på alting. Men da fik hans ansigt et andet udtryk.

Hvorfor bær De rød sløjfe? spurte han og pegede på hendes hals.

Hun førte hånden op til den og rev den af.

De var kommet hen til lyset og støjen; stemmer lød ud til dem, også fru Idas latter hørtes, blandet med andres.

Hans sjæl blev ligesom grebet af en kastevind, hele hans bevidsthed duvede for en glødende storm; han greb hende i armen og stirrede, som om han havde møje med at genkende hende; det var heller ikke mere hende, han så, en eller anden tilfældig ung pige, han havde mødt; han stod ansigt til ansigt med sit eget gøglende afsind, der lidt efter lidt havde ladet ham glemme, hvem det var han fulgtes med, og i stedet for påtvunget ham forestillingen om en anden — —. Og denne andens stemme lo der inde, lo ad ham, som om det var selve det triumferende vanvid, der lod sig høre, nu da han var i dets vold.

Skal De så ikke ind og danse? spurgte hun med forandret stemme.

Nej.

Hun så på ham med angst og undren, men han mærkede det ikke, hans bevidsthed kunde ikke rumme mere. I næste øjeblik var hun borte.

En trompetsolo bragede løs fra musiktribunen og borede sig ind i hans bevidsthed som en giftig splint. Han så sig forvirret om.

Fru Ida kom frem i den granprydede indgang til dansepladsen. Straks efter så Hans Råskov hende komme lige hen imod sig.

162

Er vi ikke venner? spurte hun og rakte hånden ud imod ham.

Nej. Vi er fjender.

Hun lo. Han var virkelig komisk, dette forrykte mandfolk, der øjeblikkelig røbede sig, så snart man talte til ham. Gik han ikke dær ude i mørket som en gal tyr, der straks gav et brøl af sig, når nogen talte til ham. Han havde viist alt hvad han kunde.

Hun morede sig oprigtigt, med musikken bag sig og mændene, der ventede. Hun lo; det var som om hun nu endelig kunde le al sin forelskelse bort — eller hvad det nu var for noget galskab, hun havde fået i sig ved at se for meget på ham, — og det gav hende mere lyst til at le; han var ganske simpelt morsommere end nogen af de andre. Hun lo jublende, og nu vilde hun ind og more sig kosteligt, mens han gik her ude og *hadede* hende; måske endte det alligevel med, at han også kom ind, men det var ellers lige meget. Det var længe siden, hun havde haft en så befriende latter — —

Ler De ad mig? sae han og trådte et skridt frem.

Ja, svarede hun, idet hun holdt op med at le; De er da komisk, men kom De hellere med ind, nu har De længe nok gået og skabt Dem her ude. Kom så!

Ler De ad mig? gentog han. Han stod nu helt op ad hende. — Er jeg latterlig?

Ja, sae hun og blev bleg.

Hun bøjede hodet tilbage; han gabede næsten over hendes ansigt, og han stirrede på hende med øjne, der ikke blinkede eller forandrede udtryk; han mindede om visse asiatiske gudebilleder, 163hvis ansigt er en dødsmaske, mens øjnene skinner med et overnaturligt liv.

Hun blev som lammet af dette blik; senere følte hun, at han kunde ha gjort med hende, hvad han vilde, om han så havde kvalt hende; hun var næsten uden bevidsthed og uden vilje.

Han stirrede ind i hendes ansigt, til det blev dødt og gråt, med had og med et forfærdet spørsmål, men han så i hendes ansigt kun et spejlbillede af sit eget afsind; og han, der i den sidste tid stadig havde følt sig svævende på randen mellem det tragiske og det latterlige, han fik ikke noget svar på sit spørsmål. Hun havde leet et øjeblik, og nu stod tragedien skrevet i hele hendes skikkelse.

Jeg blir syg, hviskede hun og sank bag over. Idet han vilde gribe hende, udstødte hun et hvinende skrig; folk kom til, og Hans Råskov forsvandt mellem træerne.

Hvem er det? spurte hun, da nogen greb om hende og støttede hende.

Det er Kai, der kommer for at spørge, om du nu vil med, Ida. Du er syg; lad os to gå.

Hvad er det, vil De hjem? lød Ahlmarks stemme bag ved. — Han stillede sin uordenlige person foran fru Ida: Ja gå De kun hjem; De har gjort mig så ulykkelig, som jeg kan blive.

Fru Hansted er syg, sae Kai.

Det er jeg også, men hun dør vel ikke af det; det gør jeg måske. Farvel, fru Hansted, og tænk på mig, når jeg har hængt mig.

Han lo fjollet. Men vil De frelse mig, så kan det la sig gøre endnu — — Der kom pludselig rejsning over manden, og et håb lyste i hans ansigt.

164

Kai, sae fru Ida forvildet og holdt fast i hans hånd; jeg følger med dig; jeg vil hjem.

Nu går vi, Ida. De skulde ikke samle opløb, herr Ahlmark; De må jo nok kunne mærke på Dem selv, at De ikke er tilregnelig.

Der hørtes stemmer længere inde: Ahlmark — — han skal være her et sted — —

Farvel, fru Ida, sae han; jeg tilgiver Dem, dælen — — nej, her skal det sgu ikke gå for sig, afbrød han sig selv og satte af sted i fuldt løb.

Kai tog fru Ida under armen og gik. De kom forbi en betjent, der havde en flok om sig, som han udspurte. Det sidste de skimtede i halvmørket, var Vejgård, der stod op mod et træ og noterede; hans blyant blinkede og dansede i det svage lysskær.

— Hans Råskov var på vejen hjem, men det varede ikke længe, før han måtte sætte sig; det var ham umuligt at komme bort fra det sted, hvor det afgørende endnu ikke var sket, det der skulde gøre ham til en fri mand igen. Det gjaldt livet, at han ikke kom bort her fra med uforrettet sag, hvor alle hans tanker var bundne og atter og atter vilde vende tilbage og rase i minderne. Det beroligede ham lidt, at han ikke mere gik; han vilde vente; imidlertid kunde der ske et eller andet; han var indenfor en mulighed, så længe han blev på stedet; der kom en vis tålmodighed over ham.

Men sæt, at hun var gaaet hjem. Han rejste sig med et spring og begyndte straks at gå. Hans sindsbevægelse tiltog, idet han nærmede sig det sted, hvor hun måtte være, for hun kunde vel ikke være gået hjem! Hvad skulde der så blive af ham?
165

Han vilde ikke løbe; gå fornuftigt vilde han, indtil han fandt hende og havde hendes legeme mellem sine hænder, og hvad så?

Nej, han vilde gå besindigt — — men hvis hun nu var gået hjem — sammen med sin spinkle ven, så vilde han løbe, til han indhentede dem; så måtte der ske noget — — det, der *skulde* ske.

Han gik hidsigt til, det kunde ikke gå an at udsætte sig for, at hun var borte. Nu vilde han hende noget; hun skulde findes. Hvad der skulde ske, vidste han ikke; først vilde han se hende.

Men så kom der pludselig noget, der standsede ham: Blod.

Han så hendes blod, det flød over hans hænder.

Han sank ned på en træstub; været gik hylende i hans hals, sveden sprang ud på hans pande, faldt tungt på hans hænder og løb som varmt blod mellem hans fingre. Han var nær ved at græde; gråden steg op i hans hals, spændte og brast. Han græd virkelig, uden hulken og med tørre øjne, og der kom ingen friskhed eller lindring af det. Hvad han knap havde formået som dreng, det var blevet ham næsten umuligt som mand; det var, som om den gråd, han ikke kunde græde, var bleven til sten i ham. Hans sjæl var en stenørken, skoldet af en uforanderlig sol. Var det det sidste grønne strå, der nu visnede, den sidste friske dugdråbe, der hentørredes?

Måske var dette slutningen, og han blev fri for bevidstheden om sig selv, der altid havde været ham en kval. Han samlede i een anspændelse al sin sjælsstyrke for med al den klarhed, der endnu var 166ham lævnet, at berede sig på tabet af sin forstand; han syntes også han så ned gennem sin fortid og erkendte de linjer, der fornuftigvis førte op til denne afslutning, og han sad og ventede det med beredt sind som den, der ikke kan flygte; han sad med hængende hænder og gabende mund og stirrede ind i skovens tætte mørke, han så ind i sin sjæls mørke og ventede, at det skulde komme.

Men der var blevet stille i ham, synet af blod forsvandt; også dette skulde han rumme i sin bevidsthed og så kunde han få lov at leve videre så godt det var ham muligt. Der havde været et kald på blod, det var ikke blevet fulgt, men han skulde betale for det. Han måtte selv gi alt, siden han ikke vilde gå til andre og ta, hvad der krævedes af ham. Han, der sparede, skulde ikke spares.

Som dreng havde han en gang læst om en morder, der havde gjort sin gærning og fået sin dom og blev kørt af sted til tugthuset. Rolig, næsten vel tilfreds betragtede han fra kupévinduet tilskuernes stumme mængde, der gruede og forbandede ham indvendig og ikke forstod. Betjenten tog ham i armen, og han satte sig føjelig ned som en mand, der er færdig med sit og opgir bestemmelsesretten over sig selv.

Hans Råskov strøg sveden af panden med den ene hånd, rejste sig og gik lige ud af skoven. Han fejede grenene til side og brækkede dem, når de gjorde modstand; han sparkede sig gennem slyngplanter og vadede over grøfter, gik lige på med dyrets instinkt. En gren slog hatten af ham, han havde ikke tid til at lede efter den. Når han trådte 167ned i huller, var det som om benene skulde knække under ham, men han stansede ikke et øjeblik.

Han kom hjem, pakkede sammen og fandt et nattog, der førte ham bort fra byen. Næste dag opsagde han telegrafisk sin plads og rejste til udlandet.

168

Hans Råskov rejste over grænsen som en flygtning, han drog ud af landet med al mulig hast ligesom de, der rejste bort fra Sodoma, hvor det regnede med ild, indtil intet blev efterladt, der var frisk eller grønt. Men han var ikke så lykkelig, at han kunde undgå at se sig tilbage. Hans tanke blev stående i det, der var sket; mindet derom blev til en bitter saltstøtte, der stirrede ind i fortiden, hvor alt var dækket med lava og størknet lidenskab. Tanken voksede fast ved bredden af hans livs døde hav, hvor det røg af svovl og asfalt og andre helvedes krydderier, og imens førte iltoget ham helt ned til Wien, men der vilde ikke komme nogen afstandsfølelse i hans sjæl. Hans erindring var en ild, der sved mange enkeltheder af; også den ene, der et

øjeblik ligesom havde bragt ham forglemmelse og lindring; tanken om Anna Årbo syntes at være begravet under asken; tilbage stod et par enkelte scener, hærdede i ild: Fru Ida, der skreg som en elskovssyg, rødflammet kat og gjorde krumspring fra favn til favn; fru Ida, der lo ad ham og fremkaldte en hæslig, syg kildren i hans sjæl, der måske var den latter, han aldrig selv havde nævnet, og så til sidst: ham selv, alene, med fantasien 169dryppende af hendes blod. Og når han blev træt, og disse syner blev blege, så brølede og snurrede der uden om alt dette en ukendelig masse af andre mennesker.

Han sov ikke stort i de tre døgn, der fulgte på den aften, og han mærkede, hvordan der på hans isse opstod to smærtende punkter, der sendte udløbere til siderne, indtil det for hans fantasi antog formen af et eller andet bogstav, der havde sin basis i nærheden af hans tindinger, og hvis toppunkt — når det blev færdigt — skulde være et sted i baghodet; han begyndte at se dette bogstav, når han skulde sove, et bestemmelsens tegn, et Mene Mene Tekel — —, der måske snart skulde blive tydet.

Træt og uden kræfter, men med gode papirer hos sig kom han til Wien, søgte arbejde og fik det, inden han vidste, om han endnu var arbejdsduelig. Derefter opsøgte han en berømt nærvelæge, fik noget at vide om overanstrængelse og medfødt anlæg til nærvøsitet, og da han således havde fået sit onde beskrevet og ført til bogs, følte han en vis lettelse og sae til sig selv: Nu skal der først og fremmest gå nogen tid. Og mens hans fantasi skejede ud, talte han fornuftigt med sig selv, levede og arbejdede fornuftigt. Hans nætter kunde være fulde af galskab, men dagen efter kaldte han det sygdom, og han indrømmede, at den måtte ha sin tid. Han længtes ikke, han fortrød ingenting, eller ønskede noget anderledes; den gamle, fornuftige betragtning fik atter hold i ham: at det var bedst, sådan som det var gået, og det kunde ikke ha været anderledes. Hvor galt det end var gået ham, så turde han dog ikke ønske sig noget ændret; han vilde ikke tænke 170på andet end at finde sig til rette i det, som var sket, og så for resten gennemføre en levevis, så begivenhedsløs som muligt.

Ensomme mennesker er mere fanatiske regnemestre end andre; den dag de kommer tilbage fra menneskene med alle deres stykker gale, så sætter de sig ned og gør dem om igen og kommer til det samme resultat som før, og på den måde opnår de deres relative tilfredshed.

Han kom efterhånden til ro; han genfandt sin nedarvede ævne til at gøre tilværelsen ensformig. Han havde lært at frygte alt, hvad der susede og malede rundt og gyngede indvendig, og hvad der sled i nærverne og endte i fingrene som lyst til at gribe og slå itu. Hvad der nu var brændt fast, lod sig ikke viske ud, men det blegnede og stivnede; bogstavet, der var skrevet på hans hjærne, vilde ikke helt forsvinde; han havde altid en foruroligende lethed ved at forestille sig det, og undertiden kunde han føle og se det, men så benyttede han det som en målestok for, hvor nærvøs han var, og hvor meget han skulde passe på sig selv.

Et år senere fik han en mere ledende stilling på fabrikken, og det hjalp mægtigt på hans selvagtelse; han begyndte for alvor at anse sig for helbredt. Der kom noget maskinagtigt over ham; af hensyn til sine nærver foretog han lange udflugter i omegnen af byen, altid til fods, og da kunde han gå mil efter mil med stokken hængende mellem to fingre, med usikre, men lange og ens skridt, med stift blik og med munden halvt åben, og når han var faldet i den gangart, tilbagelagde han fire fem mil uden 171at se eller høre og uden nogen forandring. På samme måde arbejdede han, stift, i en ret linje, ligesom i dvale; men alt hvad han havde under sig, gik efter en snor, og han var vel anskreven hos direksjonen.

Han bestræbte sig for at bekæmpe sin menneskeskyhed, skønt det at ha mennesker i sin nærhed stadig virkede på ham som en plage — i sine mest ophidsede øjeblikke følte han det som en modbydelig hudsygdom — men han sae til sig selv, at han var ikke længere nogen ung mand, og den uvilje, mennesker indgød ham, hørte til de ting, han med sin alder ikke mere kunde tåle, han måtte indrette sig derefter. Han fik rigelig anledning til øvelse, for det lod til, at han virkede mindre frastødende på folk dær nede end på sine landsmænd, og det hændte ikke så sjældent, at en sorgløs Wiener med glatte, hvælvede kinder, og hvis øjne havde en blankbrun, ligesom fed kulør, gjorde ham til sin fortrolige og spurte ham til råds — mest i kærlighedssager, og apellerede til hans menneskekundskab i almindelighed, hvis han erklærede, at han var ukyndig på dette specielle område. Han hørte mange latterlige ting og tog imod dem med al mulig alvor, han vænnede sig til at nikke forstående og at udtale en mening om sager, der ikke havde nogen interesse for ham. Han lod sig respektere som en erfaren mand, der vidste mere, end han sae, og han fik en art omgang, der ikke var mere kedelig end ensomheden. Der var inderst i ham den tanke, at dette var en akkord mellem ham og hans livs frygt: Han lod, som om den ikke eksisterede, og rørte ikke 172ved den; så skulde den til gengæld lade, som om den ikke var til, og denne sjælelige hygiejne syntes virkelig at føre til helbredelse; han havde — ligesom det kunde være for bestandig — sluttet fred med Den røde galskab; til gengæld forpligtede han sig til at undgå beskæftigelse med alt, hvad der kunde virke ophidsende.

Sådan gik der fem år; han forandredes ikke stort, udover at han mistede en del af sit hår og blev lidt sværere; han var en statelig mand på et kontor.

Bondeslægtens slidernatur var igen kommet frem i ham; de fem år var som een lang arbejdsdag, som en af disse pløjedage, forfædrene havde øvelse i, når de trak den samme snorlige fure op og ned ad de flade marker; de passede deres ting og holdt øjnene fæstede ved hestens øren og furen, der skulde følges; kun

flygtigt lod de blikket vandre efter de kendte ting: naboen, der kørte forbi og skulde til smedie, føllet, der gjorde krumspring inde i græsset og aldrig så de med utålmodighed på solen eller på uret; de spiste deres midaften på en grøftekant med blikket delt mellem deres egen træskosnuder og hestenes muleposer; om aftenen sad de på bænken og så op mod byen, hvor solen gik ned; de gik tidligt i seng, mens karle og piger holdt sjov, og de sov støt, uforstyrret af den latter og galskab fra natteroderne udenfor, der ikke havde bedre forstand. Og nu gik en af deres efterkommere i et fremmed land og sled på den gamle ensformige bondevis, mens glade karle og piger ofte stansede med deres arbejde og holdt fest, så det skingrede; 173de stod ikke tilbage for deres blodsfrænder i Nordsjælland.

— Hans Råskov var ingen kunstkender, men der var i musæerne en ting, der interesserede ham: den assyriske og den ægyptiske billedhuggerkunst. Han, der i det daglige liv vogtede sig for at begå nogen handling, der udsprang af en stemning, han kunde ha stemninger, der drev ham til at vandre op og ned mellem faraoner og assyriske fyrster. Alle disse ens ansigter, de hovmodige smil om de tykke stenlæber, den uforanderlige kulde i de stive øjne, det udøvede en stærk tiltrækning på ham. I grunden så de temmelig stupide ud, men i deres fuldkomne mangel på stemning eller følelse for andre var der åbenbart tilsigtet et ideal af menneskelig fuldkommenhed. De var herskere, måske ikke over så meget, som de hovmodede sig af, men i alt fald over sig selv. Sådan havde de stået i århundreder, lige uforanderlige, og efter dette ideal havde de stræbt at tilpasse deres liv. Muligvis løj mange af disse gamle sten; der var lidenskabelige, gale og svage mellem originalerne; men så var der i alt fald i kunstnerens sjæl et udtryk for en værdig menneskeart: Manden, der føler sig hårdere end alting og smiler ad det, så det smuldrer hen som sand for hans fødder. Det billede, der forestiller en konge, som står opret og med et hånligt smil kvæler en løve mellem højre arm og kroppen, han forestiller den fjærne tids helt, eller måske blot typen på det lykkelige menneske. Disse stenbilleder havde Hans Råskov en dyb sympati for, som om han i dem havde fundet åndsbeslægtede fra gamle tider; hans tro på egen urokkelighed 174ligesom forstenedes i ham, han fik efterhånden en hovmodig overbevisning om, at han nu for alvor var i færd med at blive hårdere end alting; han tænkte sig et ideal af fuldkommen ufølsomhed, på hvem begivenhederne gjorde lige så lidt indtryk, som Assyriens og Nildalens flyvesand på de gamle stenfyrster.

Men da den lange arbejdsdag var gået i eet hårdt træk, da Hans Råskov var blevet en anset mand og tjente gode penge, som han sparede de fleste af, da afveg han pludselig fra sine forfædres skik; han tog sig ikke en fornuftig hvil for at kunne fortsætte den næste lange dag med nye kræfter, og nøjagtig på samme måde; han opsagde sin plads med den motivering, at han vilde hjem til Danmark og søge sig en stilling dær. Direksjonen forstod udmærket godt hans grunde og beklagede, at han vilde rejse; han selv var i virkeligheden ikke så klar over dem, som han gav det udseende af. Men det var ligesom blevet aften; mørket begyndte at falde; han følte, at han var ved at blive gammel og vilde ud af ensformigheden og bort fra den sikre fremtid, der nu i alt for høj grad lå åben og tilrettelagt for ham.

Måske var det grunden. Eller er der perioder i menneskets sind, lovbundne, ukendte forhold, der til bestemte tider vender tilbage med kresløbets nødvendighed? På samme måde som himlens sædvanlige udseende forstyrres, når en komet slæber sin brandfakkel hen over den og siden forsvinder og overlader det til os at udregne dens bevægelses love.

Hans Råskov skyndte sig hjem som en forvist, 175der har fået amnesti, og da han nærmede sig sit lands grænse, skete det at han glemte alle sine gode grunde, som han havde udviklet både for sig selv og andre, de blev til ingenting under det overvældende indtryk af det ene: Nødvendigheden af at komme hjem. Det skulde nu sådan være.

176

DA Hans Råskov kom hjem til Danmark, skyndte han sig ikke med at få en stilling; han rejste omkring for at se på forholdene. Der var sket så meget i de fem år, og han bestræbte sig ærligt for at interessere sig for det, men han var egenlig skuffet og stærkt tilbøjelig til at rejse ud igen; han havde atter den underlige fornæmmelse af, at alting var lukket for ham, ligesom vendte ryggen til ham, ganske som når de andre drenge legede på skolepladsen, og han selvfølgelig ikke var med, og den samme fjendtlighed kom op i ham; han sae til sig selv, at her var ikke godt at være. Dog fortsatte han sin rundrejse, indtil der en dag, som han gik ned ad gaden i en større provinsby, kom en dame hen og stansede ham. Han kendte hende, så snart han hørte hendes stemme; det var Anna Årbo, og hans næste, øjeblikkelige tanke var: Hvorfor er jeg ikke rejst?

Måske var det fordi hun så fuldstændigt havde været ude af hans tanker i de fem år, at han var dårlig forberedt til pludselig at huske hende igen med en sådan tydelighed. Hun så ældre ud, var også vokset lidt; hun var ikke meget mindre end han, og af sikkerheden i hendes væsen sluttede han, 177at hun var blevet gift; det var ham også påfaldende, at hun slet ikke smilede, mens hun talte, og dog var hendes stemme uforandret mild ligesom før.

Jeg kunde kende Dem på lang afstand, sae hun, og derefter begyndte hun at fortælle om sig selv; hun havde begyndt at læse til lærerinde, men havde opgivet det; nu ejede hun en stor modeforretning, der gik godt.

Han fortalte i tre sætninger, hvad han havde taget sig til, og tav så; den bitterhed, der var kommet op i ham ved tanken om hendes mand, forsvandt, da han hørte, at hun var selvstændig; samtidig blev han også mere ligegyldig ved hende.

Vidste De, at jeg bor her? spurte hun.

Aldeles ikke; jeg rejser bare rundt og ser mig om. Det kan være, jeg vil søge en plads her hjemme.

Hun følte en overlagt kulde i hans svar og fortrød sit spørsmål; det var vel en rest af gammel svaghed, tænkte hun.

De forsvandt så pludselig den gang, sae hun og såe fast på ham; ingen vidste, hvor De blev af.

Det havde heller ingen betydning for nogen.

Det tar De fejl i, svarede hun med en sikkerhed, der helt tilintetgjorde hans erklæring; det havde betydning for flere end een.

De ved det måske bedre, indrømmede han. Han følte det som en svaghed, at han ikke kunde spørge, hvem hun mente. — De har forandret Dem meget siden sidst, tilføjede han; De var jo også et barn den gang.

Ikke så meget, som De måske tror, sae hun; men uerfaren var jeg unægtelig.
178

Der var stadig noget i hendes tone, der gjorde ham til den lille. — Han hævede stemmen og sae: Har De hørt noget til — vore fælles bekendte?

Min onkel lever endnu, ham husker De vel? Proprietær Ahlmark rejste til Amerika, da han kom ud.

Fra hvad?

Fra fængslet.

Dette gjorde ham svag. Et lys faldt over noget, som han havde glemt, og som ikke kom ham ved, men det faldt ham så nær, at det berørte et øjeblik i hans liv, der blev endnu mere levende ved så uventet at blive belyst og så at sige draget frem af en anden. Han følte pludselig en levende interesse for den mand, der var stormet forbi ham og havde begået en forbrydelse, mens *han* kæmpede med sig selv og vandt sejer.

Hvordan går det ham nu? spurte han.

Det går ham vist udmærket; der blev ikke meget igen af gården, men han er nok kommet godt i vej alligevel.

Ja. Det tror jeg gærne. — Farvel, frøken Årbo.

Farvel hr. Råskov.

Hun rakte ham sin hånd, og grebet af det forpinte udtryk i hans ansigt tilføjede hun: Ses vi ikke mere? Eller rejser De videre?

Han så hen for sig og sae: Jeg har ikke noget at rejse efter. — Men han følte ikke selv halvdelen af den uhyre fattigdom, der lå over ham i det øjeblik.

Hun sae ham sin adresse og tilføjede, at hun ventede at se ham med det første. Dermed skiltes de.

Nu har jeg igen oplevet noget, tænkte han, og nu var det vel på tide at komme af sted. — Han 179følte det ligesom han nu havde fået nok, som om det egenlig var hende, han var kommet hjem for at se.

Hvor havde hun været overlegen med sin naturlige elskværdighed, og han selv ubetydelig og bagvendt! Det var ingen sag at hæve sig over for mennesker, der i ingen henseende kom en ved, men her, hvor der var noget fælles, som bandt, var han blevet den underlegne. Hende havde han spaseret med den aften, havde taget hende om halsen og rimeligvis kysset hende, det huskede han ikke bestemt, og hun havde gennemskuet ham, eller hun havde i alt fald måttet tro, at han plumpt og fejt havde grebet hende som et redningsmiddel, og så opgivet hende igen. Nu havde hun haft fem år til at komme ud over det, og det var lykkedes hende; han tog ikke fejl af, at hun var stærkere end han. Hun havde endogså vist ham mere elskværdighed, end der var nogen som helst anledning til, havde inviteret ham til at besøge sig, for at han ikke skulde tro, at han vakte nogen som helst stemning hos hende. Men så burde han prøve at efterligne hende, han, der ikke var så nær helbredet, som han troede, men var blevet overmodig af sin sundhed, som syge gærne blir, når de mærker, at kræfterne begynder at komme igen. Og han besluttede at besøge hende

inden ret længe.

Næste dag mødte han hende på gaden sammen med en ung mand, der talte ivrigt og halvhøjt, og som gik så nær ved hende at han måtte være en meget god ven.

Nu forstår jeg hendes indbydelse, tænkte Hans Råskov, ganske uberørt af hendes venlige hilsen; med den mand i baghånden er der ganske vist 180ingen anledning til at være bange eller blot forsigtig over for mig. Nu har jeg ingen grund til at blive her længere.

Men samme eftermiddag, da han var færdig til at ta af sted, mødte han hende uden for hotellet; han syntes at kunne mærke på hende, at hun havde ventet på ham.

Han vilde sige farvel til hende med det samme, men da hun begyndte at indlede en samtale, så tænkte han, det kunde jo også vente lidt. Hun var mere livlig end forrige gang, og de fortalte atter hinanden en del om, hvad de havde oplevet i de fem år, men pludselig gik samtalen i stå; de så på hinanden, og bægge følte, at de havde ikke flere ligegyldige æmner at tale om; nu måtte de enten skilles eller komme til det, der brændte dem på sjælen; han havde en hel sætning færdig, der begyndte med „farvel“, han havde sagt den for sig selv et par gange og overvejet den, så den netop var, som den skulde være, men så kunde han ikke få den frem. Når den var sagt, så var det virkelig forbi; den var sådan, at der ikke kunde siges andet til den end „farvel“; han ønskede, at det var overstået; men hver gang han åbnede munden for at tale, forudså han hele dens rækkevidde; den voksede i afgørende betydning, hver gang det mislykkedes at få den frem; den faldt tungt og lammende over ham, blot idet den blev tænkt; den vilde afgøre hans fremtid, for så vidt som den skilte ham fra hende.

Hun mærkede, at han vilde sige noget, og så forventningsfuld på ham; han gjorde en bemærkning om husene, de gik forbi, og med det samme var hans afskedsord sunket til bunds og forsvundet som 181en sten i en brønd; han måtte la det gå, som det vilde.

Lidt efter mødte de den mand, lian før havde set hende sammen med; han så på hende længe i forvejen og hilste dybt.

Hvem er den mand? spurte Hans Råskov.

Det er en god ven af mig, sae hun ligefrem; jeg har kendt ham i den tid, jeg har boet her. Skal jeg fortælle Dem noget mere om ham?

Ja, siden det er en god ven af Dem.

Nå ja — han har friet til mig.

Han svarede ikke; i tanken var han allerede langt borte, det var vel hendes mening at sige farvel til ham på denne måde, og det vilde også være det bedste; han følte sig stærk nok til at gengælde hendes sidste håndtryk; det var rimeligt og sundt, at det endeligt skillende ord udgik fra hende. Han så langt hen for sig, overskuede i et blik fremtiden og mente, at den var til at bære; dette var den sidste prøvelse, også den skulde han bestå, og så — — —

Jeg har haft brug for en ven i disse år, begyndte hun på ny, skuffet over hans tavshed, og jeg har måske ikke så meget at beklage mig over, jeg er ikke den, der er kommet værst fra det.

Beklager De mig? spurte han.

Hun gik nogle skridt uden at svare. — Det hele lignede til sidst et skibbrud eller en anden katastrofe; alle søgte at redde sig, så godt de kunde, rendte som afsindige hver til sin side.

Jeg ved godt, frøken Årbo, at jeg har gjort uret imod Dem; men var der nogen grund til, at jeg talte om det, da jeg havde indtrykket af, at De ikke tænkte 182på det mere? Jeg har selv tænkt meget over det, siden jeg har set Dem igen.

Over for mig har De ikke noget at bebrejde Dem. Jeg bildte mig ind, at De trængte til en veninde, og håbede, at det skulde blive mig; jeg var atten år den gang, hr. Råskov; og jeg tror endnu, at der var et øjeblik, da De var glad ved mig.

De var også det eneste gode menneske, jeg kendte, den gang som nu.

Men så var De pludselig borte, De måtte være rejst med det samme; da var det først, at jeg forstod, hvor forfærdeligt det hele havde været. Fru Hansted — —

Sig det kun; det er rimeligt, at jeg får det at vide.

Hun var vild af rædsel, hun sae ikke, hvorfor, men da jeg hørte, at De ikke var der, så begyndte jeg at forstå; hun blev sindssyg, var det i lang tid; nu ved jeg ikke, hvad der er blevet af hende.

Jeg har ingen skyld i det, sae han bleg; jeg talte jo ikke med hende; jeg undgik hende; der kunde jo ikke være tale om andet, det var forrykthed, jeg ved ikke, om der var nogen forelskelse med i det, og til sidst måtte jeg ligefrem flygte. Hvad kunde jeg gøre? Hvem tør påstå, at jeg har skylden?

Der var en, der nævnte Deres navn for hende; hun så sig om og ventede vist, at De vilde komme; jeg har aldrig set sådan et udtryk af rædsel i et menneskes ansigt.

Hans Råskov stirrede frem for sig med åben mund og et udtryksløst blik, som så han ind i sin egen sjæl. Han så sit eget tavse afsind fra den gang, og bag dette et andet, forvredent, skrigende; måske 183stod det bøjet over ham den nat, da han troede sig alene, men han hørte og så kun sig selv, og dog var der en anden han havde smittet, og som havde haft det værre end han.

Jeg fortæller Dem dette, hr. Råskov, vedblev hun, fordi der ikke er andre til at tale om det. Jeg tror ikke, hun brød sig noget alvorligt om Dem, men hun troede som de fleste andre, at De var forelsket i hende, derfor udæskede hun Dem, og hvis De blot har *set på hende* — — jeg kan forestille mig —

Han mødte hendes blik, og han så, at hun blev bleg.

Jeg husker en gang, hun lo ad mig, sae han, og hans ansigt fortrak sig, som kæmpede han med en indre latter. — Jeg var selv lige ved at le med, men i samme øjeblik mærkede jeg, at jeg kunde ikke, jeg havde overhovedet ikke den ævne. Men det var uheldigt.

Da undrer det mig, at De ikke også gjorde noget forfærdeligt den nat, sae hun åndeløst og skælvende.

Nu ved De snart alting om mig.

De må ikke hade mig for det. Jeg er Dem — taknæmlig, fordi De har sagt mig det; det lyder måske underligt, men jeg har tænkt så meget på hende, der blev tilbage, og alting blev meget mere forfærdeligt, ved at De forsvandt så pludseligt og hemmelighedsfuldt. Jeg har alligevel aldrig kunnet tro, at — — De var død.

Frøken Årbo, De er den første, som — —

Han stansede, forundret over den lysning, der gik over hendes ansigt.

Ja det har De sagt en gang før, men så tav De, for De vilde dog ikke lyve for mig.
184

Jeg husker det godt; det jeg vilde ha sagt, var sandt nok.

Hvad var det da?

Jeg vil hellere sige det andet: De er det eneste menneske, jeg har talt med om alt dette her, og De ved også mere om mig end nogen anden; jeg vil håbe, det blir til gavn for mig. Og nu kan jeg sige Dem farvel, sae han, og hans ansigt stivnede under en indre viljeanspændelse, idet han ligesom vendte sig om mod sin ensomme fremtid. — Herefter har jeg ikke mere at tale med noget menneske om.

Hr. Råskov, De har sagt mig så meget, at jeg må ha lov til at spørge Dem om noget. Hvis der var een tænkelig ting, der kunde gøre livet lykkeligt eller i alt fald mindre uudholdeligt for Dem, vilde De så selv *gøre* et eneste skridt for at få det?

Hvis jeg var sikker på, at den ene ting kunde hjælpe mig: ja, det vilde jeg, frøken Årbo, og nu skal jeg sige Dem en ting til, inden vi skilles: jeg ved ikke andre end Dem, der kunde ha gjort det, men nu er det for sent, selv om De ikke havde været bundet til en anden.

Jeg er ikke bundet til nogen; jeg ved ikke, hvem De sigter til.

Deres ven fra før, som De selv talte om.

Å, ham kan vi lade ude af betragtning. Jeg har aldrig holdt af andre end Dem. Den aften, vi gik sammen inde i skoven, da var det min mening at sige Dem det; ikke fordi jeg troede, De brød Dem ret meget om mig, men De skulde vide det; jeg vilde blot sige Dem det, så De aldrig glemte det; men jeg opsatte det; det var også rart at gå med det usagt, og så blev det for sent.
185

Gid De havde sagt det, så havde jeg haft det at tænke på, da jeg kom til fornuft; så havde jeg haft noget

at komme hjem for.

Nu er De jo kommet hjem, sae nun mildt.

Disse simple ord var den fulde åbenbarelse af noget, han en gang havde ventet, ligesom gjort regning på, at livet skulde bringe ham; der glimtede frem i hans sind en erindring om noget usigelig mildt og kosteligt, der lå langt borte og vinkede til ham; og det havde gjort ham hård og hadsk, at det aldrig var blevet til virkelighed.

Nu var det næsten brændt bort, mange giftige, røde farver havde ætset hans sjæl siden den tid, lige fra den skidne klud, han opdagede på en mark, til bogstavet, der nu igen stod tydeligt på hans hjærne. To magter havde kæmpet om ham, al den tid han kunde huske; den, der havde sejret, lå vel dybest i hans natur. Han blev så syg og beskæmmet over sig selv, som aldrig før; han følte sig som et gult og giftigt ukrudt ved siden af hendes sundhed, og han kunde ved hjælp af en slags erindring forestille sig, hvad lykke er, ligesom en gammel mand, der har været blind fra seks års alderen, kan tænke sig morgenrøden.

Fortæl mig noget af alt det De tænker, sae hun.

Det vilde blive for langt; jeg tror, jeg måtte begynde med det første, jeg kan huske; sådanne ord som jeg hører af Dem, skulde ha lydt for mig hver dag, mens jeg voksede op, og senere; for fem år siden hørte jeg dem for første gang; da var jeg tunghør, og nu — —

Skal jeg fortælle Dem noget mere? spurte hun.
186

Ja, sae han. — Han ønskede blot at glemme sig selv, at forsvinde for sin egen bevidsthed; aldrig havde han haft så lidt glæde af sig selv som i dette øjeblik.

Det eneste, jeg følte, da jeg først så Dem igen, var skræk; jeg opdagede Dem fra et vindu, jeg håbede, De vilde snart rejse igen; men næste dag var det allerede helt anderledes, jeg gik selv ud for at møde Dem. De var ikke uvenlig, men at De blev mere kølig, efterhånden som vi talte, det var min skyld; jeg kunde se, De fandt mig kold, og De blev straks uvillig mod mig. Og jeg tænkte: Det er godt; nu siger vi farvel, og så har jeg set ham; men idet jeg sae farvel, og jeg vidste, at jeg aldrig skulde se Dem mere, så blev jeg svag, jeg spurte, om De vilde besøge mig; jeg opsøgte Dem selv uden for hotellet, for det kunde jo være, De fik i sinde at rejse bort med bitterhed imod mig; det skulde ikke ske. Og nu er det altså kommet så vidt med mig; jeg er den samme, som jeg var i gamle dage, skønt jeg troede, jeg havde fået noget, jeg kaldte for „bedre forstand“. Lad mig nu sige Dem et ord, der gælder os bægge, Hans Råskov: Der er ingen af os, der gærne vil sige farvel for bestandig, De selv heller ikke, og jeg tror ikke, at De fra Deres ensomhed har bevis for, at noget er for sent.

De var kommet uden for byen. Han tog hendes hånd og gik en stund med den.

Jeg vil blot prøve, hvordan det er, sae han og så op.

Hun trykkede hans hånd til svar, og de gik.

Han havde virkelig en fornæmmelse, som om bevidstheden til dels forlod ham; han kunde ligesom 187på afstand se tilbage på sig selv. Han lae armen om hendes liv, og hun vendte ansigtet om mod ham, men idet han kyssede hende, foer der noget forbi hans øjne; han fik ikke opfattet det, men han slap hende hurtigt, og de blev ved at gå uden at tale.

Jeg er virkelig syg, tænkte han, men han sae det ikke, og hun syntes ikke at ha lagt mærke til hans bevægelse.

188

DET er om morgenen på bryllupsdagen, en grå, stormende oktoberdag; Hans Råskov og Anna Årbo er på vej til deres nye hjem.

Venlige hænder har sat alting i orden; men den kolde blæst går tværs igennem huset, derfor er der tændt op i kakkelovnen, ilden skal gøre hyggen fuldkommen, og huset blir overladt til sig selv.

Det er halvmørkt inde i den store dagligstue, men ilden lyser, den stikker en lang, søgende finger op gennem brændet og koksen, der knitrer, idet den piller ved det. Ilden svinger sig op efter fra pind til pind, de ryger alle sammen en tid ud af enderne, og så springer der en lille flamme frem som om det var små gasblus, der blev tændt, og nu tar det godt fat; af koksenes sorte knopper udfolder sig røde blomster, flammer stiger og synker og trækker små lynblink ud af de lakerede stoleben. Vinden hoster ned gennem skorstenen, så det blusser ud af risten, og skygger, der er næsten usynlige, farer op og ned ad væggene.

Men så kommer der et vindstød, der river et lille stykke koks løs og slynger det ud gennem risten, det flyver hen og sætter sig på en skammel tæt ved kakkelovnen; dær ligger det og brænder med en ubetydelig 189flamme på hver side, og en røgsøjle lige til værs. Når vinden støder ned gennem kakkelovnen, så vifter den lille brandspire med sine to flammer og kæmper hårdt for livet; den ligner en lille sort fugl fra helvede med to rødgule vinger; så forsvindende den er, sætter den tilintetgørelsens mærke under sig på skamlens fløjl, den begynder at udruge ødelæggelse og fordærver med sin røg luften, der er lige så frisk som alt andet her inde. Til sidst kan den ikke mere; den går i to stykker, det ene blir liggende over det sorte hul i betrækket, det andet ruller ned, fægter i døden om sig med sin eneste vinge og strejfer kanten af en avis, det træffer på sin vej.

Nu sidder der en flamme på den øverste snip af avisen, den krummer sig om bladet som en orm, og da den ikke kan komme op ad, så kryber den med største forsigtighed ned efter langs randen, til den nåer et stoleben og stanses og er lige ved at dø, men den slipper over lakeringen, som kruses under dens trin, og fortsætter vandringen på den anden kant af avisen, og nu går vejen opad; flammen vokser til et bredt ildbælte, der ruller op over hele bladets bredde, springer til værs og blir til ingenting.

Men på bordet er der sat en aflægger i et hjørne af et visitkort, og så begynder kampen for tilværelsen igen; flammen blir blå og lav, mens den arbejder med det vanskelige papir; den støder på en bog i guldsnit og forsøger at ernære sig af den og er lige ved at sætte livet til under forsøget; den kravler med uhyre besvær fra kort til kort og trækker sorte striber efter sig som en orm, hvis hele krop udgiver edder og fordærvelse. Den tar til i vækst, 190idet den finder et kort, der står på kant, den blir rød og sodet i toppen og kommer til at se godt ud, og mens den nu er i sin velmagt, avler den i hast et kuld af rørige flammer, som den anbringer rundt omkring, hvor der er næring. Den er nu herre over bordet og alt hvad dær er; bordpladen slår bølger som et lille blankt vand, der kruses for vinden, og bogen i guldsnit, som ilden ikke kan lukke op, efterlades sort og stinkende som alt andet, ilden rører ved; lampeskærmen tages i ett hidsigt sug, og i næste øjeblik sejler der små ildskibe omkring i stuen og falder ned på mange steder, fulde af ilende gnister.

Ilden springer fra bordet ned i sofaen, hvis fløjl ulmer kvælende som protest; den knejser op ad væggene, glor portrætterne ind i ansigtet, knækker glas og sværter i sin uvornhed gamle og unge; den forgriber sig på husets tilkommende frues oldemoer i daguerreotypi, og mens ansigtet langsomt udslettes på sølvpladen, kommer familiens medlemmer skramlende om kap ned fra væggen.

Ilden kryber ned fra sofaen, den snor sig som en kælen gul slange om bordbenene og ruller sig lystig i brüsselertæppet, men dens kælenskab er ædende syge, dens lystighed er tilintetgørelse. Ilden vandrer ud på gulvet, hvor den træder dybe mærker, og den yngler; hele geledder stiller op på gulvets brædder, det blir til et fliget, mangearmet dyr, bølger løber hid og did, lemmer udstrækkes og forkortes, som løb blodet levende gennem denne dødbringende organisme, det ser ud, som om den ånder med hele legemet på primitive væsners måde; den synker og trækker lemmerne til sig, som om den hviler og tænker sig om; små luer, der ikke et øjeblik skilles 191fra moderlegemet, leger med tingene på ungers vis, de gnider sig mod stoleryggene og farer op i portierens kvaster, men små som de er, har de slægtens gift moden i sig ligesom nys udklækkede brilleslanger.

Ilden står nu foran bogskabet; den ånder på det med sit giftige pust, lakeringen koger ud i vabler, der slår ind igen og blir borte ved næste pust. Ilden famler med røde poter op og ned ad siderne og river med sine skarpe kløer i glasset. Efterhånden kommer der arbejdskraft, flammer kryber frem på maven, griber op ad siderne og tar fat ligesom flyttemænd, men de kan ikke rokke det endnu. Bøgerne står uforstyrrede på deres hylder i lange, lige rækker, samlede værker i søndagsklæer og muntre små digtsamlinger i gala, leksika i jævne, solide arbejdsklæer — altsammen tilhørende husets fremtidige frue. Røgen kommer frem under hylderne i brede tæpper, bøgerne forsvinder, men ilden lyser op igen; den stryger titler og forgyldning af og sætter sin egen skrift i stedet for, altid den samme, altid læselig og ikke til at ta fejl af.

Ved siden af står klaveret og spiller sin egen sørgemarsj, mens strængene springer, det lyder sørgeligt og sukkende med ulige pauser som fra en, der ikke har længe igen; ilden glemmer ikke at få noderne med.

I kakkelovnen danser glade luer over de halvt udbrændte koks, og på gulvet tæt ved står lange flammer på tæerne og snakker med deres kammerater inden for risten.

Som en lille fugl fra helvede med sort krop og gule vinger og røg ud af halsen har ilden holdt 192sit indtog i den fredelige stue; nu går den som en glubende, fuldvoksen drage fra værelse til værelse gennem det værgeløse hus; den river med sin klo de gule gardiner ned fra stængerne, krøller den kostbare palme sammen i en klump, så let som en ung pige krøller et kasseret brev sammen i den hule hånd. Den skåner ikke sølvopsatsen, en gammel værdigenstand, der tilhører familien Årbo; englen, der bøjer sig frem over skålen, begynder snart at hænge med vingerne, og sølvsveden brister frem på dens pande. Luerne blir sorte og næsten usynlige i den tykke røg, de dukker sig og falder og har svært ved at rejse sig igen; men så sprænges ruderne, en uhyre lang flamme kaster sig hæftigt ud ad vinduet, som et menneske, der jager overkroppen ud og gisper efter luft. Ilden sprænger døre og brækker gulvet op til kælderen og fortærer alt

det brændsel, der skulde ha varet et år. Og nu blir der træk gennem huset; vinden hyler ind i nord, og flammer sprøjter ud i syd; gipsdækket holder dem ude fra loftet, men så stiger de op på taget, vader i teglene og træder dem itu og stikker benene ned på loftet, hvor der opføres en vild dans mellem kasser og sparrer og hvad der ellers er, og snart kan ilden neden under komme op og være med. Alting blir ens og ukendeligt, lighedens lov går hærgende gennem huset.

Folk har længe stået og råbt over ilden; nu kommer de også med sprøjter; strålerne borer huller i ildtæppet, river flænger i det og klipper flige af det, men i næste øjeblik er det helt igen; det erstatter selv, hvad det mister, og læger straks hvert sår 193med primitive væsners livskraft. Hele huset er nu en eneste flammebygning med tårne og spir i fantastisk gotik, men alting står skævt i den forrygende storm.

Der er ildebrand, sae Anna, idet toget svingede ind til byen. Det brænder i nærheden af vort hus.

Ildebrand nu, sae Hans Råskov; det kan ikke være muligt. — Men i det samme fik han en overvældende følelse af, at det var det, han havde ventet på de sidste dage. Ved tanken om ild føg erindringer gennem hans sind som gnister i storm.

Se selv, sae hun; det brænder tæt ved vort hjem, Hans. Hvis det nu er hos os, det brænder!

Det er en stor brand, sae han og så stift på hende; han så skæret af luerne i hendes øjne. — Lad os opsætte vort bryllup og rejse tilbage igen. Det stormer hårdt, og det er ikke til at redde noget, hvor det får fat.

Det er sikkert hos os, sae hun, idet toget stansede. Hun greb hans arm og trak ham med ud af kupeen. Det er forfærdeligt, men vi må skynde os, om vi kan redde noget.

Hun var for optaget til at bemærke udtrykket i hans øjne, hun ilede foran, og han fulgte, men ved hvert skridt følte han, at han gik det uafvendelige i møde. Denne ild, som han om et øjeblik skulde stå overfor, lyste allerede langt ind i hans sjæl, den skinnede på de mange farlige erindringer, der i stadig stigende antal var dukket op i ham i de sidste måneder, og som han havde ført en forgæves kamp imod; han havde hver dag troet, at det var 194efterveerne af en sygdom, men nu mærkede han, at det var begyndelsen. I utide var han vågnet af sin forstening, der endnu ikke var fuldbyrdet, og det, som han havde kaldt lykken eller blot en vis grad af tilfredshed, havde ikke gjort andet end bringe det tilbage til livet, som burde være sovet ind i stenens søvn og aldrig vågnet mere. Det var, som om han ikke kunde tåle at leve, og nu følte han livets krav i sig som en dødelig sygdom. Alt hvad han havde fornægtet og kuet ned, var blevet levende igen, og det bragte tanker med, der var værre end selve oplevelserne; og dog havde han stadig håbet på, at det skulde blive bedre, og kæmpet, for at ingen skulde mærke noget. Nu var kampen forbi, han var slået, og det røde bogstav, hans bestemmelses tegn, stod uudsletteligt på hans hjærne.

Hans hus stod i flammer, og da han havde set lidt på det, sansede han ikke andet end ild og os og stinkende, sorte bunker. Han så deri sin egen sygdom; det var et billede i sort og rødt på hans egen sjæl. Så snart han hørte om denne brand vidste han, hvordan det stod til med ham selv.

Nu angriber ilden huset ved siden af, den opheder blæsten og sender den således løs på sit næste bytte; vinduer springer, og døre krympes i den glødende storm, men ilden udstrækker og blir ved at forlænge sine elastiske arme, til de yderste spidser lige kan nå til, de fægter i luften og går som skrivende fingre op og ned ad mure og træværk, de prænter 195deres sorte bogstaver, hvor de kommer til, og mange steder sprudler små flammer frem og dræbes straks af vagtsomme vandstråler, men det vældigt ophedede træværk ligefrem drikker ilden, der springer ud og møder de fremmede flammer, inden de når at røre; det ser ud som om disse besværgende arme trækker ild frem ved deres blotte pegen.

Ild og vand kæmper, den første er stærkest. Nye skrig; folk styrter løs på buffeter og skabe, de har ikke ventet dette, de tumler med genstridige skuffer, bearbejder låse med forkerte nøgler; de river til sig og samler sammen, mens ilden famler ved siden af deres rystende hænder; de fatter om tunge sager og slæber af sted med dem, og ilden står bag ved deres skuldre og skynder på, at de kan komme af sted og ikke mere vende tilbage. De flyver ud ad døre og vælter sig igennem vinduer, men da de kommer igen, møder ilden dem i hver en indgang og forklarer dem med kraftige gebærder, at huset har skiftet ejer.

Hele forsvaret samles nu om den store gård ved siden af, for hvis den brænder, er der fare for, at den største del af byen skal gå med. Der bredes presenninger over stuehusets yderste tagside, og inde på gårdspladsen stilles lange stiger op til rygningen, hvor der står folk og hælder vand ned; gnister regner uafbrudt hen på taget, men de finder en fællesgrav på den våde presenning. Ilden har nu en lang vej at gå, haven ligger imellem, og dær er ikke megen næring at få; æblerne steges på træerne, kviste og grene forkulles og gives hen til vinden. Lysthuset blir undersøgt, den vilde vin går fra rødt til sort, og ilden holder et tarveligt måltid 196på tremmer og bord og bænke. Men stuehuset forsvares tappert, vandet render uafladeligt ned ad tag og ydermur, vandposten inde i gården tier ikke et øjeblik, og spandene cirkulerer. Flammerne kan ikke nå; de peger alle om kap hen mod stuehuset; de dirrer ligesom af ivrighed og slår rasende i luften og sender gnisterne det stykke, de ikke selv kan række. Tilmed blir ilden angrebet i ryggen;

det andet hus blir revet ned, flammerne blir kortere, og mændene oppe på taget får sig en hvil.

Men ingen har lagt mærke til en lille røgsøjle, som pibler frem under tagskægget; dær er en middelstor gnist sluppet uskadt ind og har bidt sig fast. den har sit på det tørre i en forladt spurverede, mens vandet driver ned udenfor, og når det kniber, kommer vinden ind og gir nyt mod. Gnisten ruger ikke længe i det tørre mos; snart hopper flyvefærdige luer ud af reden og spreder sig over indersiden af taget, og mændene, der rider oppe på mønningen, mærker pludselig, at det blir hedt under dem.

Det varer ikke længe, før der er spændt et ildsejl over hele gården, og stakkene udenfor står med røde kapper på; stormen løfter den brændende halm og kaster den som en glødende regn ud over byen; på to—tre halmstrå sejler brandkolonier ud for at anlægge nybygder, ilden vader oven i byen og træder den ned under sig; den rydder gaderne, for at ingen skal stå dær og sprøjte, den sætter vagt ved brøndene, at vandet skal blive der nede, den falder over folk, der bryder ind på dens enemærker; den går hen over alting som en flyvende smitte, som et forfærdeligt udbrud af sygdom i selve naturen, og den 197slår blindt ned over levende og livløst. Den er sygdom, død og fortærelse på een gang.

Lad os gå, hviskede Anna og trykkede Hans Råskovs arm; jeg kan ikke tåle at se på det mere.

Han svarede ikke, men da hun så ind i hans øjne, hvor flammerne gav genskin, da havde de et lignende udtryk som en aften for fem år siden, da de havde skræmmet et menneske fra forstanden. Hun begreb ikke, hvorfor det skulde komme igen nu, men hun forstod, at han igen var hjemtaget af furierne. Hun følte sig meget lille og afmægtig overfor dette ubegribelige, som de aldrig rigtig havde talt om; hver gang de var kommet i nærheden af det, havde han tiet på en måde, der skræmmede hende langt bort fra det æmne.

Et toetages hus styrtede sammen foran dem, røg og gnister vred sig op mod himlen som en glødende skypumpe; murene faldt med en dump lyd og et suk, der mindede hæsligt om mennesker, der falder ned højt oppe fra, men ilden brølede af en stadigt voksende appetit og bredte sig ustanseligt. Foran den flygtede menneskene, men bag ved besatte de alt, hvad den efterlod sig.

Der er ingen i det hus, hørtes en stemme råbe; gå ikke der ind.

Ikke en gang et menneske at gå ind efter, mumlede Hans Råskov.

Længes du nu efter døden, Hans Råskov? spurte hun.
198

Han svarede ikke; hans øjne fulgte branden, han gik efter den og var hele tiden, hvor det brændte stærkest. Hun fulgte ham, og sådan gik den dag.

Da aftenen faldt på, brændte den halve by, og i mørket så den store brand endnu mere skånselløs ud end før; folk havde omtrent opgivet at gøre modstand, de nøjedes med at gå ude på gaden og se ilden færdes i deres stuer, de så den gå fra den ene af deres kendte ting til den anden — den tog altid gardinerne ned straks, så de havde frit overblik — der var en så uanet grusomhed i at se ilden belyse, hvad den i næste øjeblik havde i sinde at ødelægge, at mange ikke kunde tåle det og gik bort. Det var besynderlig grufuldt at se ens eget klaver bryde gennem gulvet og tænde i etagen neden under, eller se skabsdøre lukkes op og ilden vælte ud, som om den havde ligget der inde og ventet. Folk, som stod og så på deres egne mørke vinduer, jamrede sig, når der begyndte at komme lys i dem, og de fik deres ting at se for sidste gang. Men de fleste af dem, der gik bort og græd, de kom igen, når deres eget var brændt, for at følge branden videre.

Ud på aftenen lae blæsten sig, og menneskene optog kampen påny. Men endnu længe efter vandrede en mængde små og store flammer om på ruinerne; de dukkede sig og sprang op, som om de legede med hverandre, og de lod sig let pille ned af en stråle og opgav ånden med et rygende suk, men så krøb der andre frem og drillede fjenden og bødede med livet, indtil også denne legen skjul holdt 199op langt ud på natten, og så slumrede den store ildebrand sødelig ind under ruinerne, hvor den endnu kunde ligge flere dage i behagelige drømme om, hvad den havde udrettet, og så endelig dø under sit eget værk som en ødelæggelsens guddom, der selv dør i den almindelige død.

Og folk gik hver til sit, med stive øjne, der næsten var uden sekraft; de gik hjem, og de, der ikke havde noget hjem, gik et andet sted hen, uden tanke, uden følelse, udtørrede lige til bunden af deres bevidsthed.

Anna lae sin arm om Hans Råskovs hals: Kom med mig, sae hun; du er syg og trænger til hvile; her er ikke godt at være.

Rør ikke ved mit hoved, hviskede han, idet han for første gang vendte øjnene fra branden, der var omtrent slukket; — jeg kan ikke tåle det. Men jeg må blive her, dette skal overstås først. Gå du.

Jeg blir hos dig.

Hvorfor? Vi skal dog skilles nu. Vær fornuftig og gå. Nu kommer det altsammen; det har ventet længe, det har narret mig flere gange; men nu er det alvor.

Må jeg ikke blive hos dig, når du er syg?

Det må ingen. Ingen må se mig, når — —. Gå nu. Jeg er ikke længere et menneske. Se ikke på mig, du kender mig ikke; det er også det bedste for dig; bliv ikke længere hos mig; tænk på hende, som — —

Ved den erindring, hans sidste ord vakte hos hende, blev hun pludselig revet ud af den forstenelse, 200der var i færd med at angribe hende; hun vendte sig bort og gik, han så ikke efter hende.

Da hun var kommet et stykke ned ad gaden, så hun endnu en gang tilbage; han stod ubevægelig med ansigtet vendt mod brandskæret og viste hende den samme stærkt tegnede profil, som havde gjort et så dybt indtryk på hende, da hun første gang sad ved siden af ham, og den havde ikke forandret sig, panden, den korte, lige næse, den tæt lukkede mund og hagen: alt var endnu som den gang. Hun blev grebet af en uhyre smærte og medlidenhed over alt det, der nu var ødelagt hos denne mand, der straks var blevet hendes ideal og nu var et vrag og selv vidste det; hun hørte igen den utydelige, mumlende stemme, hvormed han havde befalet hende at gå, hun forestillede sig skæret i hans øjne, som hun ikke kunde se, og en voldsom hulken overvældede hende. Hun satte sig på et stykke væltet mur for at græde ud, ligesom hun havde grædt før, da hun i sit hjærte tog afsked med ham for bestandig.

— Da hun rejste sig, var det næsten hel mørkt; ilden var slukket; Hans Råskov kunde hun ikke mere se. En sidste svidende krusning løb over hendes sjæl, idet hun så der hen, hvor de havde stået; så gik også hun sin vej, bort fra den store ødelæggelse, bestemt på at redde så meget af fremtiden, som der endnu var til at redde.

201

SENT næste aften ankom Hans Råskov med dagvogn til en kro i en afsides landsby oppe ad Limfjorden til, han fik sig noget at spise og gik derefter straks i seng. Han vidste at det var ikke noget godt, der ventede ham, så snart han begyndte at blive døsig, men nu da han var beredt på det værste, havde han ingen grund til at opsætte bekendtskabet med det. Men han var så lysvågen, at det alligevel lod vente på sig.

Det blæste stærkt, og da folk var kommet i seng og ikke fyldte huset med de mange lyde af deres arbejde, begyndte huset selv at la høre fra sig med al den knagen og piben, hvormed gamle huse i blæstvær underholder syge og søvnløse, og hvad de lykkelige sovende havde forsømt, inden de gik i seng — et vindu, der ikke var lukket, en sinkspand, der var blevet liggende på gårdspladsens stenbro — det fik nu mæle og spøgede som rastløse genfærd. Men livligst af alting var værhanen, den hvinede og galede i et væk; undertiden blev den så overgiven, at den snurrede flere gange rundt og tabte mælet af svimmelhed, men den var der straks igen, den skingrede af livslyst, støjede og holdt fest natten igennem og havde endnu sit humør ubeskåret næste 202morgen — som en ung tjenestepige, der har fri Søndag og går på bal. Den vakte gamle minder hos Hans Råskov; hver gang han var ved at døse hen, tog hans fantasi sig så store friheder med al denne skrigen og dansen oven over, at han vågnede og måtte holde den i ave.

Så kom der en varme, der fordrev al døsigheden og fik sveden til at springe frem. Han blev opmærksom, og alting spændtes i ham: det var vel begyndelsen. Heden blev trykkende, den påvirkede hans fantasi, og forestillingen om Rødt begyndte at trænge sig på. Han huskede den ene røde ting efter den anden, det tiltog hurtigt og fyldte hele hans bevidsthed, men han så ingenting; under de lukkede låg stirrede han efter flammer eller blod eller hvilken skikkelse, det røde Afsind havde i sinde at antage, men det kom ikke frem. Det var som om hele rummet bag ved hans sansning var fuldt af rødt, og når hans opmærksomhed et øjeblik slappedes, kunde der ligesom slå genskin af flammer frem for hans blik, men ved den mindste anspændelse fra hans side var de borte. Det truede med at falde over ham og fortære hans forstand, men det beherskede sig og gemte sin kraft og lod ham ligge i forventningen, som om det kom an på at pine ham langsomt ihjel ved skjult belejring, mens det lod ham beholde sin forstand, der ikke ydede ham noget forsvar. Men det tillod ham ikke at sove eller blot blive adspredt; så snart han ikke var på sin post, rykkede det et skridt nærmere til hans bevidsthed; det skred ikke til åbent angreb, men det varskoede ham gennem et eller andet medium, hvorved det fandt adgang til hans bevidsthed, så ofte og på hvilken 203måde det ønskede, men der gik ingen forbindelse den anden vej; han var sluttet inde, angribelig på alle punkter; det triumferende afsind havde ham aldeles i sin magt.

Det kunde drive sit spil med ham, som det vilde. Nu syntes det, som om den store ild, der brændte bag hans bevidsthed, blev til hjul, der drejede rundt, et hoverende, pragtfuldt fyrværkeri, der skulde male hans sjæl til aske og sprede den til alle sider. Han følte sengen gynge under sig; han prøvede at stanse det ved at lette sig og ryste på hodet, men da var det, som om han rystede den store brand buldrende ned over sig; han forstod, at den ønskede at passe sig selv, og han blev straks føjelig, fandt sig i ikke at gribe ind. Lidt efter gled han nøgen ned ad varme, ru stenflader, hans egen hud var som pimpsten og uden følelse, men når han skurede mod stenene, kildrede det rædselsfuldt, og latterbobler steg kvælende op i hans strube.

Men han tav til det altsammen; hvis han havde hørt sin stemme i dette øjeblik, så måtte han være gået fra forstanden.

Mens han lå og stirrede frem for sig i sin uhyre udmattelse, så han i det tætte mørke en grå firkant tegne sig over for sengens fodende. Han ligesom hilste på den og tog den med i bekendtskabet og undrede sig over, at den ikke ledsagedes af en eller anden indre fornæmmelse, og at den ikke lignede det andet. Men så gik det op for ham, at det var vinduet; dagen var ved at bryde frem. Hans øjne hang ved det grå, fattige lys, der var et livstegn fra en anden verden end den fordrejede, han husede i sig. Skønt det andet ikke gav fred, så gik tiden dog lettere for ham, mens lyset tiltog og voksede 204ind i værelset, og han så begærligt omkring på tingene, efterhånden som de blev synlige. Skyerne skiltes der ude, gennem en karrig spalte trængte solen ind til ham, men da var han faldet i søvn; hans bevidsthed var et øjeblik gået gennem ild og larm, men det havde denne gang ikke formået at kalde ham tilbage; han slap igennem og sov ind.

Hans Råskov gik omkring i sit værelse i overfrakke og morgensko, for det var koldt, og det vilde ikke brænde i kakkelovnen; alting var gennemtrængt af en sur røg, som han til dels havde fået ud gennem døren; vinduerne kunde han ikke lukke op, for så væltede regnen ind. Der stod hele søer i vinduskarmen, han vidste ikke, hvad han skulde stille op med dem, de fik lov at løbe ned ad væggene. Over for hans vinduer stod nogle rådne, hvidkalkede huse, hvis tag lignede møddinger, der til dels er bevoksede; det så ud, som om de skulde opløses i den voldsomme regn; kalken faldt af i store skiver, og leret drev i brune striber ned ad væggene; de smæltede hen, disse elendige huse, stokke og stolper kom til syne som trøskede benrade, mens muren regnede bort og flød som gult dynd ud på vejen og blandede sig med det grå dynd. Om lidt sank de vel sammen med et hæst forsøg på at gi et brag fra sig. Dær var en væg så dårlig, at den havde fået en skrå stolpe, der gik ned i jorden, at støtte sig til, om den så kunde holde ud, men stolpen selv var grøn og fordærvet; 205de dybe sår den havde fået, viste, at dens indre ikke var friskere end dens ydre. Den krummede sig allerede for murens vægt, og det var øjensynligt, at den ikke gjorde det ret længe; den lignede et stumt skrig om hjælp.

Hans Råskov tog mod til sig og vadede ud i æltet, han trængte til varme. Han gik en lang tur og blev varm. Da han var kommet en halv mil fra kroen, følte han, at han ikke var herre over sig selv, heden havde taget magten over ham, den var ligesom slået ind og havde angrebet sjælen. Han ønskede sig hjem, han foretrak nu at gå i sit værelse og fryse, men det var for sent; et besynderligt raseri kom over ham, og det tabte sig ikke, fordi han stod stille og svalede sig. Han huskede og hadede den ene efter den anden, der havde gjort ham fortræd; han glemte ikke en eneste, heller ikke alle dem, der havde set på ham med ringeagt eller ligegyldighed, eller dem, der havde sendt ham et koldt blik, som han havde opfattet, uden at den anden måske havde ønsket det; der dukkede en mængde ansigter op, som han slet ikke kunde huske navne til, men alle havde de gjort ham et eller andet; om ikke andet havde de vakt hans uvilje, de havde været glade og ikke delt med ham, de havde moret sig og set med undren på ham, der ikke kunde være med; ikke et af alle de blikke var undgået ham; deres mangel på deltagelse var gået igennem hans bevidsthed og vendte nu tilbage som et flammende had. Og det bredte endnu videre som en stor ild; det nåede også dem, han slet ikke havde set, og som ikke havde ænset ham på nogen måde, mennesker, 206han blot havde set fra ryggen, og som alene eller sammen med andre havde ejet noget, som mennesker kan være glade over — — alle, der havde haft det bedre end han, han havde noget at hævne på dem alle; om han nu havde haft stenen i sin hånd, han vilde ikke holde den tilbage!

Han stod stille midt i den øsende regn, der malede hele den synlige verden sammen til een formløs gråhed, men han så det ikke, han var selv en verden af ild, hans blik blev hårdt og blændet og formåede ikke at hvile sig ved synet af det grå, der er som skabt for øjne, der har set for meget.

Og den store ild bredte sig; den var færdig med menneskene og nåede tilværelsens love og vilde ikke la sig stanse af dem. Den var heller ikke gået ham selv forbi, skønt han vidste, at han var uden skyld, skylden lå til sidst i den nødvendighedens lov, der havde tvunget ham, ført ham fra handling til handling, pånødet ham den ene stemning efter den anden og ikke tilladt ham at handle frit en eneste gang. Han kunde ikke genkende sin egen vilje i noget af det, der var hændet ham; det eneste der syntes at være hans vilje og resultatet af hans fornuft: hans tilflugt til det forcerede arbejde, det var også virkningen af den hemmelige tvang; mens han troede, at han havde undgået en fare, at han havde reddet sit mishandlede sind, så var det kun en våbenstilstand, hvorunder nye anfald forberedtes. Her stansede hans raseri og kunde ikke komme længere; der var stænget ved porten til det ukendte, som fornuften ikke kan dirke op, og lidenskaben ikke splintre med sine ubændige anfald, og under denne pludselige hindring for raseriet, 207der ikke har nået sit lovbestemte højdepunkt, gennemgik han det værste øjeblik i sit liv, men der var ingen lindring for det, det var hans forbandelse, at han syntes at kunne holde til alting; han kom også denne gang fra det med sin forstand i behold.

Og lige med et slap raseriet hans sind, med samme brutale pludselighed, som det havde anfaldet ham; han blev ligesom mere ene, ene med en nøgtern, skælvende forståelse af sig selv, og dermed var ydmygelsen fuldkommen; hans menneskeværdighed var slængt hen i sølen som en tom kulsæk, og der var ikke andet at gøre end at gå hjem og i seng. Men inden han nåede så langt, var verden blevet ukendelig for ham; alting så vel ud som det plejede; han så nøjagtig de farver, som han vidste skulde være der, og dog var

ikke en eneste ting til at kende igen. Når han hørte en hund gø, sae hans erfaring ham, at sådan lød hundegøen, sådan havde han hørt den mange gange før, men der var noget andet, der hviskede til ham, at denne lyd i virkeligheden var ham fremmed. Mens han gik med hænderne i lommen, forekom det ham, at armene var drejede en halv gang om og sad forkert, og selv om han lod sig narre til at se efter og fik vished for, at der ikke var noget i vejen, så lod den anden forestilling sig ikke fordrive. Han gjorde hundrede ny erfaringer, mens han gik hjem; det lod til, at vanviddet havde gemt sig i alt, hvad han sansede, og påtvang ham forestillingen om altings forkerthed, men heller ikke her viste det sig, det dækkede sig bag den normale, sunde verden og lod ham sanse alting dobbelt, satte fordrejelsens gift 208ved alt hvad han sansede, tvang ham til at opdage verden for anden gang på en ny, bagvendt måde.

Denne hjemtur var den sværeste gang, han endnu havde gået, og dog anede han ikke tiendedelen af de hæslige overraskelser, der forestod.

209

Så begyndte det lange, tragi-komiske drama, bevidsthedens forstyrrelse, efterhånden at udspilles.

Det syntes som om Hans Råskov skulde bøde for, at han havde tiet så meget og så ofte behersket sig. I anfald af raseri, der i lang tid gentog sig næsten hver dag, var han tvungen tilskuer til, at hans fantasi udførte, hvad han et øjeblik havde tænkt på og straks var blevet herre over; handlinger han havde afvist og skammet sig over at få lyst til, de blev nu på en måde til virkelighed; det begyndte fra hans barndom med husholdersken og gik op efter, selv en ubekendt mand, han en gang havde slået hatten af, blev trukket frem og lynchet af den tøjlesløse fantasi — han gennemlevede en hel parodi på sin egen fortid.

Samtidig bedøvedes hans indre af et uhyre spetakkel, der vedvarede under anfaldene; det skreg og larmede — bag ved bevidstheden; han hørte ikke noget, havde ikke den ringeste hallusinasjon af lyd; det skjulte sig under stilheden, og kom der virkelige lyde ude fra, vognrumlen eller dagligdags stemmer, så svulmede de op og blev ligesom til et med den skjulte larm. I sådanne øjeblikke følte han også 210selv trang til at skrige; han mærkede et råb, der arbejdede sig op gennem hans strube, og han hørte det ligesom alt det andet; han forestillede sig det første og derpå alle dem, der vilde følge efter, han vilde flå sig op indvendig og slide de sidste, trævlede skrig frem, indtil de hendøde i komisk klynkende piben, som når en lirekasse langsomt går i stå. Dertil vilde det passe godt, om han kastede sig ned på gulvet og væltede omkring — — han tænkte sig det med. Men han gjorde ikke noget af det altsammen. Når det var overstået, følte han en hæshed, så at han lige straks ikke var vis på, at han ikke havde skreget, og det sang endnu for hans øren, som om han var kommet ud af en maskinhal.

Det var som om en gal mands sjæl var sluppet ind i ham og levede ved siden af hans egen fornuft uden at fortrænge den, og dog genkendte han alting, og syntes, at han havde oplevet det før; med uhygge erkendte han slægtskabet mellem sig selv og det, der havde taget plads i ham og snyltede på hans sunde fornuft, så han måtte vente, at den en dag var udhulet og brast sammen til ingenting. Han førte en dobbelt tilværelse, der ikke var et menneske værdig, med sin forstand og sine sanser, der tilsyneladende ikke fejlede noget, og samtidig ernærede hans fantasi en snylter, der aldrig viste sig — efter snylteres art — og som syntes at skulle fortære ham fra inden og blandede sin giftige, slimede bevidsthed med hans. Det skulde for eksempel hænde ham, en dag da det blev højt vær, at han ikke kunde ha nogen glæde af den blå himmel; han betragtede den med mistro og undren: den farve blåt var ikke ærlig; der gemte 211sig rødt under den, og han følte sig lettet, da de følgende dage igen bragte gråvær.

Hen på foråret kom der mere ro; det var ligesom selve afsindet gik i forfald, det fik alle de egenskaber, der kendetegner henrådnen. Havde han før haft anelser om ild og skrig, så blev det nu til aske og uendelig mumlen. Dag efter dag snakkede det ustanselig rundt om ham, og når han skulde til at falde i søvn, blev det til byger af lange, meningsløse ord og sætninger. Han prøvede at modarbejde det ved selv at lave ord, der var lige så tåbelige, han syntes han drillede fjenden, og det var ikke til at afgøre, om det hele var påtvunget, eller om han gjorde det af fri vilje; men selv dette påfund fattede han mistanke til som noget, der kunde være opfundet af den anden, og han forsøgte det ikke mere end et par gange. Han gjorde også den erfaring, at ethvert forsøg på at mildne galskaben eller ligesom narrø den for noget, gjorde den mere ondsindet; han måtte la den være ene om sit og ikke gribe ind.

Men hvad han mente at høre, var ikke noget mod de forestillinger, der påtvang sig. Hans bevidsthed havde nået de sumpede, farlige dybder, som vort sjæleliv synes at hvile på, og han overværede — i løbet af et helt år — en opløsningens komedie, som der ikke skal gøres forsøg på at gengive her. Han kunde ikke løbe fra noget; han havde perverse syner, der ligesom vilde kræve erstatning for hans livs kyskhed; andre udgik fra Johannes' Åbenbaring og bragte forvrængede billeder fra en bog, der selv er sjælelig usundhed — —

Sådan ser det ud i de sjælens dybder, som vi taler om med gru eller med en ærefrygt, der er blandet 212med mystisk svimmel; i den ubetegnelige dynge, vor bevidsthed bygger på, skal måske livets dybere mening søges; det er ikke givet, at resultatet af en sådan søgen vil falde meget storslået ud. Den dybere,

alvorlige sammenhæng eller den dybere, latterlige mangel på sammenhæng — hvilken af delene er det nu, filosofien og religionen har lovet os, at vi skal finde som enden på sagen?

— Som ganske lille dreng blev Hans Råskov en dag for første gang vidne til, at en ko blev slagtet. Synet af alt det, han aldrig havde ventet at se inde i det velkendte dyr, havde gjort et så rystende indtryk på ham, at han listede sig bort og gemte sig i en høstak for at tænke over det; men fra den dag var en ko ikke længere en ko i hans bevidsthed, og det varede lang tid, inden de to indtryk vilde vokse naturligt sammen.

Nu fik han et lignende indtryk af at se sjælen flået og skåret op — og gået i fordærvelse tilmed.

Men over synernes rå, skinnende billeder hævede hans fornuft sig for så vidt uangreben, at den kunde frasige sig lod eller del i dem; der var stadig noget, der holdt sig frisk, og når den tyngsel, der hvælvede sig tung og mørk over hans hoved, lettede et øjeblik, så syntes han at kunne skimte en fremtid, der dog på en måde var til at leve; den forjættede ham den store nøgternhed, som han to gange troede at ha opnået, og hvori han så sin eneste frelse.

Der gik et år, og det blev lidt bedre med ham. Mens han før havde underholdt sig med uskyldigt 213legetøj, som der ikke skulde åndelig anstrængelse til, så kunde han nu lave små maskiner af træ og ståltråd og gøre de simpleste kemiske forsøg om igen. Han kunde få en hel eftermiddag til at gå med at fremstille ilt og brænde tykke firtommesøm, som om det var tændstikker; det havde også været et af hans første eksperimenter, da han var dreng.

Han tænkte sig muligheden af helbredelse og nyt arbejde, men så vidt han kunde mærke, havde han tabt lysten til arbejde, og det var jo også meget tvivlsomt, om han havde beholdt ævnen til det.

Hvad der var ham mest påfaldende, når sygdommen slap sit tag og tillod ham at tænke på andet end den, var hans fuldkomne ligegyldighed for alting; intet vakte nogen stemning i ham, hverken til ondt eller godt, alt var forskelsløst. Med hensyn til fortiden lod det til, at han havde udraset; alle minder havde sygdommen bemægtiget sig og tilsyneladende fortæret; der var ingen varme ved dem, ikke en ond tanke kunde vækkes ved hjælp af erindringen, fortiden var en hob aske. At han under lejlighedsvise tilbagefald måtte beskæftige sig med den, det vedkom ikke hans fornuft; den stod uden for. Var det nu endelig blevet sandhed, hvad han en gang havde tænkt: at han var kommet til det døde hav, hvor alt er brændt ud? Asken og asfalten, der ligger rundt om, fortæller ikke, hvad her har været, før alting blev fortæret.

— Han fik lov af kromanden til at lave sig et laboratorium i et udhus, og tog fat på et vanskeligere forsøg, der varede to dage; det kostede ham et tilbagefald på fjorten dage, og da hans sind igen var tilstrækkelig befriet, til at han kunde tænke over det, 214da mente han at ha vished for, at lysten var borte. Den stive energi, hvormed han før gik på, den vældige fremdrift, der kunde vare uforandret flere år, var den virkelig tabt? Han kendte heller ikke mere den lidenskabelige kedsomhed, der tidligere havde drevet ham til arbejdet. Måske havde han det sådan, at han arbejdede bedst, når det halve af arbejdets lidenskab skyldtes en anden undertvungen lidenskab; derved kom der vel dybde i det; sjælens maskineri går støt under vekselvirkninger af det, der anes og kues indad til, og det, der tænkes og frigøres i handling udad til. Men var denne indre drivkraft gået tabt, hvad så? Selv om han endnu ikke var aldeles rask, og hans nærvesystem kunde genvinde noget mere af den gamle kraft, så var der sket en blivende forandring med ham. Dær hvor sygdommen havde hærget, var han nu en hel anden, og der syntes ikke at være andet tilbage fra den store ødelæggelse end hans forstand. Hvis det var den nøgternhed, han havde attrået, så havde hans ønske været dårligt og opfyldelsen værre, ti den havde ikke bragt andet end idel tomhed.

Det led hen på den anden vinter; han gjorde bekendtskab med egnens folk og traf gærne en eller anden, som han kom i tale med, når han gik ud; hjemme syslede han med forsøg, der før i tiden kun vilde ha været leg, men nu havde han intet mere alvorligt end sin leg, og han kedede sig ikke slemt. Han kom sig så vidt, at han godt kunde rejse ud og prøve kræfterne, men han gjorde det ikke; når han rejste der fra, så var det, at prøven skulde stå, om han duede til noget eller ikke, og han befandt sig for vel, til at han vilde udsætte sig for et ugenkaldeligt 215resultat. Efterhånden blev det spørsmål ham også ret ligegyldigt; han vilde blive hvor han var, så længe han ikke følte lyst ved nogen ting.

Sådan gik der et år til uden stor forandring. Han tog sig ikke noget til og var altid beskæftiget ligesom et barn. Han var godt kendt i egnen som en sær fyr, blev venlig hilst af alle og var vel lidt. På sine ture, der stadig blev længere, stansede han og så til overalt, hvor der blev udrettet noget, og snakkede med alle, der havde tid — somen gammel bedstefaer, der går sin sidste runde og tar afsked med dem, der skal overleve ham.

216

DET var en klar, kold aften først i Februar. Hans Råskov var på hjemvejen fra en tur, der havde varet hele dagen; han havde gået seks mil og havde een igen. Det at gå var efterhånden blevet hans eneste adspredelse; han gik fra alle tanker og fornæmmelser, blev ligesom stiv indvendig og uimodtagelig for indtryk, gik omtrent de samme ture hver dag, ligesom plovmændene der hjemme, der målte den samme

mark hundrede gange på een dag, indtil de kom i en slags følelsesløs ekstase og havde så vanskeligt ved at lukke munden op og tale højt, når de kom hjem. Hans Råskov blev dygtig stivbenet af de lange ture, og stivheden bredte sig over hele hans legeme; han mærkede det om morgenen, når han stod op; og dagens første halve mil kunde også være besværlig nok, men så gjorde bevægelsens rytme sin magt gældende, han gik og glemte alting, gik fra sin egen tomhed, der undertiden syntes at slå sig sammen med sygdommen for at plage ham; han gik i dagevis og forlangte ikke andet af tiden, end at den skulde gå, gå forbi lydløst, sporløst, forbi ham som en, der ikke skal med, og for hvem det er en plage at mærke tidens gang, fordi 217den samtidig er en målestok for hans egen overflødighed.

Hans Råskov var en dårlig fodgænger; han var af dem, der slider for meget — både på jorden og på sig selv. Hvor det var blødt, trådte han dybere i end andre mennesker, og når han gik på sølede veje, tog han mere snavs med sig, end folk i almindelighed; han havde tungt ved at komme af sted på jorden, og nu, da han ikke tog sig stort andet til, kunde det gøre ham livet besværligt nok, og han var tit overtræt, når han kom hjem, og måtte lide for det om natten.

Månen begyndte at skyde sin røde, forbrændte skive op på himlen, da Hans Råskov drejede uden om en af Limfjordens mange små vige. Ude på isen gik der børn; det sang vidt omkring, når de flyttede deres jærnbeslåede træsko og tog tilløb. Hans Råskov fulgte vandet en halv mils vej; han konstaterede med ærgrelse, at han havde gjort sin tur en mil for lang, for han var allerede meget sulten nu og vilde altså være aldeles udaset, når han havde gået den sidste mil. Han mistede øjeblikkelig al sin udholdenhed, når han blev sulten; han blev til en klud, hvis han ikke straks fik noget at spise, det kendte han så godt. Han kom snart til at svede af mathed og hviskede et halvhøjt: Idiot, hvormed han mente sig selv — fordi han ikke, som han plejede, havde sørget for at ha noget spiseligt hos sig.

Han var så optaget af sin egen ærgrelse, at han ikke opfattede et skrig om hjælp, der lød to gange ude fra isen; tredie gang fik det ham til at stanse og glemme sin sult. Der var een faldet igennem. Med 218det samme vidste han også, at han havde hørt det flere gange; han havde vist antaget det for en slags hallucinasjon, og det havde stemt hans sind så underligt. Men nu var alt det væk, han så sig om efter huse eller mennesker, om han kunde tilkalde hjælp, men der var ingen, det var et ensomt sted.

Det var åbenbart en dreng, der var faldet igennem. Han skreg fornuftigt og med kraft, hylede ikke hele tiden, men sparede på stemmen og udsendte sine skrig som nødsignaler, med visse mellemrum, og så lyttede han vel efter, om der snart kom nogen.

Hans Råskov skyndte sig ned til vandet og så sig om efter en ting, der kunde være til hjælp. Han kunde høre drengen arbejde der ude, han gav sig af anstrængelse, idet han søgte at komme op på kanten; men han kunde nok ikke, det var vel den gamle historie med det, der suger ind under isen. Han havde dog ikke tabt modet eller håbet endnu; han skreg ikke af skræk, han kaldte på mennesker og undrede sig vel over, at der ikke snart kom nogen. Det var så lydt i den kolde, stille aften.

Hans Råskov så sig om en gang til. Nej, han var nok ene om det, han måtte selv ud. Ja ja. Han trak overfrakken af, lae ur og portemonnæ i den, idet han tænkte, at han vel også selv måtte i vandet. Han havde allerede fået sympati for fyren der ude, der holdt sig så tappert og brugte sin stemme med forstand, på en menneskeværdig måde og ikke hylede som et dyr, hylede sig selv til et dyr.

Hallo! råbte han. — Hallo! lød det der ude fra, og der kom ikke flere skrig.
219

Hans Råskov følte en sindsbevægelse, som han aldrig før havde kendt. Han holdt allerede af denne dreng, som han nu gik ud for at redde. Gamle erindringer dukkede op, ikke for at plage ham eller være stof til goldt raseri. Dette var altså den tredie, han vidste der var faldet i vandet og var i fare; han bed ikke sine skrig i sig og vilde være ene om det, han hylede heller ikke vanvittigt og modbydeligt, så man fiskede ham op med væmmelse og smed ham fra sig som et ækelt insekt, der er kommet i ens kaffe. Han var et menneske. Han var ikke bange for at dø, for han var så opsat på at leve, at tanken om døden slet ikke var faldet ham ind. Han fortjente at leve.

Isen knagede; han stansede uvilkårlig og tænkte: Om et øjeblik ligger jeg der nede. Det holdt igen på ham; der kom et par sekunder, hvor han ikke kunde drive sig selv længere ud ad. — Jeg er vel ikke bange, tænkte han og kom til at ryste. — Det er sandt, jeg er jo syg. Det er slemt; men det hjælper ikke.

Drengen gav sig der ude, om det nu var af utålmodighed eller af anstrængelse for at holde fast.

Du er der vel endnu? råbte Hans Råskov.

Ja vel, lød det klart og simpelt.

Han krøb på alle fire, til isen brast under ham; men da han mærkede det kolde vand, troede han, at han skulde få krampe; hele hans legeme var i een skærende smærte, kulden ramte ham i brystet som et

knivstik. Så kastede han sig for over, knuste isen med armene og svømmede. Drengen ventede tålmodig og spurte en gang, hvordan det gik. 220Hans Råskov svarede med at spørge, hvordan han havde det. Jo tak, han havde det temmelig godt.

Lidt efter kunde de to følges ad ind efter; Hans Råskov svømmede i den rende, han havde lavet, drengen kravlede forsigtigt på isen ved siden af.

Hvad hedder du? spurte Hans Råskov.

Jens.

Du kan vel nok selv gå hjem?

Ja magelig.

Hvis du ikke kan støtte på benene, så rend på alle fire, til de kommer i orden, vedblev Hans Råskov, der følte en stedse stærkere sympati for det eneste menneske, hvem han, så vidt han vidste, havde gjort vel imod; han vilde gærne sige noget mere, men kunde ikke finde på noget; desuden havde de nu nået det sted, hvor han først var gået ned med isen.

Nu skal jeg da hjælpe Dem, sae drengen.

Det kan du ikke, min ven; så falder du bare i for anden gang; jeg blir nød til at knuse isen et godt stykke, før jeg kan komme op.

Ja men så er det da bedst at jeg — — —

Nu skynder du dig at komme hjem, det er det bedste for dig.

Ja ja. Så siger jeg da så mange tak — —

Selv tak. Farvel, Jens.

Hans Råskov så efter drengen, der løb ind mod land på sine vaklende ben.

Så var det mig, mumlede han.

Han begyndte at slå i isen. De første to alen gik let, men snart mærkede han, at en dødelig mathed lammede hans hænder. Han hævede sig op på 221isen, der knækkede under hans vægt, og på den måde kom han igen et par alen fremad. Derefter syntes den at være solid nok til at kunne bære ham.

Han hvilede sig lidt med bægge hænder om iskanten, men under denne hvile svandt næsten alle hans kræfter. Han formåede ikke at hæve sig op; benene blev trukket den anden vej.

Hans er blevet gammel, mumlede han.

Han ledte i sine lommer efter et eller andet, som han kunde hugge ned i isen, men fandt ingenting. Da trak der ligesom et smil over hans stivnede læber: Her skulde det altså ende. — Det smærtede i brystet; hvert åndedrag af den kolde luft gjorde ondt der nede, og hans hoved blev tungt.

Han så ind mod land, hvor drengen ikke mere var til at øjne. Han var vel snart hjemme. Han kunde ikke slippe den dreng af tankerne; han havde dog nogen at holde af i sit sidste øjeblik. — Jeg har taget hans plads her, tænkte han; han skal ta min plads i verden, det er et godt bytte. Så er det dog ligesom jeg efterlader mig noget, idet jeg selv dør.

Han så op, himlen havde ligesom løftet sig, stjærnerne stod højere over hans hoved end ellers; den sagte vind puslede med hans våde hår. Lammelsen tog ham nede fra, hjærtet slog med besvær, og der udgik en ængstelse fra det, som så ofte før, men døsigheden lae sig over hans hoved og dulmede, han blinkede tungt et par gange og følte ikke mere kulden; det var ligesom vandet var blevet lunkent.

Han forsøgte at få øjnene op. Var der ikke noget, 222der skinnede et sted? En kostbar ting, der lå og vinkede i solskinnet?

Et venligt, rødt skær bredte sig for hans lukkede øjne, idet han gik under, som kunde det være genskinnet af en usigelig mildhed langt borte, der endelig havde fundet vej til ham.